

Apr 5 - 4th Feb:

2004

мр Кнур

Архив сего
мессеж

мр уредник
Библ. ун-та

С. В. Вино

Р

Др Кнур

мр уредник

1832. м. к.

Handwritten scribbles at the top of the page.

Handwritten scribbles in the upper middle section.

Handwritten scribbles in the middle section.

Handwritten scribbles in the lower middle section.

Handwritten scribbles in the lower section.

Handwritten scribbles in the lower section.

Handwritten scribbles in the lower section.

Handwritten scribbles at the bottom of the page.

Small handwritten mark or scribble on the right side.

1906

1451-ԱԿ

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ի Ն

ՍՐԲԸԶԸՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԸՆ ՀԱՆԻԵՐԶ
ՀԱՄԱՌՕՏ ԲԸՌԸՐԸՆԻԻ Ի ՀԸՅ ԼԵԶ
ՈՒԷ Ի ԹՈՒՍ ՎԸՄՆ ԲԸՌԻՑ Ի ՍՄԱ ՊԸ
ԲՈՒՆԱԿԵԼՈՑ :

Ի սէտս Հայազգի մանկանց .

Աշխատախրեաց Տիրացու Յովսէփ Տէր Յովակիմեան
Օրբելի , որ աշակերտեցաւ Ի Տեառց Լազարեանց
Հայկական Ճեմարանին Արևելեան լեզուաց :

Ի Հայրապետութեան Տեառն Յով
հաննու արժանընտիր Վաթուղիկոսի ամե
նայն հայոց և Ասպետի :

5624-57

Յառաջնորդութեան Ռուսիաբնակ Հայոց Տեառն
Ներսեսի Սրբազան Աբբ Եմփի և Ասպետի :

№ 128

Ի 1832 . Ի Մ Ո Ս Կ Ո Վ . Ռ Մ Չ Ա .

Ի պոպոզրասան Հայնանն Ճեմարանի Տեառց Լազա
րեանց .

28 + 491.99-3 = 91.71

Ընթերցեալ մեր զձեռագիրս զայս, և ոչ զտեալ յայնմ
ինչ հակառակ ուղղափառ եկեղեցւոյ և հաւատոյ մե-
րում . կամ բարի վարուց , հրամայեցաք տպագրել :

Դատաբննիչ գրոց Մեքայէլ Ծայրագոյն Արդա-
պետ Սալանթեանց , Մեաբան և Նուիրակ սրբոց
Էջմիածնի .

՚ի հոսիս . ՚ի 2 յունիսի . 1832 :

92136

Handwritten blue ink markings on the right margin, including the number '250' and other illegible characters.

Քաջազուարթ Չորալարի Առկասեան
Գնդի

Աննայի երբորդ և չորբորդ աստիճանաց
Ապետի

Ձ Ա Ք Ա Ր Ի Ա Յ Յ ու չաննի սեան
Շ ա չ ա ղ ի ղ եանց Ա մ ս ա ը ա հ ս ն ի

Ի ն շ ա ն ա ի բ եր ա ն ա լ ի Ր շ ն որ չ ա կ ա լ ու թ ե ա ն
և ջ ե ը մ ռ ա ն դ ն յ ա ը դ ա ն ա յ դ ո չ ա բ ա ն ս ը ա ի

Ա մ ն ա լ ս ո ն ա ը չ ը ն ծ ա յ ա բ ե ի շ
Ի լ յ ս ը ն ծ ա յ ո ղ :

Լաւագոյն է զձեռսն համբառնալ առ Աստուած,
յորժամ աղօթեսցէ. բայց առաւել կարևոր է, որ 'ի
պէտս եղբարցն սպասաւորեսցէ. Եզնիկ:

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Ռ Ա Ն

Այս բնութագրից առ լեզու հայրենաշուն, որ հայն իբր
 Տանն առ Բողոքն, ՚ի հերոսահեղեղ ժամեալ յնս զնորսննց
 Կառնից յարարութիւն օգտաբեր շինել ըստ հարն ՚ի նահանգ հայաստան
 լեզուի գրահանուիւնն, զուրկացոյց զնս ՚ի հասարակարարն
 հանել զհիմնագ, ո՛չ հայեցեալ յայն՝ Լեւոն իրահանուի իցէ պատուն
 հաննախաջ = Յանդիման էր աջայս զխորան յերնանն ածելոյ
 զգաղաւնն ՚ի սրբնն օրինակ էր ինչ գո՛գ առ Բաղուստ յԱլ-
 ըստպարոյ համառօտագրուիւնն Սրբազանն պատմուիւնն,
 Բայց առաւել ես ՚ի Լաւրենտիոս Բարբառ, (*Epitome sac-
 rae historiae*), զոր ունելով ինչ իբր տալիսոր Տառնանիշ՝
 գունն գործեցն յօրինել զնճանախապահն ՚ի լեզուի Տերուս =

Աւանդ լցաւ ի՞նչ, ա՛ւանդն ուղեւնն գրահանուիւնն
 լեզուիս աշխարհն ճեւածէք զնախարհիկոս զնախն, Լո՛ւզ հեռն
 եղէց ՚ի նպաստն, Լո՛ւզ զէրջն լինն այս Բերք յառաքալնն
 ընծայաբերուիւնն յերուստախանդակն Բանահիւսնն =

Նպաստն ի՞նչ էր զնորնն առնել համբաւաց ե՛ր զուսուսն
 պատմուիւնն սուրբ գրոց, ե՛ր զնորնն ընդունանալոյ լեզուի
 Ռուսաց, յոյր սահն համառօտագրեալ զայս Սրբազանն պատ-
 մուիւնն, հարն անցնն զարկոյ զհեղ զսրբազանն գրոցն երկու
 տճոյ, զն սրբազանն էր ես ի՞նչ գրուիւնն առաքալոյ ինչ ՚ի լուս-
 ճանն Տառնանիս հարգեցն զհամառօտ Բառարանն ՚ի Հայհանդանն
 ՚ի Ռուսաց լեզու զնան Բառնն պարտանակելոց ՚ի պատմու-
 իւննն յայսմնն =

Ընդհանր հայտնի օր լինուստէն զայն զորսն զին ճգնից ինոց
 զպարտւոյն էլէն շահեցիւն ինչ աստիճայնակէն լից ինչ յերթ
 գոհաբանութեան զԱզգասէր Բարեբարաց զերահաշակ աստ
Լաղարեանց, որ հիմեալ հաստացեալ զճեմարան վասն լուսա-
 ւորութեան ասգիւ շայոց, ընծայաբէր շինի զանազան գիտու-
 թեանց եւ գիտնոց, ուսմանց եւ ուսուցանանաց, զորոց եւ զհա-
 Տասօր ճանօթութեան հարգեցի ընդ ասին ՚ի ինքն զբոյն =

Ելէն չաղեացես աստի օգուտ ինչ եւ զորս լից ընդ
 ին շնորհակալ զազգասէր անչանց, որ նպաստ Տարուցին ինչ
 յընծայել ՚ի լոյս զայն արեարակ, յորոց յըն աստ շին էր Ձօ-
 րասման Առնկանեան գիրի եւ Աստիան Ձախարիս Երկան-
 նիսեան Երահիլեանց, որ ասելն լեալ արարգրութեանն ի-
 րասմէք ճանաչեալ զանուս ասգասիրի =

Ելէն գրացես զայն արահասար եւ ինքն, զոր եւ ես իտար
 վանիս, ներողասիս լիջից արարութեանն եւ չաղելից Տարուս-
 ջից ջից ճեմանդն արան, զի գուն գործեցից ՚ի արեւ արչանու-
 ցուցանել ուսուցանելից զլուսնասար ինչ եւ զաստեւել արժա-
 նասար չաղելից քանասիրութեան =

Անուանք ազգասէր անձանց բարեհաճու-
թեամբ իւրեանց ստորագրելոց և ձեռնտու-
եղելոց 'ի լոյս ընծայելոյ զԱրբազան պատ-
մութիւնս զայս :

Մեծապատիւ բժիշկ Սողովմոն ՏՄ յարութիւնեան
Տէր զուկասեանց :

Կնեազ Գէորգ Սիմոնեան Թումանեանց :

10 Կլաս Յովհաննէս Գաբրիէլեան Շարոյեանց :

Կօլեժակի Սեկրետար Եղևա Պետրոսեան Բեժանբե-
կեանց :

14 Կլաս Յովակիմ Շահազիլեանց Կամսարական :

14 Կլաս Վարդան Շերմազանեան Վարդանեանց :

14 Կլաս Յովհաննէս Մելքոնեան Միլոյեանց .

Ազնուամեծար Գէորգ Անտոնեան Քեղխուտեանց :

Ազնուական Դաւիթ Գրիգորեան Խերոտինեանց :

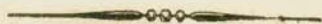
Ստեփաննոս Գաբրիէլեան Խատիսեանց :

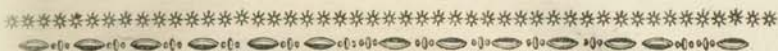
Դաւիթ Առաքելեան Սերեբրակեանց .

Մեսրոպ Աստուածատրեան Երևանցով :

Ամբակում Յովհաննիսեան Բուրժալեանց :

Սարգիս Փիլիպպոսեան Փիլիպպոսեանց :
Անդրէաս Մատթէոսեան Հախումեանց :
Սարգիս Մահտեսի Մկրտչեան Կողիկեանց :
Ստեփաննոս Մելիք Նուբարեանց :
Ալթանդիւ Տէր Յովհաննիսեան Կուկուջանեանց :
Իսահակ Մարտիրոսեան Թանդոյեանց :

Անուանք ազգասէր անձանց զկնի

ստորագրելոց :

Աւագ Քահանայ Տէր Գրիգոր Բաղդասարեան Խո-
ճայեանց :

Բժիշկ Սիմէոն Տէր Գրիգորեան Լորումբուքեանց :
Աղնուական Ղայթմաղ Յովհաննիսեան Ղայթմա-
ղեանց :

Ջօրավար և Ասպետ Բաղդասար Գէորգեան Բասա-
մեանց :

Աւետիք Մովսիսեան Փիրոյեանց :

Աստուածատուր Տէր Գաբրիէլեան Հեջուբեանց :

Աւետիք Բաղդասարեան Սվեչնիկեանց :

Կարապետ Մինասեան Գարսուիեանց :

Բաղդասար Կիրակոսեան Բալասանեանց :

Եսայի Բաղդասարեան Ղանդուբեանց :

Սարգիս Աթանասեան Սվեչնիկեանց :

Գաբրիէլ Աւետիքեան Փուլինեանց :

Յովհաննէս Ստեփաննոսեան Ալղաղեանց :

Յովհաննէս Ստեփաննոսեան Օնանեանց :

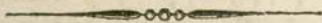
Մովսէս Եղիազարեան Ներսիսեանց :

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սրբազան Պատմութեան

1. Աստուած «աւելծանէ զաշխարհս» ՚ի վեց աւուրս :

Աստուած ստեղծ զերկինսս և զերկիր ՚ի վեց աւուրս • յԱռաջին աւուր արար զլոյս • յԵրկրորդում աւուր արար զհաստատուի, զոր և կոչեաց երկին • յԵրրորդում աւուր ժողովեաց զջուրսն ՚ի մի, և եհան յերկրէ զբոյսս և զճառս • ՚ի Չորրորդում աւուր արար զարեգակն, զլուսին և զաստեղս • ՚ի Հինգերորդում աւուր զթռչունս, որք թռչին ընդ օդս երկնի և զձկունս, որք լողան ՚ի ջուրս • ՚ի Աւեցերորդում աւուր արար զամ տեսակս կենդանեաց և ապա զմարդն, և հանգեաւ Աստուած յաւուրն եօթներորդի յամենայն փորձոյ իւրոյ :

2. Աստուած «աւելծանէ զմարդն» ՚ի հոգոյ երկրի :

Աստուած ստեղծ զմարմին մարդոյ ՚ի հոգոյ երկրի և ետ նմա հոգի կենդանի, արար զնա ըստ պատկերի և ըստ նմանուի իւրում, և կոչեաց զնա Ադամ • Եւ արկ ՏՐ Աստուած թմբբութիւն ՚ի վերայ Ադամայ, և առ մի ՚ի կողից նորա, և անտի ստեղծ զկին, զոր ետ Ադամայ օգնական :

3. Աստուած դնէ զՏարդն ՚ի դրախտին փակչո-ւ-ւեան :

Եւ Տէր Աստուած զԱդամ և զԵւայ ՚ի դրախտին վախկուէր, որ և կոչի Դրախտ երկրային . անդ էին ամ ծառքս գեղեցիկ ՚ի տեսանել և քաղցր ՚ի կերակուր . ՚ի միջի նոցա էր և ծառն գիտուէր բարւոյ և չարի : Պատու-րեաց Տէր Աստուած Ադամայ և ասէ , յամ ծառոց՝ որ է ՚ի դրախտիդ՝ կերիցես, բաց ՚ի ծառոյն գիտուէր բարւոյ և չարի, զի յորժամ ուտիցես ՚ի նմանէ, մեռանիցիս :

4. Ադամ և Եւայ մեղանչէն :

Օճն, որ էր իմաստնագոյն քան զամ գազանս՝ ասէ յկինն զի՞ է զի ոչ ուտես ՚ի պտղոց ծառոցդ այդորիկ . ասէ կինն յօճն, այսպէս ասաց մեզ Տէր, եթէ հուպ լինի ջիւք այդմ, մեռջիք : Ամենեկն ասէ օճն, ոչ թէ մեռանիցիք, այլ բացյին աչք ձեր, և լինի ջիւք իբրև Աճ ճանաչել զչար և զբարի : Կինն խաբեալ այսու բառիւք հառ զպտուղն և եկեր և ետ առն իւրում ընդ իւր, և կերան : Եւ լուան զձայն զգնալոյ Տեառն ար, և թաքեան Ադամ և Եւայ ՚ի մէջ ծառոց դրախտին : Եւ կոչեաց տէր Աճ զԱդամ և ասէ, Ադամ ո՞ւր ես . ասէ Ադամ, լուայ զձայն քո և երկեայ, քանզի մերկ էի և թաքեայ : Եւ ասէ յնա տէր Աճ, ո՞ն պատմեայ քեզ թէ մերկ ես, դուցէ կերար ՚ի ծառոյն այնմիկ, յորմէ և եթ պատուիրեցի քեզ չուտել . ասէ Ադամ, կինս՝ զոր ետուր ինձ . սո՞ ետ ինձ, և կերայ . ասէ Տէր Աճ յկինն, զի՞նչ դործեցեր զայդ, և ասէ կինն, օճն խաբեաց զիս և կերայ :

5. Աստուած անիծանէ զօջն և խոստանայ աստուծու զՓրհէն :

Ասէ Տէր Աստուած յօճն, վոխսնակ զի խաբեցեր դու զկինն, անիծեալ լիջիւր դու յամ անասնոց երկրի

ի վերայ լանջաց և որովայնի քոյ գնացես , և հող կերեցես զսփ աւուրս կենաց քոյ . եւ եղից թշնամուի ՚ի մէջ քո և ՚ի մէջ կնոջդ , նա սպասեսցէ բուսմ գլխոյ , և դու սպասեսցես նորա գարշապարի : Իսկ ցկինն ասէ , բազմացուցանելով բազմացուցից զտրամուիս քո . ցաւօք ծնցիս զորդի , և այր քո տիրեսցէ քեզ :

6 . Ապա սրբապետի ՚ի Դրախտէն :

Հուսկ ուրեմն ասէ Տէր ցԱդամ , փոխանակ զի լուար ձայնի կնոջ քո , և կերար ՚ի ծառոյ անտի , յորմէ պատուիրեցի քեզ չուտել , անիծեալ լիցի երկիր ՚ի գործս քո , փուշ և տատասկ բուսուացէ քեզ , և քրտամբք երեսաց քոյ կերիցես զհաց քո , մինչև դարձցիս յերկիր ուստի առար :

Եւ ապա եհան և արձակեաց զԱդամ ՚ի դրախտէն գործել զերկիր , և հրամայեաց Քերովբէից պահել զճանապարհս ծառոյն կենաց :

7 . Այլն և Աբէլ :

Ադամայ ծնան յԵւայէ երկու որդիք , որոց անուանքն էին Այլն և Աբէլ . առաջինն էր երկրագործ . իսկ երկրորդն հովիւ խաշանց :

Եւ եղև յետ աւուրց երկոքին եղբարք մատուցին պատարագ Աստուծոյ , Այլն ՚ի պտղոց երկրի . և Աբէլ յանդրանկաց խաշանց իւրոց :

Հաճոյ թուեցաւ Աստուծոյ պատարագն Աբէլի , իսկ Այլնինն ոչ՝ զի մատոց զայն բռնադատ յօժարուի . Ասէ Տէր Աստուած ցԱյլն , ընդէ՞ր նախանձիս ընդ եղբայր քո , ոչ ապաքէն եթէ ուղիղ ոչ մատուցեր՝ մեղար , այլու դարձիր յեղեանուէ սրտիդ և մի չարինչ խորհեսցիս՝ զի մի պատուհասակո՞՞ լինիցիս :

8. Կային սպաննէ զԱբէլ :

Իսկ Կայինի ոչ լուեալ ձայնի Տեառն, և ծածկեալ ՚ի ներքս ՚ի սրտին զքէն, ասէ ցԱբէլ եղբայր իւր, եկ երթիցուք ՚ի դաշտ առ ՚ի զբօսնուլ :

Եւ իբրև չորան ՚ի դաշտ անդր, կատաղեալ Կային բարկուք ընդդէմ եղբօրն իւրոյ՝ յարեալ ՚ի վերայ նորա և սպան զնա անդ :

Յայնժամ ասէ Տէր Աստուած ցԿային . ո՛ւր է Աբէլ եղբայր քո . և նա ասէ՝ չգիտեմ, միթէ պահապանն իցեմ եղբօրն իմոյ :

9. Պատիժ Կայինի :

Եւ ասէ Աստուած, զի՛նչ գործեցեր զայդ՝ ո՛ Կային, արիւն եղբօր քո, զոր հեղին ձեռք քո, բողոքէ առ իս յերկրէ . Արդ՝ անիծեալ լիջիր դու ՚ի վերայ երկրի, որ էարբ զարիւն Աբէլի ՚ի ձեռաց քոց, գործեցես զերկիր բազում և մեծ աշխատանօք՝ և ոչ յաւելցէ տալ քեզ զպտուղ իւր, երերեալ և տատանեալ եղիցիս ՚ի վերայ երկրի :

10. Ընտան Նոյեան Տապանի :

Իբրև սկսաւ բազմանալ թիւ մարդկան ՚ի վերայ երկրի, բազմացան յայնժամ չարիք և մեղք մարդկան, ընդ որ սորջացեալ Աստուծոյ ՚ի սրտի իւրում վճռեաց կորուսանել ջրհեղեղաւ զազգ մարդկան :

Բայց Նոյ եղիտ շնորհս առաջի Աստուծոյ, զի էր այր արդար և առաքինի : Եւ արար ըստ հրամանի Տեառն զտապան մի մեծ ՚ի նմանուի նաւու, և ծեփեաց զայն նաւթիւ ներքոյ և արտաքոյ . և էառ ընդիւր յամենայն անասնոց երկրի երկու երկու անդր ՚ի տասլանն :

11. Ջրհեղեղ յամի արշարհի 1656 :

Եւմուտ Նոյ և որդիք իւր , կին նորա և կանայք որդւոց նորա ընդ նմա 'ի տապանն , և պատառեցան ամենայն աղբերք անդնդոց և լցաւ ամենայն երկիր Ջրով : Յայնժամ Էած Տէր անձրև 'ի վերայ երկրի գթառատուն տիւ և լք սւտ սուս գիշեր : Սաստկանայր Ջուրն 'ի վերայ երկրի յոյժ յոյժ մինչև հնգետասան կանգուն բարձրացաւ 'ի վեր և ծածկեաց զամենայն լերինս ավուրս հարիւր և յիսուն : Եւ մեռաւ ամ մարմին շարժուն 'ի վր երկրի և ապա սակաւ առ սակաւ սկսաւ նուազիլ Ջուրն : և տապանն նստաւ 'ի լերինն արարտայ :

12. Արձառն Ջրհեղեղն :

Յամսեանն մետասաներորդի , որ օր առաջին էր ամսոյն , երևեցան գլուխք լերանց . ապա եբաց Նոյ զպատուհան տապանին , և արձակեաց զագաւա մի , որ ոչ դարձաւ անդրէն յետս . յետ այնորիկ արձակեաց զաղաւնի , որոյ ոչ գտեալ հանգիստ ոտից իւրոց՝ դարձաւ անդրէն առ նա 'ի տապանն , զի Ջուրն դեռ ունէր զամենայն երեսս երկրի . յետ եօթն ավուրց դարձեալ արձակեաց զաղաւնին 'ի տապանէ անտի , և դարձաւ առ նա աղաւնին ընդ երեկս , և ունէր տերև ձիթենւոց 'ի բերան իւր . յայնժամ գիտաց Նոյ , թէ ցածուցեալ են Ջուրքն յերկրէ :

13. Նոյ ելանէ 'ի աստանէ :

Եւ Նոյ և կին նորա որդիք նորա և կանայք որդւոց նորա ընդ նմա , ամենայն գազան և ամենայն սողուն

շարժուն և ամենայն թուշուն ըստ ազգի իւրեանց եւ լին ՚ի տապանէ անտի : Յայնժամ շինեաց Նոյ սեղան Աստուծոյ , և եհան ողջակէզ ՚ի վերայ սեղանոյն : Ասէ Տէր Աստուած ցՆոյ , ոչ ևս յաւելից հարկանել զամենայն մարմին կենդանի : Չաղեղն իմ եզից յամար և այն եղիցի ՚ի նշանակ յաւիտենական ուխտին ընդ իս և ընդ ամենայն երկիր : Եւ եղիցի ՚ի դումարել իմ զամարս ՚ի վերայ երկրի , երևեսցի աղեղն իմ յամարս և յիշեցից զուխտ իմ՝ որ ընդ իս և ընդ քեզ . և ոչ ևս եղիցի ջրհեղեղ ՚ի սատակել զամենայն մարմին :

14 . Ապոկալիպսի վարդայ Ազգի Տարգման :

Բոլոր ազգք սերեցան յորդուոցն Նոյի . ՚ի Սեմայ սերեցան Ասիացիք , ՚ի քամայ Ափրիկեցիք , և յԱբելթայ Եւրոպացիք : Չրհեղեղն , որ պատիժ էր մարդկան , ոչ ինչ աղեկաց ՚ի սիրտս նոցա , զի ՚ի սուղ ժամանակի եղին մարդիկ վատթարագոյն քան զառաջինն . զի մոռացել զԱստուած , զարարիչն իւրեանց , սկսան պաշտել զարեգակն և զլուսին , անարգել զճնորս , խօսիլ զստուծիւն , առնել զխորամանկութի , զգողութի և զմարդասպանութի , և միով բանիւ ասել՝ ապականեցին զանձինս իւրեանց ամենայն զազրագործութի :

15 . Առջուին Աբրահամեան յամի աշխարհի 2083 :

Այլ սակայն էին անձինք ոմանք , որք ունէին առ Աստուած զճշմարիտ հաւատոս , յորոց միջի էր և Աբրահամ ՚ի ցեղէն Սեմայ . ի որում եդ Աստուած զուխտ օրինակ զայս , եւ յերկրէ քումմէ և յազգէ քումմէ և ՚ի տանէ հօր քոյ , և եկ յերկիր , զոր տաց քեզ և զաւակի քոյ ՚ի ժառանգութի , բազմացուցից զզաւակքոս , եղիցիս հայր ազգաց բազմից և ՚ի քէն օրհնեսցին իմ ազգք երկրի :

46. Ծնունդը Իսահակայ :

Աբրահամ ծերացեալ էր արդէն և Սաուայ կին նորա էր ամուլ . այլ սահայն խոստացաւ Աճ տալ նմա որդի . եղիցի քեզ, ասէ Աճ, որդի 'ի սարայէ կնոջէ քում մէ . զայս լուեալ սարայի ծիծաղեցաւ ընդ միտս իւր , և ոչ հաւատաց նոյն ժամայն բանին , զոր ասաց նմա Աճ . վայ և յանդիմանեցաւ յայ : Իսկ Աբրահամ հաւատաց խոստմանն այ . յետ անցանելոյ ամի միոյ ծնաւ որդի աբրահամու , զոր կոչեաց նա Իսահակ :

47. Աբրահամ Բերէ յողջակէզ զարդեն իւր զԻսահակ :

Յետ ժամանակաց ինչ սկսաւ աճիլ մանուկն իսահակ : Աճ կամելով փորձել զհաւատս Աբրահամու ասէ ցնա . առ դու զմիակ որդիդ զԻսահակ , զոր սիրես, և հանցես զնա յողջակէզ 'ի վերայ միոյ 'ի լերանց , զոր ցուցից քեզ : Աբրահամ նոյն ժամայն հնազանդեալ հրամանի Տեառն եդ զփայտն ողջակիկին 'ի վերայ իսահակայ , և ինքն էաւ 'ի ձեռն իւր զսուր և զհուր : Յետ այսր ամի ասէ իսահակ ցհայր իւր , հայր՝ ասն հուր՝ և ասն փայտ , ո՞ւր է ոչխար յողջակէզ . ես նմա պատասխանի աբրահամ , Աճ տեսցէ զիւր ոչխար յողջակէզ՝ որդեակ :

48. Աստուած արգելու զձեռն Աբրահամու :

Աբրահամ ժամանեալ 'ի տեղին յայն , յոր ասաց նմա Աճ շինել զսեղան և դնել 'ի վերայ զփայտն , կապեալ զձեռս իսահակայ , եդ զնա 'ի վերայ փայտիցն և ձգեաց զձեռն առնուլ զսուրն 'ի զենուլ զորդին իւր :

Յայնժամ գոչեաց յերկնից հրեշտակ մն և ասէ . Աբրահամ աբրահամ , մի միսեր զձեռն քո 'ի սպառնեակդ , զի այժմ զխապի թէ ունիս զճշմարիտ հա-

ւատս, և երկիւղած ես յսյ. զի ոչ խնայեցեր յորդիգ-
քո սիրելի վն իմ. վսյ և ես օրհնեցից զքեզ և բազմա-
ցուցից զզաւակ քո ոսկ զաստեղս երկնից: Համբարձ աբ-
բաճամ զաչս իւր և ետես զխոյ մի կախեալ զծառոյն, և
գնացեալ նորա հառ զխոյն և եհան զնա յողջակէց վոխա-
նակ իսահակայ որդւոյ իւրոյ:

19. Եղիազար երէց ծառայն Աբրահամու զնայ ՚ի Քե-
զափեա, առ ՚ի Բերէլ անտի զինն լասն իսահակայ:

Յետ այնորիկ առաքեաց Աբրահամ զծառայ իւր զԵ-
ղիազար առ ազգակիցս իւր, որք էին ՚ի միջադեաս առ ՚ի
ածել անտի զինն վն որդւոյ իւրոյ իսահակայ: Լսառ ծա-
ռայն զտասն ուղտս յուղտուց Տեառն իւրոյ՝ և գնաց,
առեալ ընդ իւր զբազում սարգևս առ ՚ի ընծայել
հարսին և ծնողաց նորին: Մինչդեռ ժամանեաց ՚ի
միջագետս, եթող զուղտսն արտաքոյ քաղաքին առ
ջրհորոյ լք երեկս, յորում պահու սովորութիւն էր կա-
նանց երկրին այնորիկ հանել զջուր:

20. Եղիազար ննդրէ յԱսորո-ծոյ, զի ՚ի համազփեաց վնճա-
կէացի էնն իսահակայ:

Տէր Աստուած սն իմոյ Աբրահամու. յաջողեալ ինձ
այսօր. և արս զի կոյսն, որում ես ստացից, թէ խո-
նարհեցն զսափոր քո զի արբից, արբուցէ ինձ. զայն
պատրաստեցեր ծառային քում իսահակայ:

Մինչև կատարեալ էր նորա զխօսան ՚ի մտի իւրում
եկն անդ նոյն ժամայն Ռեբեկայ կոյս գեղեցիկ երեսօք
յոյժ. էջ յողբիւր և ելից զսափորն իւր: Յայնժամ
քեթացաւ ծառայն յառաջ և ասէ. արբս ինձ սակաւ
մի ջուր ՚ի սափորոյ այտի, ասէ Ռեբեկայ, արբ Տէր

և փութացեալ իջոյց զապիրն 'ի վերայ բաղկաց իւրոյ և արբոյց նմա : Յետ արբույանելոյ զծառայն , փութացաւ և եհան ջուր վասն ուղտուց նորա . իսկ Եղիազար միտ գնէր և լուռ կայր , եթէ յաջողեաց արդճանապարհ նորա՝ թէ ոչ :

21. Եղիազար հարցանէ զՌէբէէայ Լէ ո՞յր դուստր է նա :

Եւ եղև իբրև դադարեցին ուղտքն յըմպելոյ , առ Եղիազար դինդս ոսկիս և երկուս ապարանջանս և ետ Ռեբեկայի . ապա եհարց զնա՝ և ասէ , ո՞յր դուստր ես դու , պատմեա՛ ինձ թէ իցէ՞ 'ի տան քում մեզ տեղի իջեփանաց . ասէ ցնա Ռեբեկայ , դուստր Բաթուելի եմ ես , և հաւն իմ է եղբայր Աբրահամու . իսկ յարդ և խոս շատէ մեր՝ նա և տեղի իջեփանաց :

Չայս լուեալ Եղիազարու ուրախ եղև յոյժ յանձն իւր և երջանիկ զանձն իւր համարէր 'ի ճանապարհի :

22. Բաթուէլ Լուուս Աբրահամու ընդունի զԵղիազար 'ի սուր իւր :

Ընթացաւ Ռեբեկայ 'ի տուն և պատմեաց մօրն զամենայն , որ միանգամ պատահեցաւ ընդ նմա . իբրև լուաւ զբանսն Ռեբեկայի Լաբան եղբայր նորա ընթացաւ առ այրն արտաքս յաղբիւր և ասէ ցնա . եկ , մնա 'ի տուն , օրհնեալ ան , զի՞ կաս արտաքոյ , ես պատրաստեցի քեզ զտուն և զտեղի վասն ուղտուցդ : Եմուտ այրն 'ի տուն անդր . և եղին հաց առաջի նորա :

23. Ռէբէէայ խօսի 'ի հարսնուելուն :

Եղիազար հանգեալ 'ի վաստակոյ սքիււելի մի փու-

Թացաւ պատմել ճնողացն Ռեբեկայի զպատճառ ճանապարհորդութիւնոյ, և խնդրեաց 'ի նոցանէ զի հաճեսցին տալ զՌեբեկայ 'ի կնուի իսահակայ : Պատասխանի ետուն յայնժամ ճնողքն և ասեն, 'ի օնէ ել բանդ, և մեք ոչ կարեմք հակառակ կալ կամաց նորա . ասաւադիկ Ռեբեկայ ան և գնա և եղիցի կին որդւոյ Տեառն քո իսահակայ : Իբրև լուաւ զայս Եղիազար, գոհացաւ զոյ և եհան առնօթս ոսկւոյ և արծաթոյ և հանդերձս զոր ետ Ռեբեկայի, և ընծայեաց նոյնպէս բազում ինչ և եղբարց նորա և մօրն, և ապա ցնծացան և ուրախ եղեն յոյժ :

24 . Յո-շարհիս-որու-Լի-ն Ռեբեկայի :

Յարուցեալ Եղիազար ընդ առաւօտն վաղքաջ ասէ՝ արձակեցէք զիս, զի երթացցաւ տէր իմ . զի սպասէ ինձ : Յայնժամ ասեն եղբարքն, կոչեսցուք զաղջիկն և հարցցուք զնա . կոչեցին զՌեբեկայ՝ և ասեն, երթա՛ս ընդ առնս ընդ այսմիկ, և նա ասէ՝ երթամ :

Յուղարկեցին յայնժամ զնա և զինչս նորա, ընդ եղիազարու, ցանկալով նմա զամենակերպ երջանկուի և զլարեյաջողութիւն :

25 . ԱՏո-սնո-Լի-ն Իսահակայ :

Իսահակ ելեալ յերեկոյի զբօսնուլ 'ի դաշտին, ամբարձ զաչս իւր և ետես, զի գային ուղտք տասն . և Ռեբեկայ տեսեալ զիսահակ, զի զբօսնոյր, էջ վաղվաղակի յուղտոյ անտի, և եհարց ցծառայն, ո՞վ է այրն, որ գայ 'ի դաշտին ընդ առաջ մեր . ասէ ծառայն նա է տէր իմ, և նորա նոյնժամայն առեալ զձորձս իւր էարկ զիւրև . և իբրև հասին առ Իսահակ եղիազար պատմեաց նմա զամ զոր ինչ գործեաց, և նա էաճ զՌեբեկայ 'ի տուն մօրն

իւրոյ և էստ. զնա ինքեան 'ի կնուլթիւն , որով և մտի -
թարեցաւ :

26 . Եստ և լաճառէ զիստուսնս անդրանկուլեան իւրոյ
Յանովէայ :

Ռեբեկայ ծնաւ 'ի միասին զերկու որդիս , զԵսաւ և
զՅակովբ , յորոյ առաջինն էր՝ այր հմուտ յորսս և թա-
ւամաղ , իսկ կրտսէրն այր առանց պաճուճանաց , ըն-
դասուն . յաւուր միում մինչ եփեալ էր յակովբայ թան
վան իւր յոսպոյ , եկն 'ի դաշտէ Եսաւ նքթեալ և ասէ
յեղբայր իւր , տուր ինձ ճաշակել 'ի շիկաթանէդ յայդ-
մանէ , զի նքթեալ եմ . ասէ յակովբ ցեսաւ , տայ
քեզ , եթէ վաճառեսցես ինձ զիրաւունս անդրանկուլեդ :
Ասէ ցնա եսաւ , ահաւասիկ ես երթամ 'ի վախճանել ,
և առիմէ՞ է ինձ անդրանկուլիս . եթէ այդպէս իցէ , ասէ
ցնա յակովբ , երդուիր ինձ այսօր . երդուաւ նմա եսաւ
և այնպէս վաճառեց նմա զիրաւունս անդրանկուլ իւրոյ :

27 . Իսահակս ասալէ զԵսաւ յորս :

Իսահակ սիրէր զԵսաւ , զի միշտ կերակրէր զնա որով .
իսկ ռեբեկայ սիրէր զյակովբ . յաւուր միում յորթամ
ծերացեալ էր իսահակ և տկարացեալ էին աչք 'ի տեսա-
նելոյ , կոչեաց զեսաւ զորդի իւր և ասէ , արդ՝ սու դու
զազեղն և զկապարճս , և ելեալ 'ի դաշտ որսո՞ ինձ որս ,
և արն ինձ խորտիկս՝ ու՞ սիրեմ ես , և բեր՝ մատո՞ ինձ ,
զի կերացց և օրհնեցից զքեզ մինչև մեռեալ իցեմ . ել
և փութացաւ եսաւ յորս ըստ բանից հօր իւրոյ :

29 . Ռեբեկայ քոնսնալ Եսաւայ հրամայէ Յանովէայ
Գնալ սու հայր իւր :

Լուաւ Ռեբեկայ զամ , զոր ինչ խօսեցաւ իսահակ

ընդ որդւոց իւրում եռուայ . կոչեաց ապա առ ինքն ըզ-
 յակովբ և ասէ , գնաս դու 'ի դաշտն և բեր ինձ ան-
 տի երկուս ուլս փափուկս և ընտիրս , արարից զնոսս
 խորտիկս հօր քում որպէս և սիրէ , և դու մատուցես
 նմա և կերիցէ և օրհնեսցէ զքեզ :

Ասէ յակովբ ցմայր իւր , եղբայր իմ եսաւ այր
 թաւ է և ես լերկ , դուցէ շօշափեսցէ զիս հայր իմ ,
 և լինիցիմ առաջի նորա իբրև արհամարհոտ , և ածի-
 ցեմ 'ի վերայ իմ անէծս փոխանակ օրհնուեմ .

29 . Ռեբեկայ պատրաստէ վառն Իսահակայ զէրանոս :

Մի երկնչիր որդեակ իմ , ասէ Ռեբեկա , յիմ վերայ
 անէծքն այն , բայց միայն լուր ձայնի իմում և երթ'
 անձ ինձ . գնաց յակովբ , էառ , ած մօր իւրում ,
 և արար խորտիկս՝ որպէս և սիրէր հայր նորա : Յայն-
 ժամ առեալ Ռեբեկայ զպատմուճանն աղնիւ որդւոց
 իւրոց երիցու , զգեցոյց յակովբայ և զուլենիսն ազոյց 'ի
 բազուկս նորա , և 'ի վերայ մերկ պարանոցի նորա .
 արդ' ել գնաս , ասէ , առ հայր քո և մատն նմա զխոր-
 տիկն , զոր սիրէ յոյժ :

30 . Իսահակ համարն զՅակովբ 'ի ասելի որդւոցն իւրոց
 Եսսուայ :

Տարաւ Յակովբ և մատոյց զխորտիկն հօր իւրում ,
 զբր պատրաստեալ էր մայր նորա : Յայնժամ եհարց
 Իսահակ զնա և ասէ , ո՞վ ես դու՝ որդեակ . ե՛ս եմ ,
 ասէ Յակովբ , Եսաւ անդրանիկ որդին քո , արարի զոր
 ինչ հրամայեցեր ինձ՝ հայր իմ . արի՛ նիստ և կեր
 յորոց իմմէ : Ջրմորդ կարացեր , ասէ Իսահակ , զտա-
 նեւ այդպէս վազվազակի որդեակ իմ . ասէ Յակովբ՝
 որպէս սլատրաստեաց Տէր առաջի իմ . մօ՛տ եկ՝ ասէ

խաճակ ցյակովք, զի շօշափեցից զքեզ՝ որդեակ, եթէ
դճե իցես որդի իմ՝ Եսաւ թէ ոչ : Մատեաւ յակովք
առ իսաճակ հայր իւր, որ շօշափեալ զնա ասէ . ձայնդ
ձայն յակովքաց, և ձեռքդ ձեռք եսաւայ : Ոչ ծանեաւ
զնա իսաճակ, զի ձեռք նորա էին իբրև զձեռան եսաւայ
թաւ, և ետ նմա զամ օրհնուիս անդրանկութեանն :

31. Եսաւ Գարայ յէսայ յորոյ և հայցէ զօրհնու-
թիւնն ՚ի հօրէ իւրոյ :

Յետ սակաւինչ միջոցի եկն Եսաւ յորոյ, և մա-
տոյց հօր իւրում զխորտիկն, զոր պատրիստեալ էր :
Յայնժամ մեծաւ զարմացմամբ ասէ նմա իսաճակ, ով
էր այն, որ եքեր և մատոյց ինձ զկերակուր և կերայ
յամէ մինչ չե՛ք եկեալ էր և օրհնեցի զնա : Չայն
լուեալ Եսաւայ աղաղակեաց ՚ի ձայն մեծ դառնացեալ
յոյժ և ասէ ցհայր իւր, օրհնեա արդ և զիս Հայր :

32. Փոխուս Եսայի :

Յայնմ օրէ վառեալ Եսաւայ բարկուք ընդդէմ եղ-
բօր իւրոյ՝ սպասէր դիպօղ ժամու, զի սպանցէ զնա :
Երկուցեալ Ռեբեկայի զի մի անկցի սերելի որդին իւր
՚ի ձեռաց եսաւայ, որդեակ իմ, ասէ, արի՛ զնա՛ առ լա-
բան եղբայրն իմ և բնակեսցես ընդ նմա առուրս բա-
զումս մինչև անցցէ սրտմտուի բարկուի եղբօր քո : Եւ
յակովք ըստ պատուիրանի մօրն և գնաց ՚ի միջագետս
՚ի գնալն ՚ի Ճանապարհին եհաս ՚ի տեղի մի, ուրանօր
յոգնեալ կարի իմն կամեցաւ սակաւինչ հանգչիլ ՚ի վա-
տակոց, ուստի առեալ ՚ի քարանց տեղւոյն եղ ընդ սը-
նարս իւր և ննջեաց :

33. Տե՛սի՛ւ Յանձնա՛յ :

Ետեա յակովբ ՚ի տեսլեանն զսանդուխս , հաստա - տեալ յերկրէ որոյ գլուխն հասանէր մինչև ցերկինս , և հրեշտակք ան ելանէին և իջանէին ընդ այն . լուաւ ան - դէն զի ասէր նմա Ա՛ճ , ես եմ՝ Տէր Ա՛ճ հօր քո , մի եր - կընչիր , զի զերկիրդ , յորում դուդ ննջեցեր , քեզ տաց և զաւակի քում . եւ ես ահաւասիկ ընդ քեզ եմ , ե - ղեց քեզ պահապան յամ ճանապարհս քո և դարձու - ցից զքեզ ՚ի հայրենիս քո , ոչ թողից զքեզ մինչև արա - րից զամ ինչ , զոր խօսեցայ ընդ քեզ . յարեաւ յակովբ ՚ի քնոյ անտի և երկիր եպագ Տեառն :

34. Յանձնա՛յ հասանէ ՚ի միջագետս :

Յակովբ անընդհատ ճանապարհորդեալ եհաս ՚ի մի - ջագետս , ուրանօր ամբարձեալ զաչս իւր ետես , զի էին երեք հօտք խաշանց մակաղեալ առ ջրհորովն . ՚ի ջրհորոյ անտի սովորուի էր արքուցանել զխաշինս . և վէմ մեծ կայր ՚ի վերայ բերանոյ ջրհորոյն : Մերձեցեալ յակովբ առ հովիւսն , ասէ . եղբարք՝ ուստի՞ էք դուք . և նոքա ասեն ՚ի խառանէ եմք :

Դարձեալ հարցանէ զնոսա . գիտե՞ք դուք զլաբան . այո՛ գիտեմք՝ ասեն նոքա . ո՞ղջ է նա . և նոքա ասեն՝ ո՞ղջ է : Եւ ահա դուստր նորա ռաքէլ գայ ընդ խա - շինսն :

35. Լա՛ւթն ապա Յանձնա՛յ ՚ի հնու-՛նիւն զդուստր իւր Ռա՛սէլ :

Մինչդէր խօսէր Յակովբ ընդ հովիւսն , ահա՛ Ռա -

քէլ զուստր Լաբանու գայր ընդ խաշինս, զորս արածէր նա ՚ի դաշտի: Իբրև ետես յակովբ զազգակիցն իւր զՌաքէլ, մատուցեալ տապալեաց զվէճն ՚ի բերանոյ ջրհորոյն և ասէ ցնա ես եմ որդի ռեբեկայի, և համբուրեաց ընդ նմա:

Ռաքէլ փութացաւ պատմել հօր իւրում, որ իբրև ետես զորդի քեռն իւրոյ զիրկս արկ և համբուրեաց զնա. և ետ նմա ՚ի կնուի զզուստր իւր Ռաքէլ:

36. Յակովբ Գարնայ ՚ի հայրենիս իւր:

Յակովբ կացեալ զժամանակս բազումս առ Լաբան. յղիացաւ յոյժ ստացուածովք և եղև բաւական հարուստ. յետ անցանելոյ բազում առուրց ըստ ազգեցուի Աստուծոյ վերադարձաւ ՚ի հայրենիս իւր: Երկնչէր յոյժ Յակովբ յեղբօրէ իւրմէ, և առ ՚ի յինքն յանկուցանել զսիրտ նորա, առաքեաց առ նա զհրեշտակս զի ՚ի դիմաց իւր մատուցեն նմա պատարագս: Իսկ Էսաւ մուռացեալ զմմ վրէժ իւր փութացաւ, եւ ինքն ընդ առաջ Յակովբայ, զիրկս արկ նմա. և փարեալ զպարանոցաւ նորա, համբուրեաց զնա և լացին երկօքեան:

37. Մանկուիւն Յովսէփայ:

Յակովբ ունէր զերկոտասան որդիս, յորոց մին էր և Յովսէփ, զոր սիրէր առաւել քան զմմ որդիս իւր, քանզի որդի ծերուէն նորա էր, և արար նմա պատմուճան ծաղկեաց: Ասան այսօրիկ իսկ յովսէփ ատելի էր յաչս եղբարց իւրոց. մանաւանդ յորժամ պատմեաց եղբարց իւրոց զերկոսին երագս իւր, որք և կատարեցան իսկ. յետ այնօրիկ այնչափ սկսան ատել զնա, մինչև ոչ կարէին խօսիլ ինչ ընդ նմա խաղաղութեամբ:

38 • Երու Յովսեփայ :

Այսպիսի էր երազն Յովսեփայ, զոր պատմեաց եղ-
բարց իւրոց • Թուէր ասէ՛ եթէ որայ կապէաք ՚ի դաշ-
տի մերում, և ահա՛ կանգնեցաւ որայն իմ, եկաց ուղ-
ղորդ • Իսկ որայքն ձեր դարձան և պաղին երկիր իմում
որայի : Յետ այնորիկ տեսի միւս ևս այլ երազ • ոնկ թէ
արեգակն, լուսին և մետաքսն աստեղք երկիրպագանէ-
լն ինձ : Յայնժամ ասեն եղբարքն ցմիմեանս, զլ՛նչ նը
շանակ իցէ երազս այս, միթէ թագաւորելով թագաւո-
րեսցէ ՚ի վերայ մեր, կամ տիրելով տիրեսցէ մեզ, և
յաւելին ևս ատել զնա • Իսկ հայրն միտ դնէր ընթա-
ցից բանիցն :

39 • Եղբարքն Յովսեփայ խորհին ընդ մեանս
« Կանանք զնա » :

Յաւուր միում, մինչդեռ եղբարքն Յովսեփայ արա-
ծէին զնաշինս իւրեանց ՚ի դաշտի անդ, յովսէփ մնա-
ցեալ էր ՚ի տան ընդ հօր իւրում • ասէ ցնա հայրն,
եկ առաքեցից զքեզ առ եղբարս քո, զի բերցես ինձ
զըոց, եթէ ողջ իցեն նոքա : Տեսին զնա եղբարքն յա-
ռաջագոյն ՚ի հեռաստանէ, մինչ մօտ եկեալ էր առ նո-
սա, և խորհուրդ վատ ՚ի մէջ առին սպանանել զնա :
Եւ ասեն իւրաքանչիւր ցեղբայր իւր, ահա՛ երազատեան
դայ, եկոյք սպանցուք զնա և ընկեսցուք ՚ի մի ՚ի գբոց
աստի, և հօր մերում ասացուք, թէ գողան չար եկեր
զնա, տեսցուք զլ՛նչ լինիլին երազքն նորա :

40 • Ռուբէն ՚ի ճեռաց Եղբարցն ջանայ սպասել զյովսէփ :

Ռուբէն, որ երկյապոյնն էր, իբրև լուսաւ զայս ըս-

կըսաւ յորդոր լինել եղբարց իւրոց ՚ի բաց կալ յայդպիսի չարագործութիւնք • մեծ անօրէնութիւն է ասէ հեղուլ զարիւն պատանուոյս այսորիկ, զինա եղբայր մեր է • այլ լաւ է արկանել զգա ՚ի գուբ մի յանապատի աստ • եղեալ ՚ի մտի անշուշտ ազատել զնա ՚ի ձեռաց եղբարց իւրոց, և հանեալ ՚ի գբոյ անտի հասուցանել զնա առ հայր իւր : Ամենեքին վճռեցին առնել ըստ բանից նորա :

41 • Յովսէփ վաճառի յեջէօրոց իւրոց :

Իբրև եկն յովսէփի առ եղբարսն իւր, մերկացուցին ըզպատմութեանն նորա ծաղկեայ, զոր զգեցեալն էր և առին ընկեցին զնա ՚ի գուբ, եւ ինքեանք նստեալ յետոյ մինչդեռ ուտէին զհաց, զաչս ՚ի վեր ամբարձեալ տեսին, զի վաճառականք ելեալ ՚ի դաղաադէ գնային յեղիպտոս, և ուղտք նոցա լի էին խնկովք անուշահոտութիւնք : Յայնժամ ըստ խորհրդոյ Յուդայի վճռեցին ամենեքեան վաճառել զյովսէփ վաճառականացն այնոցիկ • որք և վաճառեցին զյովսէփ քսան դահեկանի վաճառականացն, և նոքա իջուցին զնա յեղիպտոս :

42 • Եջէօրսն Յովսէփոյ առաքեն զպատմութեանն նորա
առ հայրն իւրեանց :

Յայնժամ առեալ եղբարցն զպատմութեանն Յովսէփայ թաթաւեցին յարեան ուլու, զոր զենեալն էին և առաքեցին զայն առ հայրն իւրեանց ասելով այսպէս, զայդ գտաք • ծանիր եթէ որդւն՞ քո իցէ պատմածանդ թէ ոչ :

Տեսեալ զայն հօրն աղաղակեաց անդէն և ասէ, պատմութեանս որդւոյ իմոյ է, դսզան չար եկեր զնա • դսզան յափշտակեաց զյովսէփ : Եւ պատահեալ զհան-

դերձս իւր , սուգ զգեցաւ վն որդւոյն իւրոյ աւուրս բազումս :

Եւ ժողովեցան ամենայն ուստերք նորա և դստերք առ ՚ի միսթարել զնա . բայց յաւուրս ոչ կամէր միսթարիւ և ասէր . իջից ես սովին սգով առ որդի իմ ՚ի գերեզման :

43 . Պետարէ Գնէ զՅովնէի .

Առաւանականքն տարեալ զՅովսէփ յեգիպտոս վաճառեցին Պետափրեայ ներքինւոյ դահճապետին փարաւոնի : Եւ Տէր էր ընդ Յովսեփայ . և զիմ ինչ , զոր առնէր , Աստուած յաջողէր նմա :

Եգիպ Յովսէփ շնորհս առաջի Տեառն իւրոյ , որ և կացոյց զնա ՚ի վերայ տան իւրոյ . զիմ ինչ որ իւր էր տալով ՚ի ձեռս Յովսեփայ , և ոչ գիտէր զիմ , որ ինչ կայր ՚ի տան իւրում բայց միայն զհացն , զոր ուտէր :

44 . Յովնէի արհմնն ՚ի Բանա :

Յովսէփ էր ազնիւ երեսօք և դեղեցիկ յոյժ տեսլեամբ : Աին Պետափրէի արկ զաչս իւր ՚ի վերայ յովսեփայ . և յորդորէր զնա մեղանչել ընդ իւր : Իսկ յովսէփ ամենեւին ոչ կամէր գործել զայնսլիսի մեղս ը կնոջ Տեառն իւրոյ :

Յաւուր միում մտեալ էր յովսէփ ՚ի տունն գործել ըզգործ ինչ , բուռն եհար յայնժամ կինն զձորձոց նորա և ասէ , կատարեա՞ զկամս իմ , իսկ նորա թողեալ զձորձս իւր ՚ի ձեռս նորա՝ փախուցեալ ել արտաքս : Իսկ կինն ՚ի բարկուէ սրտին աղաղակեաց ՚ի ձայն բարձր ,

առ որ սպասուաւորք տանն հասին վուժանակի և լուան
 զչարաչար ամբաստանուի զյովսեփայ , որում և այր նո-
 րա ընծայեալ հաւատ և ոչ քննեալ զստայօդ քանս կը-
 նոջն սրտմտուք մեծաւ հրամայեաց արկանել զյովսեփ 'ի
 բանտ :

45 . Երչու ներքինն արհայնն փարաւոնն 'ի բանտ
 արհայնն զերայ :

'ի բանտի անդ էին երկու ներքինիք արքային փարաւոնի,
 յորոց մին էր տակառապետ և միւսն մատակարար : Սո-
 քա երկոքին տեսին զերազ 'ի միում զիշերի , մտեալ առ
 սոսա յովսեփայ ընդ սուաւօտն , ետես զի խռովեալ էին-
 ուստի եհարց զնոսա , ընդէ՞ր տրտում են երեսք ձեր
 այսօր . պատասխանի ետուն նոքա և ասեն , երազ տե-
 սաք , և ոչ ոք է որ մեկնեսցէ մեզ զայն . ստէ ցնոսա յով-
 սեփ , ոչ ապաքէն 'ի ձեռս այ իցէ մեկնուի նոցա . պատ-
 մեցէք ինձ զերազսն ձեր :

46 . Յովսեփ մեհնէ զերայնն :

Յայնժամ սկսաւ պատմել առաջին 'ի նոցանէ զերազ
 իւր այսպէս . թուէր ինձ 'ի տեսեան իմում , որ թ մի
 առաջի իմ , և յորթն երեք ուռք կանաչք յոյժ . ու-
 նէր զերիս ողիւյզս հասեալս , ողիւյզ խաղողոց . եւ բա-
 ժակն փարաւոնի 'ի ձեռին իմում , առնուի զխաղողն ,
 ճմլէի 'ի բաժակն անդ և մատուցանէի նմա : Բարե
 եղիցի քեզ ստէ յովսեփ , զկնի երից աւուրց կացուցէ
 զքեզ Փարաւոն անդէն 'ի նմին տակառապետուի քում ,
 ըստ առաջին իշխանուեն քոյ , այլ աղաչեմ զքեզ յիշես-
 ջի՛ր զիս առաջի փարաւոնի : Յետոյ սկսաւ պատմել յով-
 սեփայ զերազ իւր մատակարարն . թուէր ինձ ստէ , թ է

երիս խանս նաշհւոյ ունէի 'ի գլխի իմ և 'ի վերնում
խանին յամէ, զոր ուտէր արքայ՝ գործ մատակարարայ,
և թուչունք ուտէին զնա 'ի խանէ անտի • պատասխանի
եա յովսէփ՝ սյո է մեկնուլի երազիդ, յետ երից աւուրց
բարձցէ փարաւոն զգլուխ քո 'ի քէն, կախեսցէ զքեզ
զփայտէ, և կերիցեն թուչունք զմարմին քո :

47. Ասորիւնքն երազոցն ըստ Տէնիս-Լեան Յովսէփայ :

Եւ եղև յաւուրն եշորդի օր ծննդեան էր փարաւո-
նի • և առնէր ուրախուլի իմ ծառայից իւրոց : Յիշեաց
յայնժամ արքայն զնախարարս իւր, որք էին 'ի բան-
տի : Եւ կացոցց անդէն զտակառապետն յիշխանուր իւ-
րում, իսկ զմատակարարն կախեաց զփայտէ, որպէս և
մեկնեացն Յովսէփ : Բայց սչ յիշեաց տակառապետն
զՅովսէփ, այլ մոռացաւ զնա :

48. Աբախյն զարաւոնն պէստնէ զերազ :

Յետ երկուց ամաց ետես Փարաւոն զերազ : Թուէր
թէ կայցէ յեզր գետոց, և որպէս թէ 'ի գետոց անտի
եւանէին եօթն երկնջք գեղեցիկք և ընտիրք մարմնով
և արածէին 'ի խաղի անդ : Այլ ևս եօթն երկնջք ե-
ւանէին յետ նոցա 'ի գետոց անտի • զազիրք և վտիտք
մարմնով • և ուտէին զեօթն երկնջսն գեղեցիկս տես-
լեամբ և զընտիրս : Չարթեաւ փարաւոն և անդէն ե-
մուա 'ի քուն : Ետես զերազ եկդ անգամ • զի ահա եօթն
հասկք եւանէին 'ի միում փնջի, ընտիրք և գեղեցիկք •
այլ ևս եօթն հասկք սինք և խորշակահարք եւանէին
յետ նոցա և կէանէին զեօթն հասկսն՝ զընտիրս և
զատորս :

49. Տակաւորութիւնն արտայնն յիշէ Վոլուէի սասանի հորս :

Չարթեաւ փարաւոնն յառաւօտու և խռովեցաւ յոյժ յանձն իւր . ուստի առաքեալ կոչեաց զամ Երազհանս սըն եգիպտոսի և պատմեաց նոցա զամ, զոր ինչ ետեսն, բայց ոչ ոք էր, որ մեկնէր զայն : Խօսեցաւ յայնժամ տակաւապետն առաջի փարաւոնի և ասէ . զյանցանս իմ, յիշեցուցանեմ այսօր . յորժամ ես և մատակարարն էսաք ՚ի բանտի, տեսաք երկոքեանս և ս զերազ ՚ի միում զիշերի : Ի՛ր անդ պատանի մի եբբրայեցի ընդ մեզ, որ իմաստուք մեկնեաց մեզ զերազսն մեր, զի ուն և մեկնեացն, նոյնպէս և կատարեցաւ :

50. Յոլուէի մէկնէ զէրուսն զարուստնն :

Առաքեաց փարաւոնն և կոչեաց զյովսէփ և պատմեաց նմա զերազսն իւր : Յայնժամ ասէ յովսէփ ցփարաւոնն երկոքին երազք քո զմի և եթ ինչ նշանակեն : Եօթն երինջքն գեղեցիկք՝ և եօթն հասկք գեղեցիկք եօթն ամբ են բազում առատուէր, որք եկեսցեն փուլով . իսկ եօթն երինջքն տգեղք և վտուք և եօթն հասկք ոսինք և խորշակահարք են եօթն ամբ սովու, որ սպառեսցէ զամ երկիրս եգիպտոսի : Եւ արդ՝ անբայ՝ տես, ինդրեան զայր մի իմաստուն և խորհրդական, և կացուսցես զնա ՚ի վերայ ամ երկրիս եգիպտացուոց, զի ժողովեսցէ զամ կերակուրըս եօթն ամաց բարեաց եկելոց ՚ի շտեմարանս արբունի, առ ՚ի պահել զկեանս ժողովրդեան ՚ի ժամանակս սովու :

51. Փարուսնն յանձնն ասնէ Յոլուէիս զվիճուի էգիպտոսն :

Կարի հաճոյ թուեցան բանքն առաջի փարաւոնի, մինչև

ասէ ցյովսէի, որովհետեւ եցոյց քեզ Աճ զայդ ամ, չիք որ յԵգիպտոս իմաստնագոյն և խորհրդական առաւել քան զքեզ: Դու լիցիս իշխող 'ի վերայ տան իմոյ, և բերանոյ քում հնազանդ լիցի ամ ժողովուրդ իմ, բայց միայն աթոռովս 'ի վերոյ եղէց քան զքեզ: Յայնժամ հանեալ փարաւոն զմատանին իւր 'ի ձեռանէ իւրմէ՝ եղ 'ի ձեռին յովսեփայ, զգեցոյց նմա զպատմութեան բեհեզեայ, արկ զմանեակ ոսկի 'ի պարանոց ներս, և եհան զնա յերկրորդ կառս իւր: Յովսէփ էր ամաց երեսնից, յորժամ ընկալաւ զկատարիւ իշխանութի յարքայէ անտի:

52. Յովսէփ իսկն եօթն ամացն ժողովէ զԷգիպտոս գործեմն:

Եւ Յովսէփ յերեսաց փարաւոնի և շրջեցաւ ընդ ամենայն երկիրս եգիպտոսի. և ժողովեաց զամենայն կերակուրս ամաց եօթանցն, յորս էր լիւնի, վասն եօթն ամաց սովոյ:

Անցին եօթն ամքն լիւնի և սկսան գալ եօթն ամք սովոսն և խտանալ յամենայն երկիրն եգիպտացոց: Եւ յայնժամ սկսաւ աղաղակել ամենայն ժողովուրդն առ փարաւոն վասն հացի, ասէ փարաւոն ցնոսա, երթայք առ յովսէփ. զի բացեալ նորա զամենայն շտեմարանս ցորենոյ վաճառէր ամենայն եգիպտացոցն:

53. Յովսէփ առաջէ զորդին իւր յԵգիպտոս 'ի գնել զցորեմն:

Յամենայն աշխարհաց սկսան այնուհետեւ գալ յեգիպտոս առ 'ի գնել զկերակուր. Նոյնպէս և Յակովբ պաշարեալ գողով 'ի սահասութեան հացին առաքեաց զգորդիս իւր անդ գնել զհաց: Ապա իջին եղբարքն Յովսեփայ. բայց զընենիամին զեղբայրն Յովսեփայ, որ միա-

մօր էր, ոչ արձակեաց ընդ եղբարսն նորա Յակոբ, քան զի երկնչէր թէ, մի՛ գուցէ պատահիցէ նմա՛ ՚ի Ճանապարհի հիւանդուի : Մանաւանդ զի բենիամին ծնեալ էր ՚ի միոյ մօրէ ընդ յովսեփայ, վասն այն իսկ աւելի սիրէր զնա հայրն քան զայլ որդիս իւր :

54. Յովսէփ ծանաչէ զէղբարս իւր, Բայց ոչ յայտնէ զանձն իւր նոցա :

Յետ այնորիկ եկեալ եղբարքն յովսեփայ պագսփէին խոնարհ առաջի նորա ՚ի վերայ երեսոց զերկիր : Իբրև ետես յովսէփ զեղբարսն իւր, ծանեաւ, բայց ոչ կտմեցաւ նոյնժամայն յայտնել նոցա զանձն իւր : Ուստի խօսեցաւ ընդ նոսա խտազոյնո և ասէ, ուստի՞ զայք, և վասն է՞ր. պատասխանի ետուն նոքա և ասեն. եկեալ եմք յերկրէն քանանացոց գնել զկերակուրս : Ոչ այդպէս ասէ յովսէփ, այլ լրտեսք էք դուք, որք եկեալ էք գետել զել և զմուտ աշխարհիս : Եւ նոքա ասեն՝ ոչ տէ՛ր, ոչ ինչ չար խորհուրդ է մեր, երկոտասան եղբայր եմք, որդիք ասն միոյ յերկրին քանանացոց. կրտսերն առհօր իւրում է այսօր և մուսն չէ՛ ՚ի միջի :

55. Յովսէփ Լուսու առ ինչն զԸնտանն :

Չլինելն բենիամինի անդ ՚ի միասին ընդ նոստ պատճառեաց զմեծ թախծուի յովսեփայ. մինչ կամեցեալ ՚ի ձեռս բերել զնա զխարդ և իցէ ասէ ցնոսա, եթէ արք խաղաղուի էք՝ եղբայր մի ՚ի ձէնջ աստ մնացէ առիս, մինչև ամիցէք աստ զեղբայրն ձեր զկրտսեր. իսկ դուք տարայք զվաճառ ցորենոյդ ձերոյ, որով հաւատարիմ լինին բանք ձեր, ապա թէ ոչ մեռանիցէք : Յայնժամ ասեն իւրաքանչիւր ոք ցմիմեանս, այո՛, քանզի ՚ի մեղս

եմք վասն եղբօր մերոյ, զի արհամարհեցաք զնեղունի հոգւոց նորա յորժամ աղաչէին զմեզ, վան այտորիկ եկին ՚ի վերայ մեր այս չարիք: Ո՛չ գիտէին թէ լսէր Յովսէփ, զի թարգման կայր ՚ի միջի. և անցեալ մեկուսի ՚ի նոցանէ՝ ելաց Յովսէփ:

56. Յուշի անհանին եղբարն Յովսէփայ:

Հրաման ետ Յովսէփ ընուլ զամանս նոցա ցորենով և դնել զարծաթն իւրաքանչիւր ՚ի քրձի իւրում և տալ նոցն զպաշար վասն ճանապարհի: Ապա արձակեաց զնոսա բաց ՚ի Հմաւոնէ, զոր պահեաց ռու իւր. եւ այնպէս յուղի անկան եղբարքն յովսէփայ, և յորժամ եկին առ հայրն իւրեանց, պատմեցին նմա զամենայն ինչ, որ անց ընդ նոսա: Եւ եղև ՚ի բանալն նց զքուրձս, իբրև տեսին զծրար արծաթոյ իւրաքանչիւր ոք ՚ի քրձի իւրում, զարմացան յոյժ ինքեանք և հայրն նոցա:

57. Յահոբ ո՛չ յօժարի տառաքել զԵնիւսայն:

Իբրև լուաւ Յակովբ յորդուոց իւրոց, թէ խոստացեալ են նոքա տանել զԵնիւսայն յերիպտոս առ Տէրն երկրին, ասէ խոր թախծուք, զիս անորդի արարիք. յովսէփ չի ՚ի միջի, այլ մեռեալ է. զՀմաւոն թողիք յերիպտոս, և զԵնիւսայն կամիք տանիլ ընդ ձեզ:

Յիմ վերայ եկին այս ամ չարիք, ո՛չ առաքեցից զԵնիւսայն ընդ ձեզ, զի եղբայր սուրբ մեռաւ. և սա միայն մնացեալ է. եթէ դէպ լինիցի և դմա հիւանդանալ ՚ի ճանապարհին, զոր երթայցէք, իջուցանիցէք զծրուծիւն իմ արամուք ՚ի դժոխս:

58. Ուրիշն Յակովբայ առանց Բենիամինի ո՛չ հասին
 Գնաւ յէգիպտոս :

Եւ եղև իբրև սպառեցին ուտել զցորեանն, զոր բերին յերկրէն եղիպտացոց . ասէ յնոսա հայրն իւրեանց, դարձեալ երթայք, գնեցէք սահաւ մի կերակուր : Պատասխանի ետուն որդիքն և ասեն, ո՛չ կարեմք երթալ յեգիպտոս, զի այրն խօսեցաւ ընդ մեզ և ասէ, ոչ ասանիցէք զերեսս իմ եթէ ո՛չ եղբայրն կրտսեր ընդ ձեզ իցէ : Ջրո՛նչ չարիք հասուցիք ՚ի վերայ իմ, ասէ հայրն . զի՞ պատմեցիք առնն թէ գուցէ ձեր եղբայր : Եւ նորա ասեն՝ հարցանելով եհարց զմէնջ այրն և զազգէ մերմէ և թէ տակաւին կենդանի իցէ հայրն ձեր . թէ իցէ՞ ձեր եղբայր . պատմեցաք նմա ընդ հարցելն նորա . միթէ զիտէ՞ք թէ ասելոց էր ցմեզ՝ ածէք զեղբայրն ձեր :

59. Յակովբ յօժարի առաքել յԲենիամին :

Յայնժամ Յուդաս մին յորդոց իլի, քի Յակովբայ, ասէ զհայրն իւր, արձակեա՛ ընդ իս զպատանեակդ : Ես առնում զդա եթէ ո՛չ ածից և կայուցից զլա առաջի քո՝ յանցաւոր եղէց զիմ աւուրս կենաց իմոց : Ջրջեալ ընդ բանսն յուդայի, ասէ, թէ այդպէս իցէ, արարէք զայդ : Առէք ՚ի պտղոց երկրիս յամանս ձեր և տարայք առն պատարագս : Արծաթ կրկին առէք ՚ի ձեռս ձեր . և զարծաթն, որ դարձաւ յամանս ձեր՝ տարայք լի ձեզ . զի արձակեսցէ ընդ ձեզ զեղբայրն ձեր զմիւս և զբենիամին :

60. Յովսէֆ հրամայէ պարարտապէլ զճաշ վասն էղ-
 Բարց իւրոց :

Իբրև իջին արքն յեգիպտոս պատարագօքն իւրեանց,

և կացին յանդիման յովսեփայ, ետես զնոսա յովսէփ և զբենիամին եղբայր իւր և նոյնժամայն պատուէր ետ հազարապետի տան իւրոյ տանիլ զարսն 'ի տուն, զենուլ զգենիլիս և պատրաստել զճաշ : Տեսեալ արանցն եթէ տարան զնոսա 'ի տուն Յովսեփայ, երկեան յոյժ, զի մի գուցէ վասն արծաթոյն, որ դարձաւ յաման իւրեանց զառաջինն, առ 'ի խուզել զնոսա տարան. մատուցեալ առ այրն՝ վերակացու տանն, ասեն . ազաչեմք զքեզ տէր, իջաք զառաջինն գնել կերակուրս, և իբրև հասաք յիջեվանս, բացաք զամանս մեր . արծաթն իւրաքանչիւր յամանի մերում էր . արդ՝ զարծաթն զայն այսրէն կշռով դարձուցաք, և ոչ գիտեմք ո՞վ եղ զայն յաման մեր : Ասէ յնոսա վերակացուն, խաղաղուի ընդ ձեզ՝ մի երկնչիք, և եհան առ նոսա զԸմաւոն :

61 . Յովսէփ ընդ եղբարս իւր :

Եւ ապա եմուտ Յովսէփ 'ի տուն, և մատուցին նմա զընծայսն, զոր ունէին 'ի ձեռս իւրեանց և երկիրպագին նմա : Եհարց զնոսա յովսէփ, զիտորդ կայք . ողջ իցէ արդեօք հայրն ձեր ծերունի, զորմէ ասացիք, թէ տակաւին կենդանի է : Պատասխանի ետուն նոքա՝ այն ողջ է հայրն մեր : Ամբարձեալ զաչս իւր յովսեփայ՝ ետես ըզբենիամին զեղբայր իւր զհամամայր . ույդ է ասէ եղբայրն ձեր կրասեր՝ զորմէ ասացիք թէ էառ հայր մեր 'ի տան անդր . եւ ասէ, Ա՞ճ ողորմեսցի քեզ որդեակ : Խուօլեցաւ Յովսէփ, գալարէին ազիք նորա 'ի վերայ եղբօր իւրոյ և մտեալ 'ի սենեակ ելաց անդր :

62 . Յովսէփ հրամայէ հազարապետի իւրո-ճ ընդ զամանս իւր նոյս ինքն իւրով եւ զսինհն արծաթն ծածո-ի դնել յամանս իւրն :
Տանք բենիամին :

Լուացեալ յովսեփայ վերեսս իւր և սնդեալ զանձն

եւ, և ասէ՛ արկէք զհաց : Արկին նմա միայնոյ՝ և նոցա իւրաքանչիւր ումեք առանձինն : Նստաւ երէցն ըստ երկ-
ցուէ իւրում և կրտսերն ըստ կրտսերուէ իւրում . յայն-
ժամ ետ նոցա յովսէփ իւրաքանչիւրոց զմասունս և մե-
ծացաւ մասն բենիամնի քան զմասունս ամցուն հնգա-
պատիկ : Չկնի ճաշելոյ հրաման ետ Յովսէփ հազա-
րապետին իւրում զամանս արանցն ընուլ ցորենով և
դնել զարծաթն իւրաքանչիւր ՚ի բերան ամանոյ իւրոյ .
և զսկիհն իւր արծաթեայ յամանի կրտսերոյն և զգինս
ցորենոյ նորա : Եւ արար ըստ բանին յովսէփայ՝ որպէս
և հրամայեաց նմա :

63 . Հաղարապետն Յովսէփայ պնդի զհէտ նոցա :

Ընդ այդանալ առաւօտու՝ արձակեցան արքն և իբրև
չև ևս էին մեկնեալ ՚ի քաղաքէ ՚ի բաց, կոչեալ յովսէփ
զհազարապետն իւր՝ ասէ, արի՛ պնդեաց զհէտ արանցն .
հաս և ասսօ ցնոսա, զն է զի հատուցիք չար փոխանակ
բարեաց . ընդէ՞ր գողացայք զսկիհն արծաթոյ : Իբրև ե-
զիտ զնոսա, ասաց ըստ բանիցս այսոցիկ :

64 . Սէնհն Գասնի յամանի բենիամնի :

Պնդեցաւ հազարապետն զհէտ արանցն և իբրև եզիտ
զնոսա, ասաց նոցա որպէս և հրամայեաց նմա յովսէփ :
Պատասխանի ետուն նոքա ցհազարապետն, ընդէ՞ր խօ-
սիցի տէր զայդպիսի բանս . քսւլ լիցի ծառայից քոց առ-
նել զայդպիսի գործ, զի եթէ զարծաթն, զոր գտաք յա-
մանս մեր՝ դարձուցաք առ ձեզ, զիմարդ գողանայաք ՚ի տա-
նէ տեառն քոյ զսկիհն : Եւ արդ՝ առ որում գտցի ՚ի ծա-
ռայից քոց այն՝ մեռցի : Յայնժամ փութացեալ իջու-
ցին զբեռն իւրաքանչիւր ՚ի գետին և բացին իւրաքան-

չիւր ոք զիւր աման • յուզեաց հազարապետն սկսեալ յերկրուէն մինչև ՚ի կրտսերն և եգիտ զսկիհն յամանի բե նխամինի :

65 • Եւջարք Յովսէփոյ դասնանն անդրէն ՚ի չաղարք :

Պատառեցին նորա յայնժամ զհանդերձս իւրեանց , և եղին իւրաքանչիւր զբեռն ՚ի վերայ իշոյ իւրոյ և դարձան ՚ի քաղաքն : Եւմուտ յուզաց եղբարբք իւրովք հան դերձ առ յովսէփ և անկաւ տաւջի նորա ՚ի վերայ երկրի : Ասէ ցնոսա յովսէփ , զի՞նչ են իբրդ , զոր արարիք : Ասէ յուզա , զի՞նչ տայուք պատասխանի Տ՛ն , կամ զ՞նի իրաւունս ցուցանիցեմք • եգիտ Թճ զյանցանս ծառայից • արդ՝ անասիկ կամք ծառայք տեսուն մերոյ • մեք և առ որում սկիհն դտաւ : Պատասխանի ետ նոցա յովսէփ , քան լիցի ինձ առնել զբանդ զայդ • այրն , առ որում սկիհն դտաւ՝ նա եղիցի իմ ծառայ և դուք դարձարուք ողջուք առ հայրն ձեր :

66 • Յուդոյ յօժարի ունիլ գինին ՚ի ծառայութեան :

Մատեաւ Յուզա առ Յովսէփ և ասէ , աղաչեմ տէր տունը հրաման ինձ խօսիլ բան մի առաջի քո • հայր մեր ոիրէր զպատանեակդ առաւել քան զամենեսին • իբրև դարձաք զառաջինն առ հայր մեր , պատմեցոք նմա զբանըս տեսուն մերոյ • ասէ՝ երթո՛յք դարձեալ գնեցէք մեզ կերակուր , ասացաք մեք եթէ իջանիցիմք առանց կրտսեր եղբօր մերոյ՝ ոչ կարեմք տեսանել զերեսս առնն • յայնժամ ասէ հայր մեր ցմեղ • դուք ինքնին գիտէք զի զերկուս ճնաւ ինձ կին իմ • մին ել յինէն և ասացիք լեալ գազանակեր • եթէ զստ ևս առնուցուք յերեսաց իմոց , և հանդիպեսցի սմա հիւանդուի ՚ի ճանապարհի

իջուցանիցէք զճերուհի իմ տրամուր ՚ի դժոխս . զի իմ առեալ է յերաշխի զմանուկդ ՚ի հօրէ իւրմէ եթէ երթայցեմք առ հայր մեր առանց պատանեկի վախճանեսցի : Եւ արդ՝ աղաչեմ զքեզ Տէր . կալ զիս փոխանակ մանկանդ ստրուկ Տեառնդ :

67 . Յովնէի ասյ ճանաչել զինչն էջբարց իւրոց :

Ոչ կարաց Յովնէի ժոյժ ունիլ առաջիամիցն շուրջ զնովաւ եղելոցն . որոյ վասն հրամայեաց մեկնիլ նոցա ՚ի բաց : Չայն եբարձ նա լալով և ասէ ցեղբարսն իւր , ես եմ յովնէի . արդարև տակաւին կենդանի՞ է հայր իմ . ոչ կարացին տալ նմա պատասխանի եղբարք նորա , քանզի խռովեցան յերեսաց նորա : Ասէ դարձեալ յովնէի , մօտ եկայք առ իս և չողան մօտ . ես եմ յովնէի եղբայրն ձեր , զոր վաճառեցիք դուք յԵգիպտոս : Բայց մի ինչ տրամիք . և մի խիստ թուեսցի ձեզ զի վաճառեցիք զիս այսր . քանզի ՚ի փրկուի առաքեաց զիս Աստուած առաջի ձեր :

68 . Յովնէի ինդրէ յէջբարց իւրոց իջուցանել զհայր իւր յԵգիպտոս :

Եւ անկեալ Յովնէի զպարանոցաւ բենիամինի եղբօր իւրոց ելաց , նոյնպէս և բենիամին ելաց ՚ի վերայ պարանոցի նորա : Ապա համբուրեաց զամ՝ եղբարս իւր և ելաց զնոսա . յետ այնորիկ խօսեցաւ նա ընդ նոսա , փութալ ելանել առ հայր իւր և ասել . որդի քո յովնէի այսպէս ասէ , արար զիս Աստուած Տէր ամենայն երկրիս եգիպտացոց . արդ եկ՝ էջ առիս և բնակեսցիս յերկրիս Գեսեմ . եղիցիս մօտ առիս . դու և որդիք քո և որ ինչ քո իցէ :

69. Փարսուոն պարսկերէ աստուծու զընծայս եւ զսայլս
 աստուծոյ Յանովէ ։

Հնչեցաւ համբաւն ՚ի տան փարաւոնի , թէ եկին եղբարք յովսեփայ . ուրախ եղև փարաւոն եւ ասէ յովսեփայ ասանցեղբարս քո , զի լցուսցեն զբեռինս իւրեանց եւ երթայցեն յերկիրն քանանացոց եւ առեալ զհայր իւրեանց եւ զստացուածս՝ եկեսցեն առիս , ես տաց նոցա յիմ բարուհոց եղիպտացոց . տո՛ւր զայս հրաման , զի առնուցուն յերկրէս եղիպտացոց սայլս մանկանց եւ կանանց իւրեանց , եւ առեալ զհայր իւրեանց աճցեն այսր . մի տգահեսցին աչք նոցա ՚ի կահս իւրեանց , զի բարուի իմ երկրիս եղիպտացոց նոցա լիցի ։ Արար յովսեփայ ըստ բանիցն փարաւոնի , որպէս հրամայեաց նմա ։

70. Որդիք յանովէայ ազգ աստուծոյ հօր իւրեանց զյովսեփայն եւ հենդանին է նա ։

Եղբարքն յովսեփայ ելին յերկիպտոսէ եւ չորան յերկիրն քանանացոց առ հայրն իւրեանց յակովբ . սատմեցին նմա , թէ որդին քո յովսեփայ կենդանի է եւ է իշխան իմ երկրին եղիպտացոց ։ Չարմայաւ յակովբ ըմբոս իւր , քանզի ոչ հաւատայր նոցա . իբրև խօսեցան ընմա զիմ ինչ՝ զոր ասաց յովսեփայ եւ տեսեալ զսայլսն զառաքեալսն ՚ի յովսեփայ՝ ասէ , մե՛ծ է ինձ՝ եթէ արդարև կենդանի իցէ տակաւին որդի իմ յովսեփայ . երթայց տեսից զնա մինչ չև՝ մեռեալ իցեմ ։

71. Յանովէ չո-է յեգիպտոս քնասնեօսն հանդերջ ։

Չուեաց խորայել ինքն եւ որդիք իւր եւ իմ որ ինչ իւր էր . մինչդեռ չև եւս էր հասեալ յերկիրն գետեմ՝ առաքեաց զյուզա առ յովսեփայ , գալ նմա ընդ առաջ ,

եւ յովսէփ ընդ առաջ իլի հօր իւրոյ կառօք, և իբրև յանդիման եղև նմա՝ անկաւ զպարանոցաւ նորա և եւայ լալիւն մեծ: Եւ ասէ ինչ յովսէփ. մեռայց պսուհետև որովհետև տեսի զերեսս քո՝ զի տակաւին կենդանի ես:

72. Յովսէփ ազդ ասէ արքայի զգալաբէնէ հօր իւրոյ:

Ազդ արար յովսէփ Փարաւոնի, և ասէ. հայր իմ և եղբարք իմ և Ծժ գերդաստան նորա եկին յերկրէն քանանացոյ. և ասան են ՚ի գետեմ. և առեալ ը իւր յեղբարց իւրոյ հինգ այր, կայոց զնոսա առաջի փարաւոնի: Ասէ փարաւոն յեղբարսն Յովսէփայ, զի՞նչ գործ է ձեր. նոքա ասեն, հովիւք խաշանց եմք, մեք և հարքն մեր: Յայնժամ ասէ փարաւոն յովսէփ. հայր քո և եղբարք քո եկին առ քեզ. ասա երկիրս եզիպտացոյ առաջի քո է. ՚ի բարւոք տեղոջ երկրիս բնակեցո՞ զհայր քո և զեղբարս քո: Ապա թէ զիտես եթէ իցեն ՚ի նոսա արք զօրաւորք, կայո՞ զնոսա իշխան ՚ի վերայ խաշանց իմոց:

73. Յովսէփ ասէ զյակովբ զհայր իւր աս փարաւոն:

Ած յովսէփ զյակովբ զհայր իւր առ փարաւոն և կայոց առաջի նորա, եւ օրհնեաց զնա փարաւոն: Ասէ փարաւոն զյակովբ, քանի՞ հին ամք առուր կենաց քոց, ասէ զնա յակովբ, առուրք կենաց իմոց, յորս պանդխտեցայ՝ հարիւր և երեսուն ամ է. սակաւք և դժուարինք եղեն առուրք ամաց կենաց իմոց, և ոչ հասին յառուրս կենաց հարց իմոց: Օրհնեաց յակովբ զփարաւոն և եւ ՚ի նմանէ: Եւ բնակեցոց յովսէփ զհայրն իւր և զեղբարս իւր, և ետ նոցա բնակութիւն յերկրին եզիպտաց:

ւոց 'ի բարւոք երկրի . եւ տայր ռոճիկս հօրն և եղբարց
իւրոց , և ամ տան հօր իւրոց ցորեան ըստ բերան :

74 . Յաշովէ Խնդրէ Լեազէլ զբի Էւր 'ի Գերեզմանի
հարց իւրոց :

Եկաց յակովբ յերկրին եգիպտացւոց ամս եօթն և
տասն : Եւ եղեն աւուրք կենաց յակովբայ հարիւր և քա-
ռասուն և եօթն ամ . իբրև մերձեցան աւուրք նորա մե-
ռանելոց , կոչեաց զորդի իւր զյովսէփ և ասէ , եթէ գաի շը
նորհս առաջի քո , դիր զձեռն քո ընդ երանօք իմովք , և
արասցես 'ի վերայ իմ ողորմուի և ճշմարտուի , չթաղել
զիս յեգիպտոս : Այլ ննջեցից ընդ հարան իմ , և բարձ-
ցեն զիս յեգիպտոսէ , թաղել զիս 'ի գերեզմանի նոցա :
Պատասխանի ետ նմա յովսէփ , ես արարից ըստ բանի
քում : Ասէ յակովբ . երդուեաց ինձ , և երդուաւ նմա :

75 . Յովսէփ ասէ զճանկուսն իւր աս յաշովէ , զի օրհ-
նեսցէ գնոսս :

Իբրև ետես խորայէլ զորդիսն յովսեփայ՝ ասէ , ոյք են
սոքա . ասէ յովսէփ ցհայրն իւր , որդիք իմ են , զորս ետ
ինձ Աճ ատո . ասէ յակովբ , մատն առ իս զգոսա , զի
օրհնեցից . եւ առեալ յովսեփայ զերկուս որդիսն իւր ,
զԵփրեմ 'ի ձախմէ խորայէլի , և զՄանասէ յաջմէ . մա-
տոց զնոսա առ նա . եւ ձգեալ խորայէլի զաջ ձեռն իւր՝
արկ զգլխովն եփրեմի , և նա էր կրտսեր , և զձախն զգլխ-
ովն մանասէի , և փոփոխեաց զձեռն , զի մանասէ էր ան-
դրանիկ . եւ օրհնեաց զնոսա : Տեսեալ յովսեփայ թէ
արկ հայրն զաջ իւր զգլխովն եփրեմի , ծանր թուեցաւ
նմա , և օգնեաց ձեռին հօրն իւրոց , հանել զնա 'ի գլխոյն
եփրեմի՝ 'ի գլուխն մանասէի . ոչ կամեցաւ հայրն նորա

այլ ասէ՛ գիտեմ որդեակ, գիտեմ, դս եղիցի ՚ի ժողո-
վուրդ՝ և դս բարձրասցի . այլ եղբայրս դորա կրտսեր՝
եղիցի մեծ քան զդա , և զաւակ սորա եղիցի ՚ի բազմուե-
տալդաց : Եւ եղ զեփրեմ յառաջ քան զմանասէ :

76 . Յովսէփ Լաւրի յերկրն Քանանացոց :

Եւ դադարեաց յակովք ՚ի պատուիրելոյ որդւոցն իւ-
րոց , և առեալ զոտսն իւր, անդրէն ՚ի մահիճսն՝ զըաւե-
ցաւ ՚ի կենաց : Անկաւ յովսէփ ՚ի վերայ երեսաց նորա և
եւայ զնա համբուրելով . հրաման ետ ծառայից իւրոց
դիտարդաց, պատել զզին . եւ ապա եւ յովսէփ թաղել
զհայր իւր եղբարբքն և համօրէն տամբ իւրով հանդերձ
կառօք և հեծելովք . բարձեալ զզին տարան յերկիրն քա-
նանացոց և թաղեցին զնա անդ յայրին կրկնում , զոր
ստացաւ Աբրահամ ՚ի ստացուածս շիրմի , և դարձան
յեզրպտոս :

77 . Յովսէփ Տիւրկարէ զեղբարս իւր :

Իբրև տեսին եղբարքն յովսէփայ թէ մեռաւ հայրն իւ-
րեանց , ասեն՝ զուցէ ոխս ունիցի ընդ մեզ յովսէփ , և
հատուցանիցէ մեզ հատուցումն ընդ ւնի՛ չարեացն , զոր
անցուցաք ընդ նմա : Եկին առ յովսէփ և ասեն , հայր
քո երդմեցոյց զմեզ մինչև վախճանեալ էք նորա . այս-
պէս ասասջիք , ասէ , յովսէփ , թողցես դոցա զյանցանս
և զմեզս իւրեանց : Եւ արդ՝ ներեսոյ յանցանաց մերոց :
Ասէ յովսէփ ցնոսա , մի երկնչիք . քանզի և ես ւնի եմ ,
դուք խորհեցայք զինէն ՚ի չարուի , և ւնի խորհեցաւ վն-
իմ ՚ի բարուի : Ասէ ցնոսա յովսէփ , մի երկնչիք՝ ես կե-
րակրեցից զմեզ և զտունս ձեր , և մի թարեցան նորա :

78 . Յովսէփ Տեսնի :

Եկաց յովսէփ ամս հարիւր և տասն . խօսեցաւ ընդ

եղբարս իւր և ասէ . ես աւասիկ մեռանիմ . երդմե-
ցուցանեմ զձեզ յայցելուէն, յորում այց արասցէ ձեզ
Աստուած, հանջի՛ք և զիմ ոսկերս : Ասխճանեցաւ նա
ամաց հարիւր և տասանց . և եղին զնա ՚ի տապանի
յեզիպտոս :

79 . Չէնի Տահուան յովսէփոյ շարշարէն որդիքն իւրայէլի :

Որդիքն իլի բազմանային և զօրանային յոյժ . և
թիւ բազմութեան նոցա ահաբեկ առնէր զեզիպտա-
ցիս : Եկաց այլ թագաւոր, որ ոչ գիտէր զյովսէփ և
ոչ յիշէր զարդեանց նորա : Ապոց սա ՚ի վերայ նց
գործավարս, զի չարչարեսցեն զնոսա ՚ի գործ խիտ .
և հրաման ետ ամ՝ ժողովորդեան իւրում, զի զամենայն
արու, որ ծնանիցի յեբրայեցոց՝ ՚ի գետ ընկեսցեն . և
զամ էգ ապրեցուցեն :

80 . Մովսէս ծնանի յամի 2453 զէնի «աեղծման» Ծի .

Այր ոմն յազգէն զլեւայ, որ հառ իւր կին ՚ի գըւ-
տերաց անախ զլեւայ, յղացաւ և ծնաւ արու . տեսին զնա
կայտառ, և թագուցին զնա զամիսս երկուս : Իբրև ոչ ևս
կարէին թագուցանել, հառ մայրն զտապանակ մի պըր-
տուեայ և ծեփեաց զայն կպրածիւթով և եղեալ յայն
զմանուկն, ընկեաց զայն առ ամին գետոյն : Իլտէր
քոյրն նորա ՚ի հեռաստանէ տեսանել թէ զընչ անյք
անցանիցեն ընդ նմա :

81 . Մանուէն հանի ՚ի ըրոյ .

Իջ Դուստր փարաւոնի լուանալ ՚ի գեան, և նա-
թիշաք նորա շրջէին առ գետովն : Տեսեալ նորա զտա-

տանական ՚ի խտղի անդ, առաքեաց զմի ՚ի նաժշտաց անտի առնուլ զնա • զի լայր ՚ի տապանակի անդ, խանդողատեցաւ զնովաւ դուստրն փարաւոնի և ասէ • ՚ի մանկանց եբբայեցւոց է դա : Ասէ քոյր մանկանն ցդուստր փարաւոնի, կամբն զի կոչեցից քեզ կին մի դայեակ յեբբայեցւոց անտի, զի սնուցանիցէ քեզ զմանուկդ • և նա ասէ երթ • դնաց աղջիկն և կոչեաց զմայր մանկանն : Ասէ դուստրն փարաւոնի՝ ան զմանուկդ և անո ինձ զդա • և ես տաց քեզ զվարձս քո : Լառ կինն զմանուկն՝ և անոյց զնա : Իբրև մեծացաւ մանուկն, աճ զնա առ դուստրն փարաւոնի, և նա որդեգրեաց զնա և անուանեաց զնա մովսէս • ցի • հանեալ ՚ի ջրոյ :

82. Աստուծոյ երեւի հովսիսի ՚ի լեւիտն Գորբէ :

Յարածելն մովսիսի զխաշինս յոթորայ աներոյ իւրոյ, մերձեցաւ յանապատ և եկն ՚ի լեառն Աստուծոյ Գորբէ : Իբրևեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն բոցով հրոյ ՚ի միջոյ մորենւոյն և նա տեսանէր զի մորենին վառէրբայց ոչ պրէր : Ասէ մովսէս անցեալ տեսից զտեսիլն զայն մեծ • Իբրև մերձեցաւ առ այն, կոչեաց զնա Տէր ՚ի միջոյ մորենւոյն, մովսէս մովսէս, մի մերձենար այսր, լոյժ զկոչիկս յոտից քոց, զի տեղիդ, յորում կաս դու՝ երկիր սուրբ է : Ասէ Տէր ցմովսէս, տեսանելով տեսի զչարչարանս ժողովրդեան իմոյ, որ յեղիպոսս • Իջի փրկել զնոսս ՚ի ձեռաց եղիպոտացւոց և հանել զնոսս յերկրէն յայնմանէ :

83. Մովսէս յանձն ասնու հանել զլեւրայէլացին յեգիպտոս :

ասէ :

Խօսեցաւ Տէր ընդ մովսիսի և ասէ, ահաւատիկ աղա-

զակ որդւոցն իլի հօտեալ է աւխ . արդ՝ դնսն առ
 փարաւոնն արքայ եգիպտացւոց հանել զԺողովուրդ իմ
 յերկրէն եգիպտացւոց . զկնի խոստովանելոյ զինքն ա-
 նարժան և անկար առնելոյ զայն գործ մեծ . յանձն
 էառ և եմուտ առ փարաւոնն և ասէ . այսպէս ասէ Տէր
 Աստուած իլի , արձակեան զԺողովուրդ իմ . որում ետ
 պատասխանի փարաւոնն , հիլ է նա , զի լուայց ձայնի նք
 և արձակեցից զորդիսն իլի : Ոչ գիտեմ զՏէրն՝ և
 զիէլ ոչ արձակեմ : Յանկացեալ մովսիսի հանդարտել
 զխատուի փարաւոնի արար զբազում և զմեծամեծ հար-
 ուածս և նշանս , որք կոչին հարուածք եգիպտոսի : Տե-
 սեալ փարաւոնի զպսպիսի հարուածս դեռևս ոչ մեղ-
 կացաւ արձակել զնոսա . վայ եհար Տէր զանդրանիկս նո-
 րա և զամենայն անդրանիկս յերկրին եգիպտացւոց : Եւ
 ասպա զահի հարեալ փարաւոնի՝ կոչեաց զմովսէս և զԱ-
 հարոն , և ասէ . ելէք ՚ի ժողովուրդեանէ իմմէ , դուք և
 որդիքն իլի :

84 . Իսրայէլացիս չո-էն յեգիպտոսէ :

Եւ էին արք հետևակք վեցհարիւր հազար . թող
 զմանկտիւն և զբազում խառնիճաղանճս , որք չուեցին
 յեգիպտոսէ ՚ի սոկքովթ : Առաջնորդէր նոցա Աստուած
 ցերեկ սեամբ ամպոյ , ցուցանել նոցա զճանապարհս .
 և ցայգ սեամբ հրոյ , լուսատու լինել նոցա ՚ի գեալն :
 Ձկնի սուղ ինչ ժամանակաց մերձեցան առ ծովեզրն .
 և հարին անդ զխորան իւրեանց :

85 . Մովսէս Բաթանէ զծոնէ :

Իբրև աղդ եղև փարաւոնի , թէ փախեաւ ժողո-

վուրդն, ստրջացաւ՝ զի արձակեաց զնոսա ՚ի ծառայուէ
անտի . և ապա հանդերձեալ զկառս իւր՝ պնդեցաւ
բազմուք մեծաւ զհետ նոցա, եկն և եզիտ զնոսա բա-
նակեալս առ ծովեղերքն . ինքն ևս բանակեցաւ անդ
՚ի Թիկանց նոցա : Տեսեալ որդւոցն իլի զինքեանս եր-
կուստէք յարհաւիրս, երկեան յոյժ :

Յայնժամ ասէ Տէր ցմովսէս, առ դու զգաւազան
քո և ձգեա՛ զձեռն ՚ի վերայ ծովուն և բաժանեա՛
զջուրսն, զի որդիքն իլի անցցեն ընդ ծովն իբրև ընդ
ցամաք :

86 . Իսրայէլացիք անցանէն ՚ի Տէջ ծովուն ընդ ցամաք :

Արար մովսէս որպէս և պատուիրեաց նմա Տէր .
ձգեալ զձեռն իւր ՚ի վերայ ծովուն՝ դարձոց զծովն ցա-
մաք : Մտին որդիք իլի ընդ մէջ ծովուն ընդ ցամաք
և եղև ջուրն պարիսպ ընդ աջմէ նոցա և ընդ ահեկէ :
Պնդեցաւ արքայն զհետ նոցա զօրուք իւրով, չզանգի-
տեալ անցանել ընդ մէջ հերձեալ ծովուն :

87 . Եգիպտացիք հեղձնուն ՚ի ծով :

Յորժամ պնդեցան եզիպտացիք զհետ իսրայէլացւոց
ընդ մէջ ծովուն, կապեաց Տէր զանիւս կառաց նոցա,
և վարէր զնոսա բռնուք : Չասի հարեալ եզիպտաց-
ւոց՝ Փախեան յերեսաց իլի : Յայնժամ ասէ Տէր ցմով-
սէս . ձգեա՛ զձեռն քո ՚ի վերայ ծովուդ, զի կարկատե-
ցի անդրէն ջուրդ : Եւ իբրև ձգեաց մովսէս զձեռն
իւր ՚ի վերայ ծովուն դարձաւ նոյնժամայն ջուրն ՚ի տեղի
իւր . և հեղձան եզիպտացիք ՚ի ծով անդր կառօք և
հեծելովք իւրեանց հանդերձ, և ծածկեցան իմ զօրուք
փարաւոնի և ապրեցաւ իհլ ՚ի ձեռաց Եզիպտացւոց :

88. Աստուած հերակրէ գօրոյսմուրդ իւր Տաննայիւ-
յանապատի անդ :

Իբրև եհաս ձայն տրտնջանաց իլի առ Տէր, ասէ
ցմովսէս ասա ես տեղայից ձեզ հաց յերկնից : Եւ ե-
ղև ընդ երեկոյսն, ել լորամարգին և ծածկեաց զբա-
նակն. նոյնպէս և ընդ առաւօտն՝ յիջանելն ցօղոյն շուրջ
զբանակաւն, ասա ՚ի վերայ երեսաց անապատին՝ մանր
իբրև զգինձ, սպիտակ իբրև զեղեամն ՚ի վերայ երկրին :
Ասէ ցնոսա մովսէս ժողովեցէք ՚ի դմանէ, սյդ է
հացն, զոր ետ ձեզ Տէր ուտելոյ : Որդիքն խրայելի
կերան զմանանայն զքառասուն ամ յանապատի անդ :

՚Ի պակասել ջրոյ յանապատի վերստին տրտնջեաց
ժողովուրդն զմովսիսէ, որ բողոք բարձեալ առ Տէր՝
ասէ, զի՞նչ արարից ժողովրդեանս այսմիկ : Հուսկ ա-
պա ըստ բանի Տեառն. առեալ ընդ իւր ՚ի ծերոց
ժողովրդեանն և դաւազան ՚ի ձեռին՝ մերձ եղև առ
վէմն ՚ի քորեք. ուրանօր հարեալ զվէմն բղխեցոյց ան-
տի զշուր, յորմէ արբ ժողովուրդն և զովացաւ :

89. Աստուած ասց Տովսիսի զօրէնս ՚ի լերինն սինայ :

Ձկնի երկից ամսոց իջին խրայէլացիք ՚ի լեառն սինայ .
յետ ելից անտի իւրեանց յեգիպտոսէ. անդ Աստուած
ետ նոցա զօրէնս սբանչելի եղանակաւ : Ասելի եղեն
ձայնք և երևեցան փայլատակունք և ամպ միգախառն
՚ի վերայ լերին սինայի . և ձայն փողոյ հնչէր մեծաձայն .
և լեառն ծխէր առհասարակ . մինչդի զարհուրեցաւ
ամ ժողովուրդն, որ կայրն շուրջ զստորոտով լերինն սի-
նայի : Իջ Տէր ՚ի լեառն սինայ, և ՚ի գլուխ լերին խօսե-

ցաւ ընդ մովսիսի ընդ մէջ ամարոսաց և կայծականց :

90 . Պատուելանք Աստուծոյ :

Այս են պատգամք , զորս ետ Աստուած ինչլացոց 'ի լերինն սինայի : Ե՛ս եմ Տէր Աստուած քո , որ հանի զքեզ յերկրէն եգիպտոսցոց 'ի տանէ ծառայուի . մի ունիցիս քեզ զայլ Աստուած բաց յինէն . զի ես եմ Տէր Աստուած քո , մի աւնուցուս զանուն Աստուծոյ քո 'ի վերայ սնտեաց : Մի արասցես դու քեզ կուռս ըստ ամենայն նմանուի : Յիշեա՛ սրբել զօրնշաբաթու , քի զկիւրակէս : Պատուեա՛ զհայր քո և զմայր , զի բարի լինիցի քեզ և երկայնակեաց լինիցիս : Մի սպանաներ . Մի շնար : Մի գողանար : Մի սուտ վկայեր զընկերէ քումմէ : Մի ցանկանար կնոջ ընկերի քո և մի ընչից նք :

91 . Ընդհան խորանի և պատանաչի :

Խօսեցաւ Տէր ընդ Մովսիսի և ստէ , ասն ցորդինն խրայելի , զի արասցեն խորան տասն փեղկեան և զվարագայր 'ի բեհեզոց մանելոց , 'ի կապուտակէ , 'ի ծիրանեց , և 'ի կարմրոց : Նոյնպէս արասցեն տապանակ վկայուի , յորում դիցեն զվկայուիս , զորս տացէ Աստուած :

92 . Մահ Տոբիտի :

Իբրև եւ Մովսէս յարաբովթ մովսբայ , եցոյց նմ ՏԹ զմմ երկիրն , զոր , երգուեալ էր տալ հարց և զաւակի նորա : Տեսեալ միայն զերկիրն 'ի հեռուսա , բայց ոչ մը տեսալ յայն վախճանեցաւ այրս այս լցեալ հոգևով իմաստուի և սխրալի առաքինուք , զոր և լացին որդիքն իլի զաւուրս երեսուն : Եկաց 'ի տեղի նորա Յեսու որդի նաւեայ , յորոյ վերայ եղեալ էր Մովսէս զձեռն իւր յառաջագոյն :

93. Իսրայէլացիք անցանէն ընդ Գէտն յորդանան :

Խօսեցաւ Տէր ընդ Յեսուայ և ստէ, պատուիրեա՛ս քա-
հանայիցն զի առցեն զտապանակն ուխտի Տեառն, և գը-
նասցեն յառաջագոյն առաջի ժողովրդեան : Չուեսաց ժո-
ղովուրդն 'ի խորանաց իւրոց անցանել ընդ յորդանան
և քահանայքն բարձին զտապանակ ուխտին Տեառն . և
իբրև անցանէին քահանայք, որք կրէին զտապանակն
ուխտին, ոտք նոցա մխէին յեզր ջրոյն յորդանանու, և
կացին ջուրքն որսկէս պարիսպ միաձոյլք, անջրպետիլք :
Կացին քահանայքն 'ի վերայ ցամաքի 'ի մէջ յորդանա-
նու, և ամ որդիքն իսրայելի անցին ընդ ցամաք :

94. Յեսու- Կրամայէ ժողովրդեան ասուել 'ի Գէտոյ ան,
որ զէրհոսասան չարինն :

Իբրև վախճանեաց ամ ժողովուրդն անցանել ընդ
յորդանան, պատուէր ետ յեսու արանց երկոտասանից
ըստ հրամանի Տեառն բառնալ 'ի միջոյ յորդանանու զեր
կոտասան քարինս իւրաքանչիւր ոք քար մի 'ի վերայ ու-
սոց իւրոց ըստ թուոյ ցեղիցն իսրայելի, և տանել զայն
'ի մէջ բանակին իւրեանց, զի լինիցին քարինքն այսօքիկ
'ի նշանակ յաւիտենական : Ասէ յեսու ցորդիսն իսրա-
յելի, յորժամ հարցանիցեն զձեզ որդիք ձեր թէ զի՞նչ
են քարինքս այսօքիկ, պատմեսցիք նոցա, թէ պակասից
գետն յորդանան յերեսաց տապանակի ուխտի Տն՝ մինչ
անցանէր ընդ յորդանան, և քարինքս այսօքիկ են 'ի յի-
շատակ 'ի մէջ որդւոցն իսրայելի մինչև ցյաւիտեան : Եւ
ժողովուրդն 'ի յորդանանէ և բանակեցաւ 'ի գաղղաղա,
և զերկոտասան քարինսն աւեալս 'ի յորդանանէ, կան-
գնեաց անդ յեսու :

95. Պարխան Երեւոյն հորձանի :

Քաղաքն երիքով փակեալ և ամրացեալ էր պարսպօք յերեսաց որդւոցն իսրայելի , զոր չէր նոցա հնար նուա-
 ճել : Ասէ Տէր ցյեսու , ահա ես տամ 'ի ձեռս քո վերի-
 քով • քայց դու՝ առ զտապանակն և պատեան զնովաւ զամ
 մարտիկս շուրջանակի յօբելինաւն , 'ի լսել զձայն եղջեր
 փողոյ և իբրև հարկանիցէք զփողն՝ պատեսջիք շուրջ գբա
 ղաքաւն միանգամ , այսպէս արասջիք զվեց օր , եօթն քա
 հանայ առցեն զեօթնափողսն եղջերեայս յօբելեան առա-
 ջի տապանակին , յաւուրն եօթներորդի պատեսջիք զքա-
 ղաքն եօթն անգամ , և քահանայքն հարցեն զփողսն և ամ
 ժողովուրդն աղաղակեսցէ , յաղաղակելն նորա կործա-
 նեսցին ինքնին պարխալք քաղաքին : Եւ արարեալ ըստ
 բանից ան , տիրեցին քաղաքին , և զամենեսին ետուն 'ի ճա-
 րակ սրոյ :

96. Յետո՝ նաւեան հասեցուցանէ զարեգահն և զլուսնն
 յընթացից իւրեանց :

Իբրև լուաւ թագաւորն երուսաղեմի , թէ էառ յե-
 սու Չգայի , կոչեաց յօգնուի իւր և զայլ հինգ թագա-
 ւորս զօրօք իւրեանց և գումարեալ զամենեսին ել ինքն և
 ամ ժողովուրդքն և պաշարեցին զԳաբաւոն : Ասէ Տէր
 ցյեսու , մի երկնչիւր 'ի նոցանէ , զի 'ի ձեռս քո մատնե-
 ցից զնոսա : Եհաս 'ի վերայ նոցա յեսու յանկարծակի ըզ
 ցայգն ամ , և զարհուրեցոյց զնոսա Տէր յերեսաց իսրա-
 յելի և եբեկ զնոսա բեկուռն մեծ և հալածեալ ընդ ճա-
 նապարհ զառ 'ի վայրին՝ կոտորեցին զնոսա որդիքն իսրայե-
 լի : Արկ Տէր քարինս կարկտի 'ի վերայ նոցա յերկնից , ո-
 րով և մեռան բաղումք 'ի նոցանէ : Յայնժամ խօսեցաւ
 յեսու ընդ տեառն , և ասէ , կացցէ արեգակն հանդէպ

Գաբաւոնի և լուսին հանդէս ձորոյն Եղոնայ, և կային արեգակն և լուսին ՚ի կայի իւրեանց, մինչև հառ ամ ըզ-
վրէժ ՚ի թշնամեաց նոցա :

97. Յետո՛ւ նաւեան ասնէ զխրայէլայիս յերկիրն խոստա-
ցեալ. և ինչն մեռանի յամի 2570 զէնի սաեղծման աշխարհի :

Մարտ եղեալ Յետուայ ընդ բոլոր ազգս պաղես-
տինացւոց. տարաւ և բնակեցոյց զխրայէլայիս ՚ի խոս-
տացեալ երկրին. զդաշտն և զքաղաքս նուաճեալս բա-
ժանեաց յեօթն մասունս. յեռ այնորիկ մեռաւ յետու
և թաղեցաւ ՚ի սահմանս ժառանգուե իւրոյ : Զկնի
մահուան նորա արարին չար որդիքն իսրայելի առաջի
Տեառն՝ զի թողեալ զՏէր Աստուած հարց իւրեանց,
գնացին զհեռ Աստուածոց օտարաց. և երկիր պազին
նոցա : Այ սրտմտուք բարկացաւ Տէր իսրայելի և
մատնեաց զնոսա ՚ի ձեռս աւարառուացն և սւերեցին
զնոսա : Տեսեալ որդւոցն իսրայելի զբարկութիւն Տն,
դարձան առ Աստուած և պաշտեցին զնա, և խնդրէին
՚ի նմանէ օգնութիւն, և զթացեալ ՚ի նոսա Աստուած,
ազատեաց զնոսա ՚ի ձեռաց թշնամեաց :

98. Աստուած ասալ զԳեդէոն ընդդէ՛մ Մադիամայոց :

Մինչդեռ զօրացեալ էր ձեռն Մադիամու ՚ի վերայ
որդւոցն իսրայելի սակս չարութեան իւրեանց, աղաղա-
կեցին առ Տր վասն Մադիամու. լուաւ Տր խնդրուա-
ծոց նոցա : Երևեցաւ գեդէոնի հրեշտակ Տեառն,
և ասէ, Տր լի քեզ հզօր զօրութեամբ : Պատասխա-
նի ետ գեդէոն, եթէ Տր ընդ մեզ էր՝ լի է՛ր գտին
զմեզ ամենայն չարիքս սցսոյրիկ. ասէ հրեշտակ Տն,

երթ զօրուք քով և փրկեսցես զիսրայէլ 'ի ձեռաց մա-
զիամու : Նախ անկար խոստովանէր առաջի ւնյ զանձն
իւր առնելոյ զայնպիսի Կործ մեծ , հուսկ տպա խնդրեաց
յնյ զերկոսին նշանս , որ կատարեցաւ նմա և հաւատաց
թէ 'ի ձեռն իւր փրկելոյ է իսրայէլ :

99. Գեղէոն ժողովէ զզօրս իւր եւ խառայ ընդդէմ Տա-
ր իսմայւոց :

Անխեալ գեղէոնի և ւամ զօրն ընդ նմա , բանա-
կեցաւ մերձ առ աղբիւրն արեղայ , յանդիման թշնա-
մեաց իւրոց . բայց զօրաց մադիամու և ամաղեկայ , որ
յեցեալ էին ընդ միմեանս , ոչ Կոյր թիւ : Յայնժամ
ասէ Տէր ցգեղէոն բազում է զօրդ՝ որ ընդ քեզ . սու դու
քեզ զարս երեք հարիւր , որք լափիցեն լեզուաւ զզուր , և
զՊայորդան , որք 'ի վերայ ծնկաց իւրեանց արբցեն , դար-
ձո զնոսս յետս , զի մի գուցէ պարծեսցի իսրայէլ՝ և ասաս
ցէ թէ ձեռն իմ փրկեաց զիս :

100. Գեղէոն յալլէ հարիսմայւոց :

Բաժանեաց գեղէոն զերեք հարիւր արս յերիս մասունս
և ետ 'ի ձեռս նոցա զփողս եղջերեայս և ջահս 'ի մէջ սա-
փորոցն և ասէ յնոսս . հարից ես զփողն և դուք ամենե-
քեան՝ հարջիք շուրջ զւամ բանակաւն : Եւ եմուտ գե-
ղէոն 'ի բանակն մադիամու գիշերայն և հարին զփողն
երեքին մասունք , և խորտակեցին զսափորսն , իբրև լը-
ւաւ բանակն մադիամու զձայն փողոյն , զշահիւն և զշա-
ռաչիւն երիվարաց՝ երկուցեալ յահէ անտի փախեաւ և
դարձուցել զսուր իւր յինքն անձնասպան լինէր : Հուսկ
ուրեմն պնդեցաւ գեղէոն զհետ արբային մադիամացոյ
և կալեալ զնա կենդանւոյն գերեաց զնա և ապա հրա-
ման ետ 'ի սուր սուսերի հանել զնա :

101. Մահօտն ճիւղի :

Յաւելին որդիքն իսրայելի առնել չար առաջի Տեառն . որոյ վա և մատնեաց զնոսա Աճ 'ի ձեռս փղշտացւոց . էր այր մի 'ի սարայ , որոյ անուն էր Մանուէ , և կին նորա ամուլ էր : Երևեցաւ հրեշտակ Տեառն կնոջն , և ասէ . յղասցիս և ծնցիս որդի , բայց զգոյշ լեր չըմպել զգինի և զօղի և չուտել զլամ անսուրբ , և 'ի գլուխ մանկանն երկաթ մի ելցէ , զի ուխտաւոր այ եղիցի և նա փրկեսցէ զիսրայէլ 'ի ձեռաց փղշտացւոց : Ծնաւ կինն զորդի և կոչեաց զանուն նորա Սամփսոն . աճեցաւ մանուկն և օրհնեցաւ 'ի Տեառնէ :

102. Մահօտն այրէ զոճ այլապէսցն :

Հասեալ Սամփսոնի յարբունս հասակի , էառ իւր կընունէ 'ի դստերաց անտի այլազգեաց , զի առնուցու 'ի նոցանէ զվրէժս . գնաց սա և կալաւ զերիս հարիւր աղուէսըս և առեալ ջահս՝ կապեաց զնոսա ընդ միմեանս ձեռ լը ձեռ , և եդ զջահսն 'ի մէջ երկուց ձեռոց , և լուցեալ հուր 'ի ջահսն՝ արձակեաց յոճ այլազգեաց , և այրեաց զորայսն զյառաջագոյն հնձեալսն 'ի բարդից ցկանգնաւորըն և մինչև ցացիս և ցձիթենիս . իբրև պնդեցան այլազգիք զհետ սամփսոնի կապել զնա , եկն և եգիտ սամփսոն ծնոտ մի իշոյ , էառ զայն և եհար նովաւ զհազար այր յայլազգեաց անտի :

103. Մահօտն խորհալէ զդրունս չաղաքի իջշտացւոց երեսնէ զայն 'ի գլուխ լէրին :

Չոգաւ Սամփսոն 'ի Գաղայ եւ ետես անդ զկին մի և եմուտ առ նա : Ազդ եղև գազացացւոց թէ եկեալ է այսր

Սամվսոն . դարանակալ լեալ նմա զգիշերն ողջոյն առ դրան քաղաքին , խորհէին սպանանել զնա : Ննջեաց Սամվսոն և յարեալ զմէջ գիշերաւն , թափեաց զգրունս քաղաքին հանդերձ սեմօքն և բարձեալ 'ի վերայ ուսոյ իւրոյ՝ եհան զայնս 'ի գլուխ լերին :

404 . Արեւի Սամվսոնի հասնէ զնա 'ի հեռոյն այլազգեաց :

Յետ այսորիկ սիրեաց Սամվսոն զկին մի , որոյ անուն էր Դաւիլա : Ելին առ նա նախարարք այլազգեացն՝ և ասեն , պատրեան զայր քո , թէ ի՞նչ իցէ զօրութիւն նք , կամ ի՞նչ հնար է մեզ կապել զնա , և մեք տայուք քեզ այր իւրաքանչիւր հազար հարիւր արծաթոյ : Եւ եղև իբրև վտանկեաց բանիւք կինն զգիշերն ողջոյն և թախանձեցոյց զնա , պատմեաց նմա սամվսոն զամ 'ի սրտէ իւրմէ և ասէ , ածելի ոչ ելցէ 'ի գլուխ իմ : Լուեալ զայս կնոջն ննջեցոյց զնա 'ի ծնկաց միջի , և կոչեալ զոմրն 'ի վարսավիրաց անտի եգերծ զեօթն գիսակս զլսոյ նորա , և նոյնհետայն բարձաւ 'ի նմանէ զօրութիւն նորա : Եւ կալան զնա այլազգիք և բրեալ զաչս նորա՝ կապեցին երկաթի կապանօք և արկին զնա 'ի բանտ : Յապազկնի ժամանակայ սկսաւ մազ գլխոյ նորա բուսանիլ յետ գերծելոյն , և օրքան զօր յաւելանայր 'ի զօրութիւն և սպասէր սարապոյ , զի առնուցու զվրէժս յայլազգեաց :

405 . Սամվսոն հեռանի :

Իշխանք այլազգեաց ժողովեցան զոհել զոհ մեծ դաւու նայ անոյն իւրեանց և ուրախ լինել , զի մատնեցաւ 'ի ձեռքս նց թշնամին իւրեանց : Եւ եղև իբրև զուարթացան սիրաք նոցա կոչեցին զՍամվսոն 'ի բանտէ , և կացուցանելով զնա 'ի մէջ երկուց սեանց՝ խաղային զնովաւ .

եզիտ յայնժամ Սամվսոնն հնարս բուռն հորկանելոյ զերկոցունց սեանցն միջնոց, յորոյ վերայ հաստատեալ էր տունն, և յեցաւ 'ի նոսա ասելով՝ մեռցի անձն իմ թայլազգիս, և իբրև շարժեաց զօրուք զսիւնսն, անկաւ տունն 'ի վերայ ամ նախարարաց և 'ի վերայ համօրէն ժողովոցն, որ 'ի նմա, և մեռոյց զամենեսեան ընդ իւր:

406. Սահուէլ ծնանի:

Այր մի էր յարիմաթեմայ, որոյ անուն էր Եզկանա, էին նորա երկու կանայք և անուն միոյն աննայ, յորմէ 'ի ժամանակս քահանայապետուէն Հեղեայ ծնաւ նմա որդի և կոչեցաւ Սամուէլ: Իբրև հաստատեցաւ մանուկն, մատոյց Աննայ մայր մանկանն զմանուկն առ Հեղի, և ասէ, ես այն կին եմ, որ կացի յաղօթս առ Տէր վասն մանկանս այսորիկ, լուաւ Տէր զինդրուածս իմ. ահա տամ զսա Տեառն 'ի փոխ զամ աւուրս կենաց իւրոց. և անդ երկիր պաղին Տեառն: Մանուկն աճէր՝ և զօրանայր և հաճոյ էր Ատուծոյ և մարդկան, որոյ մայրն արարեալ կրկնոցս փոքրիկս տանէր նմա աւուրց յաւուրս յելանել ընդ առն իւրում զոհելզոհ: Հեղեայ էին երկու որդիք ժանտք և չարաբարոյք, որ ոչ ճանաչէին զՏէր. և հայրն նոցա թողեալ էր զնոսա 'ի կամս իւրեանց, յայս սակս բարկացաւ Ատուծս սրտմտուք իւրով 'ի վերայ Հեղեայ և որդւոցն նորա:

407. Աստուած խօսի ընդ Սահուէլի:

Չև ևս էր անցեալ ճրագն Ատուծոյ 'ի տաճարին, յորում ննջէր Սամուէլ՝ առ տապանակաւ Տեառն: Չայն եղև 'ի վերուստ 'ի Տեառնէ որ ասէր ամուէլ՝ սամուէլ. և ընթացաւ սամուէլ առ Հեղի և ասէ,

անասիկ եմ Տէր, զի՞ կոչեցեր զիս : Ասէ Հեղի, ոչ կոչեցի զքեզ, դարձիր անդրէն որդեակ և ննջեա՛ւ : Յաւել Տէր միւսանգամ կոչել զնա, որում չեւս էր յայտնեալ բան Տեառն : Իսկ յերրորդում նուազի եկն եկաց Տէր ՚ի վերայ, և գոչեաց առ նա, սամուէլ սամուէլ, և նա ասէ՛ խօսեալոց Տէր, զի լուիցէ ծառայ քո : Ասէ յնա Տէր, ահա ես առնում զլրէժ ՚ի հեղեաց վասն անօրէնուէ որդեաց նորա զի հայհոյելն զԱստուած՝ և նա ոչ խրատէր զնոսա :

108 : Սամուէլ պատմէ Հեղեայ զԲան Տեառն, զոր խօսեցաւ Տէր ընդ նմա :

Ննջեաց Սամուէլ մինչև ցառաւօտ և կանխեաց ը առաւօտն բանալ զգրուես տան Տեառն ըստ սովորուէ իւրոց : Բայց երկնէն պատմել հեղեայ : Արդեաց զնա հեղի և ասէ, զի՞նչ է բանն, զոր խօսեցաւ ընդ քեզ Տէր . օ՛ն և օ՛ն արասցէ քեզ Աստուած, և օ՛ն և օ՛ն յաւելցէ եթէ զբան մի յամէ թաղուսցես յինէն, զորս լուար : Պատմեաց նմա Սամուէլ զամբ բանսն, որում եա պատասխանի Հեղի, որ ինչ բարի է առաջի իւր զայն արասցէ Տէր :

109 . Որդիք Հեղեայ Տեառնին, նոյն և ինչն Հեղի :

Ընդ առուրսն ընդ այնուսիկ ժողովէին այլազգիք ՚ի վերայ խրայելի պատերազմել ընդ նոսա . տեսեալ խրայելի զպարտուիս իւր առաքեաց բերել զտապանակ ուխտին Տեառն ՚ի բանակն և կոչել զերկուսն որդիս հեղեայ զովինի և զեկննհէս ընդ նմա : Ճակատեցաւ խրայել ընդ այլազգիս և ոչ կարացեալ յաղթել զօրուէ նոցա և իւրաքանչիւր այր խրայելի փախեաւ ՚ի

յարկս իւր ընկալեալ 'ի նոցանէ զհարուածս մեծամեծս : Առաւ տապանակն Տեառն և երկոքին որդիք հեղեայ մեռան 'ի պատերազմի անդ , իբրև լուաւ հեղի զձայն դուժին անկաւ յաթոռոյն յետս 'ի վայր , որով բեկաւ ողն նորա և մեռաւ :

440 . Սուրուշ քնարի լեագարս յասի 2900 զէնի սպէշք ճան աշխարհի :

'ի ծերանալ Սամուէլի՝ կայոց զորդիս իւր դատաւորս խորայելի , բայց նոքա ոչ գնացին զճանապարհս հօր իւրեանց , այլ թիւրեցան ընդ այն զակատեալ զհետ զօշաքաղուէր , յորմէ հրապուրեալ առնուին զկաշառս և թիւրէին զիրաւունս , յայս սակս ժողովեցան արք խորայելի և ասեն ցսամուէլ , աւագիկ դու ծերացար և որդիք քո ոչ գնան զճանապարհս քո , արդ՝ կայս 'ի վերայ մեր թագաւոր դատել զմեզ : Չար թուեցաւ բանն , զոր ասացին նմա և ջանայր շքել զմիտս նոցա յայսպիսի դիտաւորուէ , սակայն հաստատեալ էին նոքա 'ի խորհուրդս իւրեանց : Հուսկ ուրեմն առեալ սամուէլի հրաման յայլսել բանից ժողովրդեանն՝ էջ 'ի խնդիր նոցա և ընտրեց զսաւուղ թագաւոր նոցա : Եւ սաւուղ էր այր բարի , գեղապատշաճ , անձնեայ և թիկնաւէտ :

441 . Սամուէլ հշարմէէ զՍուրուշ :

Ժողովեցան այլազգիք 'ի պատերազմ ընդդէմ խորայելի բազմուք կառայ և հեծելոց , որք և ելին բանակեցան 'ի մաքմաս . սաւուղ գտանէր դեռ ևս 'ի գաղղաղայ և դադարեաց զեթն օր վկայուէ որպէս և ասաց սամուէլ բայց ոչ եկն սամուէլ և ցրուեցաւ ժողովուրդն իւր 'ի նմանէ . յայնժամ եհան սաւուղ զողջակէզսն : Եւ իբրև

կատարեաց մատուցանել զայն, եկն սամուէլ և ել նա ի առաջ նորա օրհնել զնա • ասէ սամուէլ, զի՞նչ գործեցեր, և նա ասէ, տեսի զի ցրուեցաւ ժողովուրդ իմ յինչն, և դու ոչ եկիր ՚ի վկայութիւն անուրս, զոր ուխտեցերն, երկեայ ՝ զի գուցէ իջանիցեն այլազգիք ՚ի վերայ իմ: Ասէ սամուէլ ՚ի զուր է քեզ չպահել զպատուիրանս իմ, զոր պատուիրեաց Տէր • արդ՝ մի կացցէ թագաւորութիւն քո, փոխանակ զի ոչ պահեցեր զհրաման Տեառն:

112. **Յոնթաթան Տարանէ ՚ի Քանազն զիջապուոց ընդ էսպարճակի իւրուս և հարէանէ զնոս:**

Յաւուր միում յոնթաթան որդին Սաւուղայ էառ զպատանին իւր զկապարճակիր և եմուտ ՚ի կիրճս այլազգեաց և եհար զնոսս • կապարճակիրն ևս տայր ստէպ զհետ նորա, առաջին հարուածք յոնթաթանու, որովք եհար իբրև զքսան արս նետուք և բռնաքարամբք: Եղև յայնժամ խռովութիւն մեծ ՚ի բանակին և աս ՚ի տեառնէ • իբրև լուաւ սաւուղ զաղաղակ այլազգեացն, ել ինքն և ամ ժողովուրդն ընդ նմա մինչև ցատտերազմ: Եւ ամ իսրա յէլ, որք թագուցեալք էին ՚ի լերին • իբրև լուան թէ փախեան այլազգիք, նոքա ևս զհետ նոցա անդեցան ՚ի պատերազմ:

113. **Սաւուղ սպասեաց զհազ որդուոց իւրուս Յոնթաթանու:**

Մինչ դեռ ցրուեալ էր պատերազմ ընդ քաղաքսն, նստելեաց Սաւուղ յաւուր յայնմիկ զժողովուրդն, և ասէ, անիծեալ լիցի մարդն, որ կերիցէ հաց մինչև ցերեկոյ: Անդ էր անտառ մեղուաց հանդէպ անդոյ և անցանէր զօրն ՚ի մեղուանոցէ անտի: Լուեալ յոնթաթանու

եթէ երգմնեցոց հայր իւր զԺողովուրդն , կարկառեաց
 զճագ գաւաղանին որ 'ի ձեռնն իւրում, և եհար 'ի խորիսն
 մեղու և մերձեցոց զձեռն իւր 'ի բերանն . կամեցաւ սա-
 ւուղ ելանել ընդդէմ այլազգեաց և եհարց զւծ , սակայն
 իծ իջ արար նմա պատասխանի . ստէ սաւուղ մատուցէք
 այսր զւմ ազգս խրայելի և տեսցուք թէ վն ոյր եղեն
 այսօր չարիքս այսօրիկ . կենդանի է տէր, զի եթէ վասն
 յովնաթանու որդւոց իմոց , ապա մահու մեռցի :

114 . Սաւուղ անարգի յԱստուծոյ :

Եւ ստէ սամուէլ ցաւուղ , արդ' ընդ ձայնի պատ-
 դամաց Տեառն . երթ և հոր զԱմաղէկ, բայց զւմ որ ինչ
 նորա իցէ մի ապրեցուցանիցես յառնէ մինչև յիկնն . ե-
 լեալ սաւուղ զօրուք իւրով եհար զամաղէկ և կալաւ
 զԹադաւորն նոցա կենդանւոյն և զւմ ազգն կոտորեցին
 սրով սուսերի : Սակայն բարկացոց սաւուղ զՏէր , զի
 էանց զբանիւ նորա և ապրեցոց զԹադաւորն կենդանի և
 էառ զընտիրս յաւարաց անտի : Յայս սակս ընտրեաց Տէր
 'ի Թադաւոր զԴաւիթ 'ի տիւմանկուէ փոխանակ սա-
 ւուղայ և հրամայեաց սամուէլի առնուլ զեղջիւր իւղոց
 և օճանել զնա Թադաւոր :

115 . Սաւուղ հանդիպի այսոց չարաց :

Աերացաւ 'ի սաւուղայ հողի Տեառն և խեղդէր զնա
 այս չար , յայնժամ տեսն ցնա ծառայք իւր , ինդրես-
 ցի Տեառն մերում այր մի որ գիտիցէ երգել քնարաւ,
 զի 'ի հասանել 'ի վերայ քօ այսոյն չարի , երգեսցէ նա
 և դիւր լիցի քիւլ : Առաքեաց սաւուղ զհրեշտակս զի
 ածցեն զԴաւիթ որդի Յեսսեայ , որ գիտէր երգել
 զսաղմոսս , և էր այր իմաստուն , հանճարեղ և գեղեցիկ
 անսլեամբ : Եւ յորժամ հասանէր այսն չար 'ի վերայ

նորա , առնոյր Դաւիթ զքնարն և նուազէր , որով
հանդ խտ մատուցանէր սաւուղայ և առնէր նմա զիւր :

116 . Գողթադ ինորէ զոս յերայէլայոց ճահապէլ ընդ
նս :

Ժողովեցան այլազգիք ՚ի բանակաց իւրեանց և ե-
լին ընդ դէմ իսրայելի : Նոյնպէս սաւուղ և արք իս-
րայելի ժողովեցան ՚ի հովիտան և ճակատեցան ընդդէմ
նոցա ՚ի պատերազմ :

Եւ ՚ի ճակատէ այլազգեացն այր զօրաւոր , որոյ ա-
նուն էր Գողիադ . այր բարձրահասակ և սաղաւարտ
՚ի զլուխ , զգեցեալ զզրօհս , սուսապանք պղնձիք ՚ի վե-
րայ բարձից նորտ և վահան պղնձի ՚ի վերայ թիկանց
նորա : Սոս եկն եկաց , ձայն ետ ՚ի ճակատն իսրայելի
և ասէ , ընտրեցէք դուք ձեզ զայր մի , զի ելցէ պայքա-
րել ընդ իս , եթէ կարասցէ նա հարկանել զիս եղիցուք
մեք ձեզ ՚ի ծառայս , սպա թէ ես հարից զնա , դուք
եղիջիք մեզ ՚ի ծառայս : Եւ ասեն իսրայէլացիք ցմի-
մեանս եթէ դոցի ՚ի մէնջ այր այդպիսի , որ սպանանի-
ցէ զնա , մեծացուսցէ յոյժ զնա արքայ մեծուք , և
զլուսոր իւր տացէ նմա կնուի :

117 . Դաւիթ ելանէ ընդդէմ Գողթադու :

Յայնժամ խօսեցաւ Դաւիթ ընդ արան , որ շուրջ
զնովաւ և ասէ , զի ոչ արասցէ արքայ առն , որ հարկանիցէ
զայլազգին զայն , և բառնայցէ զնախատինս յիսրայելէ :
Լու եղին սաւուղայ բանքն , զոր խօսեցաւ Դաւիթ ,
զոր և հառ սաւուղ առ ինքն : Ասէ Դաւիթ յՍաւուղ
ես երթայց և եդից մարտ ընդ այլազգւոցն ընդ այնմիկ
ասէ Սաւուղ , դուցէ ոչ կարիցես կռուել ընդ նմա , զի

դու մանուկ ես, և նա այր քաջասիրտ և պատերազմօղ : Պատասխանի ետ նմա դաւիթ, և ասէ, յարածելն իմ զխաշինս հօր իմոյ, յորժամ դայր առիւծ կամ արջ, և առնոյր զոչխար 'ի հօտէ անտի իմմէ ելանէի զհետ նորա՝ և հարեալ զառիւծ կորդէի 'ի բերանոյ նորա զոչխարն և եթէ յառնէր գաղան 'ի վերայ իմ, կալեալ զփողից նորա՝ հարկանէի և սպանանէի զնա : Տէր Աստուած՝ որ ապրեցոյց զիս 'ի ձեռաց առիւծուն և արջոյն, նոյնն ապրեցուցէ զիս 'ի ձեռաց այլազգւոյս : Ասէ սաւուղ, երթ՝ Տէր եղիցի ընդ քեզ :

118. Դաւիթն առնու զհինգ քարինս և զպարս իւր :

Ջգեցոյց սաւուղ Դաւիթի զվարապանակս իւր, և սողաւարա պղնձի 'ի գլուխ նորա, որով զըսհաւորեալ դաւիթի ած զսուսեր իւր ընդ մէջ . և 'ի գնալն զթեաց միանգամ և երկիցս : Ասէ դաւիթ ցսաւուղ ոչ կարեմ երթալ սաքօք՝ զի չեմ հմուտ . և ապա բարձին զայնս 'ի նմանէ : Առեալ զցուպ իւր 'ի ձեռն՝ ընտրեաց զհինգ քարինս ողորկս և եղ զայնս 'ի հովուական մախաղին և զպարսն 'ի ձեռին իւրում մերձեցաւ առ այրն այլազգի :

119. Դաւիթն հասանէ զգլուխ Գողիադու :

Իբրև հայեցաւ այլազգին 'ի դաւիթ, որ էր խարտեալ և գեղեցիկ արհամարհեաց զնա, իբրև զպատանի ապիկար . ասէ ցնա Գողիադ, զի է այդ զլ՞ ցպով և քարամբք գաս 'ի վերայ իմ, միթէ շնն իցեմ ես : Ասէ դաւիթ ցայլազգին, դու գաս 'ի վերայ իմ սրով, գեղարդեամբ և ասպարաւ, այլ ես գամ 'ի վերայ քո անուամբ Տեառն զօրուհից ճակատուս խրայելի, զոր

նախատեսցեր դու այսօր • եւ ՚ի Ճակատելն նոցա ընդ մի -
մեանս , ձգեաց դաւիթ զձեռն իւր ՚ի մախաղ եւ էառ ան -
տի զքար մի , եւ պարսաքարեաց զգողիադ , որ անկաւ ՚ի
վերայ երեսաց իւրոց յերկիր • նոյնժամայն ընթացաւ
դաւիթ առ զին եւ առեալ զսուսեր նորա եհատ զգլուխ
նորա • իբրև տեսին այլազգիք թէ մեռաւ զօրաւարն իւ -
րեանց փախեան • յարեան արք իւրայելի եւ յուդա , աղա
ղակեցին եւ յարձակեցան զհետ նոցա ցԼ սկաղոն :

120 • Սուրբ Գրքի շարժումն ընդ Ղաւթի :

Իւր եղև ՚ի մտանելն նոցա իբրև դարձաւ դաւիթ ՚ի
ս զանանելոյ զայլազգին , ելին պարաւորք ընդ առաջ դաւ -
թի յամ քաղաքաց իւրայելի երգել՝ պար առնուլ ուրա -
խուք ընդ առաջ սաւուղայ արքայի , թմբկօք եւ ծնծղա -
յիւք • նուազէին կահայք խաղալիկք եւ ասէին , սաւուղ
եհար զհազարս եւ դաւիթ զքիւրս : Չչարեցաւ սաւուղ
վասն քանից այնոցիկ եւ ընդ ակամբ հայէր յօրէ յայն -
մանէ եւ առյապա : Չկնի այսր ամի ոգի յովնաթանու
կապեցաւ ընդ ուղոյն դաւթի եւ սիրեաց զնա , ուխ -
տելով նմա սիրել զնա իբրև զանձն իւր • մերկացաւ յով
նաթան զլօղիկ իւր եւ ետ զայն դաւթի • նոյնպէս ետ նը -
մա զվարապանակս իւր , զսուսեր , զսղեզն , զկամար եւ
զկապարձս իւր :

121 • Սուրբ Գրքի շարժումն ընդ Ղաւթի :

Ասէ սաւուղ ցդաւիթ , աւատիկ տաց զգուստր իմ ,
երէց քեզ կնուէր , եթէ լինիցիս ինձ յորդի զօրուէր եւ
պատերազմեցիս զպատերազմունս Տեառն : Ասէ ցնա
դաւիթ , ով եմ ես՝ զի լինիցիմ փեսայ արքայի : Պատ
ուիրեաց սաւուղ ծառայից իւրոց , զի խօսեցին ընդ

նմա լուեկեայն , թէ ոչ կամի արքայ վարձանս , այլ հարիւր անթլիատուի այլազգեաց , զի եորհէր արկանել զնա ՚ի ձեռս այլազգեաց : Յարեաւ դաւիթ և գնաց ինքըն և արք իւր , և եհար ՚ի նոցանէ արս հարիւր և եբեր զանթլիատուիս նոցա , և փեսայացաւ արքայի :

122 . Սուրու թշնամանէ զԴաւիթ :

Ծանեաւ սաւուղ թէ Տէր ընդ դաւթի է , և ամ իւրայէլ սիրէ զնա . յաւել և սակնածել ՚ի նմանէ , և եղև թշնամուք ընդ նմա զամ ավուրս կենաց իւր : Խօսեցաւ սաւուղ ընդ որդւոյ իւրում յովնաթանու և ընդ ամ ծառայս իւր սպանանել զդաւիթ : Իբրև լուաւ յովնաթան զայն՝ պատմեաց դաւթի , թէ հայր իմ խնդրէ սպանանել զքեզ , զգոյշ լեր և կով զքեզ ՚ի թաքստի . լուեալ սաւուղայ թէ պատմեաց յովնաթան զդաւաճանուի իւր , որ առ դաւիթ , բարկացաւ ՚ի վր նորա , և ասէ , ես ոչ գիտեմ , զի դաշնաւոր ես դու որդւոյն յեսեայ , արդ՝ առաքեա՞ կով զպատանին , զի որդի մահու է նա : Պատասխանի ետ յովնաթան հօր իւրում և ասէ , ընդէ՞ր մեռանիցի , զի՞նչ չար գործեաց : Հուսկ ուրեմն առաքեց սաւուղ զհրեշտակս ՚ի տուն դաւթի ունիլ զնա առ իւր ՚ի սպանանել զնա ընդ առաւօտն . պատմեաց նմա մեղքող կին իւր՝ և ասէ , եթէ ոչ ասրեցուսցես զանձն քո ՚ի գիշերիս պամիկ՝ վաղիւ մեռանելոց ես , և իջուցեալ զնա ընդ պատուհանն , փախեաւ և ասրեցաւ :

123 . Դաւիթ խնայէ ՚ի Սուրու :

Իբրև պնդեալ էր սաւուղ զհետ դաւթի արամբք իւրովք , եկն հրեշտակ առ նա և ասէ , փութա՞ եկ այսր , զի յարձակեցան այլազգիք յերկիրս մեր , և նա չոգաւ թ

դէմ այլազգեացն : Ի դառնալ նորա անտի , ազդեցիկ
 նմա , թէ դաւիթ յանապատի անդ է . առեալ ընդ
 իւր զերկս հազար արս ընտրեալս յամ խորայելէ , գնաց
 խնդրել զնա և զորս ընդ նմա . եկն ՚ի պառակս հօտից և
 եմուտ սաւուղ հանդիլ անդ , յայնժամ ասենց դաւիթ ,
 որք ընդ նմա էին , ահա սյօթ է , զորմէ ասաց Տէր ցօքդ ,
 մատնել զթշնամիս քո ՚ի ձեռս քո , արս որպէս և հաճոյ
 թուի յաչս քո . յարեալ դաւիթ և եհատ գաղտ զտը-
 տուն լօղկի սաւուղայ : Ասէ դաւիթ ցարս իւր , քաւ լի-
 ցի ինձ , միտել ՚ի նա զձեռն իմ , զի օծեալ տեսուն է . հա-
 ճեալ դաւիթ զարսն իւր բանիւք ոչ թոյլ ետնոցա լա-
 պանանել զնա :

124 . Մահ Սաւուղայ :

Ի պատերազմել այլազգեաց ընդ խորայելի փախեան
 արք խորայելի յերեսաց նոցա , և հասին ՚ի սաւուղ և
 յորդիս նորա . ծանրացաւ պատերազմն ՚ի վերայ սաւու-
 ղայ և վիրաւորեցաւ յաղեղնաւորաց կորովեաց . ասէ սա-
 ւուղ ցկապարճակիր իւր , մերկեան զսուր քո և խոցեան
 զիս , գուցէ գայցեն անթլիատքն և խոցոտիցեն զիս
 և խաղայցեն զինս . եւ ետես կապարճակիրն թէ մեռաւ
 սաւուղ՝ անկաւ և ինքն ՚ի վերայ սուսերի իւրոց և մեռաւ :

125 . Դաւիթն ողբայ զՍաւուղ և զՅրէմիան :

Յետ աւուրն երկրորդի ահա այր մի էհաս ՚ի բանա-
 կէն զօրուն սաւուղայ , հանդերձք նորս պատառեալ , և
 հող զգլխով , և մտեալ առ դաւիթ ասէ , փախեալ ժո-
 ղովուրդն ՚ի պատերազմն . իսկ սաւուղ և յովսաթան
 մեռան . իբրև լուսւ զայս դաւիթ պատառեաց զհան-
 դերձս իւր , և ամ արք ընդ նմա կոծեցան մինչև ցերե-

կոյ ՚ի վերայ սաւուղայ և յովնաթանու : Եկին արք Տը-
րէաստանի և օժին անդը զգաւիթ թագաւոր ՚ի վերայ
տանն յուղայ , և պատմեցին նմա , թէ արք ՍԱԲիսայ
թաղեցին զսուուղ և զօրդիս նորա ՚ի լերինն զեղբուս ,
առաքեաց հրեշտակս առ նոսա և սսէ , օրհնեալ էք դուք
՚ի Տեառնէ , զի ցուցիք դուք զգութն զայն ՚ի վերայ սեառն
ձերոյ , արդ՝ արասցէ Տէր ընդ ձեզ ողորմուի և ճշմար-
տուի , և ես հատուցից ձեզ ընդ բարութեանն :

126 . Դաւիթն Բեզանէն էրէնսէն :

Առաքեաց դաւիթ զյովաբ և զսամ իսրայէլ զի սա-
տակեսցեն զօրդիսն ամոնայ . եւ եղև ընդ երեկս յա-
րեաւ դաւիթ յանկողնոյ իւրմէ , և զգնայր ՚ի վերայ տա-
նեաց իւրոյ , ետես անտի զկին մի լուացեալ , և զեղե-
ցիկ յոյժ տեսլեամբ , որոյ անուն էր Բերսաբէ կին
ուրիայ քետացոյ : Առաքեաց դաւիթ զհրեշտակս և առ
զնա և ննջեաց ընդ նմա . իսկ այր նորա էր ՚ի բանակի
անդ և ծառայէր հարազատուք հայրենեաց . եւ եղև ի
առաւօտն , զրեաց դաւիթ հրովարտակ առ յովաբ և ա-
սէ , մատն զուրիա ընդդէմ սաստկացեալ պատերազմին
և դարձջիք դուք ընդ կրօնսին ՚ի նմանէ , զի հարցինս
և մեռցի :

127 . Արարեալս արարէ սուրբ Դաւիթն զՆաթան
Տարգարէն :

Յայնժամ առաքեաց Տէր զնաթան մարգարէ առ դա-
ւիթ և սսէ , արք երկու էին ՚ի քաղաքի միում , մին մե-
ծատուն , և միւսն աղքատ . մեծատանն էին հօտք և ան-
դեայք բազում յոյժ , սյլ աղքատին որով մի փոքրիկ ,
զոր ստացեալ էր և սնուցեալ և հաստատեալ ընդ նմա :

Եկն անցաւոր առ այրն մեծատուն , խնայեաց առնուլ ՚ի հօտից իւրոց առնել կերակուր հիւրոյն անցաւորի եկելոց առ նա և հառ զորոջ աղքատին և արար նմա կերակուր :

128 . Մարգարէն յայսնէ Դաւիթի զյանդանս իւր :

Բարկացաւ սրամտուք դաւիթ առնն յոյժ , և ասէ կենդանի է հէր զի որդի մահու է այրն , որ արար զայն և զորոջն առեժեսցէ եօթնպատիկ . ասէ յնա նաթան , դու ես այրն , որ արարեր զայն . այսպէս ասէ հէր Աճ խրայ յելի , ես եմ՝ որ օծի զքեզ թագաւոր ՚ի վերայ Թամ խրայ յելի , ես փրկեցի զքեզ ՚ի ձեռաց սաւուղայ , ետու քեզ զտուն հեռուն քո և զխրայէլ , ընդէ՞ր անարգեցեր զքան հեռուն առնել չար առաջինորա : Սպաներ զուրիա քետացի սրով թշնամեաց , և զկին նորա առեր դու քեզ կնուէ . յայնժամ զղջացաւ դաւիթ և ասէ յնաթան , մեղայ հեռուն , և նա ասէ անցոյց հէր զքեզ զմեզս քո՝ և մի մեռցիս , բայց որդին քո՝ որ ծնանելոց է քեզ՝ մահու մեռցի :

129 . Մահ հանկանն Դաւիթի :

Եհար հէր զմանուկն , զոր ծնաւ կինն ուրիայի և հիւանդացաւ . խնդրեաց դաւիթ յայ վասն մանկանն , պահեաց սրահս և եմուտ անկաւ ՚ի վերայ գետնոց , յաւուր եօթներորդի եղև մեռանիլ մանկան , և երկեան ծառայք իւր պատմել նմա . իբրև լուաւ դաւիթ զշնջիւն ծառայից իւրոց , եհարց յնոսա . եթէ մեռեա՞լ իցէ մանուկն և նոքա ասեն՝ մեռաւ , և դաւիթ նոյնժամայն յարուցեալ ՚ի գետնոյն , լուացաւ և օծաւ , և եմուտ ՚ի տուն Թայ երկրպագանել հեռուն , և սպա խնդրեաց ուտել զհացս ասեն զնա ծառայքն նորա , զի՞նչ է բանդ այդ , զոր արար

եր . մինչդեռ կենդանի էր մանուկն՝ պահէիր և լայիր ,
և իբրև մեռաւ՝ յարեար ուտել և ըմպել . ասէ ցնոսա
դաւիթ , մինչդեռ կենդանի էր՝ պահէի և լայի , զի հնար
էր ըստ ողորմուէ տեսան կեալ մանկանն . իսկ այժմ որով
հետև մեռաւ , ես ընդէ՞ր պահիցեմ , միթէ կարօղ իցեմ
դարձուցանել զնա այսրէն :

130 . Ըբէսաղոմ ապոստոսէի 'ի հօրէ եւրօէ 'ի Դաւե՛է :

Յետ այնորիկ ել արեսաղոմ կառօք և երիվարօք և
յիսուն այր սուրհանդակ առաջի իւր , և 'ի կատարիլ չը
րից ամաց , ասէ ցհայր իւր դաւիթ . երթայց և հատու
ցից զուխոս իմ , զոր ուխտեցի տեսան , որում ետ պա
տասխտնի արքայն , երթ խաղաղուք . յարեաւ արեսաղոմ ,
գնաց 'ի քեբրոն : Եւ սպա առաքեաց արեսաղոմ պատ
ուիրակս յիմ ցեղս իսրայելի , և ասէ , 'ի լսել ձեր
ղձայն եղջեր փողոց , ասասջիք եթէ թողաւորեաց արե
սաղոմ 'ի քեբրոն . և եղև ժողով սաստիկ և ժողո
վուրդ բազում երթայր ընդ նմա : Եհաս դուժկան առ
դաւիթ և ասէ , եղև սիրտ արանց իսրայելի զհետ ա
րեսաղոմայ . ասէ դաւիթ ցիմ՝ ծառայս իւր , որ ընդ
նմա , օն արիք փախիցոնք յերեսաց նորա , զի մի
փութացեալ հարկանիցէ զմեզ սրով սուսերի : Փութա
ցաւ արքայ ելանել և իմ տուն նորա հետիոսս , և
եկաց առ լերինն ձիթենեաց :

131 . Դաւե՛է հոսէրէ մեծի անարգանաց :

Եկն արքայ դաւիթ մինչև ցբաւուրիմ , և ահա ե
լանէր անտի այր յազգականուէ սաւուղայ , անուն նորա
Սեմէի , ելանելով ելանէր և անիծանէր : Է ձգէր դբա
րինս դաւթի , և ամենեցուն որք ընդ նմա : Միոմն 'ի ծա

ուայից իւրոց մատեաւ առ նա և ասէ , ընդէ՞ր այսպէս անխիճանէ շուռն մի մեռեալ զտէր իմ զարքայ , անցից և առից զգլուխ նորա : Պատասխանի ետ դաւիթ , թոյլ տուք նմա անխիճանել այնպէս , թերևս տեսցէ Տէր զտառապանս իմ , և հատուցցէ ինձ բարիս փոխանակ անխիճից նորա յաւուրս յայսմիկ :

132 . Դաւիթն զօրո՞ժոյժով լինի ընդդէմ Աբեսաղոմայ :

Եւմուտ աբեսաղոմ և ամ իսրայէլ ընդ նմա յիմ և եկաց անդ աւուրս ինչ , զորմէ ազգ եղև դաւիթի և արար հանդէս զօրուն , և կայոյց ՚ի վերայ նոցա հարիւրապետս և հազարապետս և բաժանեալ զնոսա յերիս առաջս առաքեաց ընդդէմ աբեսաղոմայ . ասէ դաւիթ զգլուխ իւր , ելանելով ելից և ես ընդ ձեզ , պատասխանի ետուն նոքա , ոչ , զի դու ես իբրև զտասն հազարս ՚ի մէնջ . լաւ է թէ դու ՚ի քաղաքի իցես՝ զի լինիցիս մեզ յօգնականուի : ՚ի վասնձանի պատուէր ետ արքայ յովաբայ և այլոց զօրավարաց իւրոց՝ և ասէ , ինայեսչիք ՚ի պատանեակն իմ Աբեսաղոմ : :

133 . Աբեսաղոմ հանի զԹաուոյ :

Յաւուր յայսմիկ պարտեցաւ զօրն իսրայելի , և եղև խորտակուցն մեծ մինչև անկանել քսան հազար արանց : Դիպեցաւ աբեսաղոմայ առաջի ծառայից դաւիթի հեծեալ ՚ի ջորի իւր մտանել թ մեծ և թաւ կաղնեաւ , ուրանոր պատեալ հերք գլխոյ նորա ընդ կաղնեաւն կախեցաւ զծառայն հերօքն և անց ՚ի ներքոյ նորա ջորին յայնկոյս :

134 . Մահ Աբեսաղոմայ :

Ետես այր մի զաբեսաղոմ կախեալ զկաղնուոյն և

պատմեաց զայն յովաբայ, որում ետ պատասխանի յովաբ թէ ընդէ՞ր ո՞չ հարեր զնա թէ դեռին, զի ետ ունէի տալ քեզ այսօր զյիսուն սիկղ արծաթոց և ըզսուսեր մի: Ասէ այրն յյովաբ, ո՞չ ապոքէն պատուիրեաց արքայ յսկանջս ձեր զգուշանալ պատանեկին աբեսաղոմայ. մի ինչ վնաս առնել անձին նորա: Չանսացեալ յովաբայ բանիցն, էառ զերիս նետս, և արձակեաց զայնս ՚ի սիրտ աբեսաղոմայ, և մինչդեռ կենդանի էր ՚ի կաղնուջն, պատեցան զնովալ տասն մանկունք ՚ի զինակրացն յովաբայ, և հարեալ զնա սպանին չարաչար:

135. Դաւիթ որքո՞ց զԱբեսաղոմ որդի էր:

Մինչդեռ նստէր դաւիթ ընդ մէջ երկոցունց դրանց և սպասէր լըոյ զօրաց և որդւոյ իւրոյ, եկն գուժկան և աղք արար նմա զյաղթուէ թշնամեաց, ասելով՝ աւետիք Տն իմոյ արքայի, զի արար քեզ Տբ իրաւունս այսօր ՚ի ձեռաց ամ յարուցելոց ՚ի վերայ քո: Ասէ յնա արքայ, որջո՞ցն իցէ մանկան իմոյ աբեսաղոմայ, պատասխանի ետ գուժկանն՝ եղիցին իբրև զմանուկն թշնամիք Տն իմոյ, և ամ յարուցեալք ՚ի վերայ քո ՚ի չարութիւն, թ որ խռովեցաւ արքայ, եւ ՚ի վերնատուն դրանն և ելաց ՚ի ձայն բարձր, աբեսաղոմ, աբեսաղոմ որդեանի իմ աբեսաղոմ, ո՞ տայր ինձ զմահ փոխանակ քո. ես փոխանակ քո աբեսաղոմ որդեակ իմ, որդեանի իմ աբեսաղոմ:

136. Մե՞ն Դաւիթի:

Յաւուրնն յայնսիկ ծերացեալ էր դաւիթ և անցեալ զաւուրբք: Աօջեաց նա զբնիս և զմարգարէս,

և ասէ ցնտս՝ առէք ընդ ձեզ զճառայս , և հեծուցեալ՝
 զսաղովմոնս զորդի իմ՝ ՚ի ջորի իմ , իջուցէք զնա ՚ի գեհոն
 օճանել զնա ՚ի թագաւոր ՚ի վերայ իւրայելի , և փող հա-
 րեալ եղջերաւն ասասջիք՝ կեցցէ՛ք արքայ սաղովմոնս . ելջիք
 զլին Նորա , մացէ և նստցի յաթու իմ , և նա թագաւո-
 րեսցէ ընդ իմ . արարին ըստ բանիցն արքայի , և սաղովմոնս
 նստաւ յաթու դաւթի հօրն ամաց երկոտասանից ՚ի
 կենդանուէն հօր իւրոյ . եւ եղև իբրև դադարեաց դաւիթ
 ՚ի պատուիրելոյ սաղովմոնի որդւոյ իւրում , ննջեաց ընդ
 հարս իւր , թագաւորեալ ամս քառասուն :

137 . Սաղովմոն խնդրէ յԱսորո-ծոյ գեհաստուիւնս :

Երևեցաւ Տէր սաղովմոնի ՚ի քուն գիշերոյ , և ասէ ,
 խնդրեա՛ դու բեզ խնդիր ինչ : Ասէ սաղովմոն , Տէր Ա՛ճ
 իմ , դու եղեր զճառայքս փոխանակ դաւթի հօր իմոյ , ես
 եմ մանուկ փոքր , և ոչ գիտեմ զել և զմուտ իմ . տո՛ւր
 ճառայի քում զսիրտ լսելոյ և դատելոյ զժողովուրդք քո
 արդարութե՛ք , խելամուտ լինիլ ՚ի մէջ բարւոյ և չարի , քան-
 զի ո՞ կարէ դատել զպս ժողովուրդք քո զճանր : Հաճոյ
 թուեցաւ բանն առաջի Տեառն և ետ նմա սիրտ իմաս-
 տուն և հանճարեղ , և զոր ոչն խնդրեաց՝ զմեծութիւն
 և զփառս :

138 . Այնոյք երկուս գոն ՚ի դատ տառջի Սաղովմոնի :

Եկին երկու կանայք առ արքայ և կային առաջի նորա-
 ստէ մին ՚ի նոցանէ՝ յիս Տէր իմ , ես և կինս այս էաք ՚ի
 միում սոսն , ծնայ ՚ի տսն անդ , եղև յաւուրն երրորդի
 ծնաւ և կինս այս , մեռաւ որդի սորա ՚ի գիշերի , քանզի
 ննջեաց ՚ի վերայ նորա , և յարուցեալ ՚ի հասարակ գիշե-
 րի , էաւ զմանուկ իմ ՚ի գրկաց իմոց ՚ի ծոյ իւր , և յոր-

Ժամ աղախին քո ՚ի քուհն էր , զորդին իւր զմեռեալ նրն ջեցոյց ՚ի ծոցի իմում • ասէ միւս կինն , ո՛չ՝ տէր իմ , մեռեալն է որդի սորա , իսկ որդի իմ կենդանին • զնոյն բան հաստատէր և միւսն :

139 • Աճիւ Սաղովմոնի :

Ծանր էր որոշել արքայի զբանս , զոր խօսեցան նոքա անորոշ իմն եղանակաւ , վնյ կամելով ՚ի յայտ ասեել զճշմարտութի , ասէ , բերէք առ իս զսուր և կարեալ քաժանեցէք զմանուկն զկենդանին յերկուս , և տուք ըզկէս նորա միում , և զկէսն միւսում յարեալ կինն , որոյ որդի էր կենդանին , և ասէ՝ յիս տէր , տուք նմա զորջոյն մանուկն կենդանի , և մահու մի սպանանէք զնա • իսկ միւս կինն ասէր , մի իմ լիցի և մի դորա , այլ կտրեցէք զնա ընդ մէջ • յայնժամ ասէ արքայն , տուք զմանուկըն կենդանի այնմ , որ ասաց թէ տուք զզա նմա և մի ըսպանանէք , նոն է մայր դորա • լուալ իսրայէլ զգատաւտանն , զոր դատեցաւ արքայն և զարմացան ընդ իմաստութիւնն նորա :

140 • Սաղովմոն շինէ զհաճապ ՚ի 3000 տմբ զէնի
 սպէղծման աշխարհի :

Ըինեաց սաղովմոն զտուն յանուն տեառն անյ , զորս զարդարել ոսկեղինօք և արծաթեղինօք և ակամբք պատուականօք , եզ ՚ի նմա զտապանակ ուխտին ՚ի սրբութի սրբութեանց • յաւուր յայնմիկ մեծացաւ սաղովմոն քան զամ թագաւորս երկրի մեծութ և իմաստութ , և ամ թագաւորք երկրի խնդրէին տեսանել զերեսս նորա և լսել զիմաստութի նորա : Տիկինն Սաբայ լուալ զանուն և զիմաստութի նորա և եկն առ նա պատարագօք փորձել զնա •

իբրև ետես կինն զԹՄ իմաստուլի նորա և զտունն , զոր շինեալ է նա , զԹՄ զկարգ և զհանդերձանս նորա , զարմացաւ յոյժ :

141 • Սաղովման հեշտանայ 'ի Տոլու-Թի-նս եւ զնայ զհեթ
առարու-ճոց օպարայ :

'ի ժամանակի ծերուհն սաղովմոնի , կանայք նորա խոտորեցուցին զսիրտ նորա զհետ ԹՄ օտարաց , և ոչ էր սիրտ նորա կատարեալ ընդ տեառն ԹՄ իւրում , որպէս դաւթի հօր իւրոյ • վնջ բարկացաւ Տէր վնջ բանին այնորիկ և պատուիրեաց նմա ամենեին չերթալ զհետ ԹՄ օտարաց և առնել զԹՄ , զոր ինչ հրամայեաց նմա : Բայց նորա ոչ անսացեալ հրամանի ԹՄ շինեաց զտուն կուց և պաշտէր զնոսա : Եւ ասէ Տէր ցտաղովմոն , փոխանակ զի ոչ պահեցեր զպատուիրանս իմ , պատառելով պատառեցից զթագաւորուլիդ 'ի ձեռանէ քումմէ , և տաց զդա ծառայի քում , և եղև սյնպէս :

142 • Ռոբոսովման որդի Սաղովմանի Թագաւորու-ճոց օպարայ
խանապուս շինի ժողովուրդեան :

Ննջեաց սաղովմոն ընդ հարս իւր և թաղեցաւ 'ի քաղաքի դաւթի հօր իւրոյ • եւ թագաւորեաց ռոբովման որդի նորա ընդ նորա : Խօսեցաւ ԹՄ ժողովուրդն ընդ արքայի ռոբովմանայ՝ և ասէ , հայր քո ծանրացոյց զանուր ձեր և դու թեթեացո՞ զմեզ 'ի խիտ ծանրուէ հօր քոյ , ասէ ցնոսա ռոբովման՝ երթայք մինչև ցերիս առուրս և դարձջիք առ իս : Իբրև դարձաւ ԹՄ իսրայէլ յառուր ըն երրորդի առ արքայ , խօսեցաւ արքայն ը խորհրդեան մանկուոյն , և թողեալ զխորհուրդս ծերոց , զոր խորհեցան ընդ նմա , և ասէ , հայր իմ ծանրացոյց զանուր ձեր և ես յաւելից յանուր ձեր • հայր իմ խրատէր զձեզ գանիւք , ես խրատեցից զձեզ քրքովք :

1443. Իսրայէլացիք Լաֆ հապէն 'ի գլուխ Յերոբոամայ :

Իբրև ետես ամ իսրայէլ , եթէ ոչ լուաւ նոցա արքայ ,
ասեն ցնա՞ զլինչ բաժին կայ մեր ընդ դաւթի , ոչ գոյ մեր
ժառանգուի ը որդւոյ յետեայ . 'ի վր այսր ամի ընտրեցին
'ի թագաւոր զյերոբոամ 'ի գաւազանէն եփրեմի 'ի վե
րայ իսրայելի . ոչ ոք էր զկնի տանն դաւթի , բայց միայն
'ի գաւազանէ տանն յուդայ և բենիամինի . յայնժամ
մի թագաւորուին բաժանեցաւ յերկուս , իմ 'ի յուդա և
յիսրայէլ : Ասէ յերոբոամ 'ի սրտի իւրում , ահա արդ
դառնայցէ թագաւորուիս 'ի տունն դաւթի , եթէ ելա
նիցէ ժողովուրդս զոհել զոհ 'ի տան Տեառն յերուսաղէմ .
խորհեցաւ առնել երկուս երինջս ոսկիս և ասէ ցժողովուր
դին , շատ լիցի ձեզ ելանել յերուսաղէմ , ահա ամք ձեր
և ինքն արար տօնս որդւոցն իսրայելի և ել 'ի սեղանն
զոհել :

1444. Կործանուին Լաֆաւորու Լեւի իսրայէլացւոց :

Ոչ բազում ժամանակս տեւեաց թագաւորուին իսրա
յէլացւոց սակս անօրէնուից իւրեանց և մոլորուի յար
դարուի ճանապարհէ , առ որս բազում անգամ առաքէր
Լճ զմարգարէս սատուիրել նոցա , զի դարձցին նոքա
յանօրէնուից իւրեանց յամպաշտուի ճշմարիտ . սակայն
ոչ զղջացան նոքա և ոչ անսացին բանից մարգարէից , յոյր
սակս բարկացաւ Լճ սրամտուք իւրով , եւ ետ զնոսա 'ի
ձեռս ասորւոց արքայի 'ի գերուի յասորեստան :

1445. Պարսու Լիւն Տովբիթայ :

Յաւուրս Լնեմարու թագաւորին ասորեստանեայց
գերեցաւ Տովբիթ յերկրին ասորեստանեայց 'ի նինուէ , որ
'ի մանկական տիոց անախ Գնայր զճանապարհս ճշմար

տուր և զարդարուր . զամ անուրս կենաց իւրոց ոգոր -
մուրս բազումս առնէր եղբարց իւրոց և ազգին իւրում ,
մանաւանդ եղելոց ընդ իւր 'ի նինուէ : Մինչդեռ մա -
նուկն էր նա , մերժեցան 'ի բաց ամ ազգք 'ի տաճարէն
երուսաղեմի , գնային զոհել երնջուց երկուց ոսկուց , զոր
արար յերոբոլամ արքայն իսրայելի . նա միայն երթացր
բազում անգամ յերուսաղէմ 'ի տօնս տարեկանաց , և
տայր զստուղս և զտասանորդս յարդեանց իւրոց քահա -
նայից և պաշտէր զԱստուած :

146 . Տովթիւն 'ի գերու-՛ւեան իւրոս առնէ զբարու-՛ւելնս
Տէ՛րա՛նէ՛ծ :

Յորժամ եհաս տովթիթ յարքունս հասակի , հաւ ինքեան
զկին 'ի զաւակէ հայրենի ազգի իւրոց , և ծնաւ 'ի նմանէ
զՏուբի , որում 'ի մանկուր անդ ուսոյց զամ ճշմար -
տուրս և զերկիւղ Տեառն : Իբրև գերի վարեցաւ նա 'ի
նինուէ , պահէր զանձն իւր յամէ , որում ետ բարձրեալն
շնորհս առաջի արքայի ասորեստանեայց և էր վաճառա -
կան , որ եդ 'ի պահեստի առ Գաբայելայ՝ արծաթոց քթարս
տասն , զորս ստացեալ էր յարքայէ , յորոց անուրս ոգոր -
մուրս բազումս առնէր եղբարց . զհաց իւր տայր քաղ -
ցելոց և զձորձ իւր մերկոց :

147 . Տովթիւն լուսէ զՏեառնս :

Չկնի ժամանակաց մեռաւ ենեմսոր և թագաւորեաց
սենեքերիմ որդի նորա փոխանակ նորա , որ նեղէր յոյժ
զիսրայէլ և զմեռեալսն հրամայէր ընկենուլ արտաքոյ պա -
րըսպին . յայնժամ գողանայր տովթիթ և թաղէր զմե -
ռեալս , զորս կտորէր արքայն սրամտուք իւրով . յետոյ 'ի
խնդիր ել մարմնոց դիականցն , բայց ոչ եղիտ . եմուս

մի ոմն ՚ի նինուէացւոց անտիւ և ծանոցց թագաւորին վասն գղիակունսն թաղելոյ • իբրև գիտաց թէ խնդրեն սպանանել զնա, զահի հարեալ գնաց վաստետայ • որով յափրշտակեցան ինչք նորա և ոչ մնաց բնաւ ինչ, բայց միայն կինն և տուբի որդի իւր :

148 • Տովբիլե աս ոչինչ հաճարի գէշասքանս ճեւճաւորաց իւրոց :

Ի տօնին մեծի, որ է սքն յեօթներորդ շաբաթօւն, արար տովբիթ զՃաշ մեծ և առաքեաց զորդին իւր ածել յեղբարց իւրոց յաղքատայ, զորս միանգամ և գտցէ, և ինքն բազմեալ ՚ի սեղան մնայր նոցա : Եկն որդին և ասէ, հայր՝ մի ոմն յազգէ մերմէ, որոյ թափեալ են ոտք, ահա կայ ՚ի հրապարակի անդ մեռեալ • և նք մինչև էր ճաշակեալ չոգաւ հառ զնա և եբեր ՚ի տուն իւր մինչև եմուտ արեգակն, և ապա թաղեաց զնա : Մերձաւորք նորա այսն առնէին զնուլաւ և ասէին՝ արդ ոչ ևս երկնչի մեռանել վասն իրացս այսոցիկ • զի վասն որոյ հալածեցան դարձեալ եկեալ թաղէ զմեռեալս :

149 • Տովբիլե հոբանայ :

Ի նմին գիշերի իբրև թաղեաց տովբիթ զմեռեալն և ննջեաց վաստակեալ առ որմոյ գաւթին և զերեսս իւր ոչ ծածկեաց, անգիտացեալ թէ ճնճղուկք նստեն յառաստաղս անդ, աչօք բացօք հայէր ՚ի վեր և ձագքն ծրտէին ջերմաջերմ յաչս նորա • գնացեալ ապա առ բժիշկան ոչինչ իւրք օգնեցին նմա :

150 • Տովբիլե հարծէ Լէ Գոչուհի իջէ ունի :

Աինն տովբիթայ մանէր և գործէր ձեռօք իւրովք և

տայր տերանց , և նորա տային նմա զվարձս իւր . յաւուր միում յաւելին նմա միւս ևս ուլ . յորժամ եկն առ այրն իւր տուրիթ , սկսաւ տուրիթ կազել ընդ նմա , և ասել , ուստի՞ բերեր դու զուղի զայդ , մի թէ գողունի իցէ , տուր անդր ցտեարս իւր , զի ոչ է օրէն ուտել զգողունի : Ասէ ցնա կինն իւր , պատիւ ետուն ինձ վասն վարձուց իմոց . իսկ տուրիթ չհաւատայր նմա և ստիպէր դարձուցանել առ տեարս իւր . դարձեալ ասէ ցնա կինն , ուր ես արդ ողորմուիք քո և արդարուիք , զի ահաւասիկ յայտնի եղեն քեզ :

151 . Տուրիթ երաբէ զորդի եւր :

Յաւուր յայնմիկ յիշեաց տուրիթ զարծաթն , զոր եդ առ գաբայելայ և ասէ ՚ի միտս իւր , ես խնդրեցի մահ անձին իմում , ընդէ՞ր ոչ կոչեմ զտուրիա զորդին իմ և ցուցանեմ նմա զիմ մինչև մեռեալ իցեմ : Արչեաց ցնա և ասէ , որդեակ իմ , եթէ մեռանիցեմ ես՝ թաղեսջիր զիս՝ և մի անարգեր կամ անտես առներ զմայր քոց , այլ պատուես զնա զիմ աւուրս կենաց քոց , և զիմ ինչ՝ որ հաճոյ է նմա . յիշեա՛ զի բազում ճգունս կրեաց վասն քո՝ յորժամ էիր դու յորովայնին . յորժամ մեռանիցի թաղեսջիր զնա լի իս ՚ի նմին շիրմի : Յիշեա՛ դու զՏէր Աստուած քո զիմ աւուրս կենաց քոց . մի անցաներ զպատուիրանօք նորա , յընչից քոց տուր զողորմուիս աղքատաց և մի դարձուցաներ զերեսս քո յիմ չքաւորաց :

Որչափ և իցէ քո ըստ նմին և արասցես զողորմուիս , զի ողորմուի փրկէ զմարդն ՚ի մահուանէ . զգոյշ լեր անձին քում՝ ՚ի պուսկուութենէ , մի առնուցուս դու կին յազգէ օտարէ . որդեակ՝ սիրեա զեղբարս քո և մի դար-

ձուցաններ զսիրտ քո յեղբարց քոց, յորդուոց և ՚ի դստերաց ժողովրդեան քոյ առնուլ քեզ ՚ի նոցանէ զկին, վարձք վարձկանի քոյ առ քեզ մի ազցին, այլ հատո՞ առժամայն. լեր խրատեալ յիմ՝ կեանս քո, և խնդրեա՞ յիմ մարդոց զխորհուրդ. զոր դու ատես՝ մի ումեք առներ :

152. Տոբիթի պատուելիք որդւոյ իւրու՝ Քնալ առ Գա-
բայէլ և առնուլ ՚ի նմանէ զաստի պաշտօնս :

Եւ արդ՝ յուցանեմ քեզ զտասն տաղանդս արծաթոցն, զոր եղի ես ՚ի պահ առ գաբայելայ ՚ի Հռադաւ յերկ-
րին մարաց : Պատասխանի ես որդին իւր տուբիա,
հայր՝ արարից զիմ ինչ, զոր պատուիրեցեր ինձ, այլ
ես զիմարդ կարացից գտանել զարծաթ, զի ոչ գիտեմ
զայրն : Ետ նմա զգիր առնն, առ որում կայր գանձն
յաւանդի և ասէ, խնդրեա՞ դու քեզ զայր, որ եկեսցէ
ընդ քեզ, ես տաց նմա զվարձս իւր :

153. Տոբիթ գասնէ զՀափայէլ հրեշտակ ուղեցոյց ին-
չեան :

Գնաց տուբիա խնդրել ընդ իւր վարձաւոր և եգիտ
զՀափայէլ հրեշտակ. ոչ գիտելով աուբիայ թէ
ով իցէ նա, ասէ ցնա, կարե՞ս դու գալ ընդ իս ՚ի
հռադաւ յերկիրն մարաց, կամ տեղեակ և խելամոլտ
ինչես տեղեացն : Ասէ ցնա հրեշտակն՝ եկից ես ընդ
քեզ, զի ճանապարհին տեղեակ եմ և ճանաչեմ զգա-
բայէլ զեղբայր մեր. դարձաւ տուբիա և պատմեաց
հօրն և ասէ թէ ահաւասիկ գտի զընկեր, որ գայ ընդ
իս. ասէ ցնա հայրն՝ կոչեա՞ զնա առ իս, զի գիտացից՝ թէ
հաւատարիմ իցէ գալ ընդ քեզ. և նա կոչեաց զնա ՚ի

ի ներքս և ողջոյն կտուն միմեանց • ասէ ցնա տովբիթ՝ ա-
սն ինձ սիրքան պ'սրա իցէ ինձ տալ քեզ ՚ի վարձ, դրամ մի
յաւուր և զուճիկն որպէս որդւոյն իմում, յաւելից
և ս ՚ի վարձն քո՝ եթէ ողորմուք Աստուծոյ դառնայ-
ցէք այսրէն • Հաճոյ թուեցաւ նոցա առնել այսպէս ։
Ելին և զնացին երկոքեան ՚ի միասին և շուն պատանե-
կին ընդ նոսա ։

154 • Տովբիթ Տիբեարէ զէն իւր ։

Իբրև յուզի անկան նոքա՝ ասէ լալով մայրն տու-
բիայ, տովբիթ՝ զի՞ արձակեցեր զորդեակն ՚ի մէնջ •
նչ նա էր ցուպ ծերուե մերոյ՝ մտանել և ելանել ա-
ռաջի մեր, արծաթ արծաթոյ մի ժամանեցէ, այլեղի-
ցի փոխանակ որդեկին մերոյ, քանզի որ պատրաստեալս
է մեզ Աստուծոյ՝ բաւականէ մեզ ։ Ասէ ցնա տով-
բիթ, մի լիցի քեզ տրամուի՝ քոյր, զի ողջուք եկես-
ցէ, և աչք քո տեսցեն զնա • զի հրեշտակ նորա բա-
րի առաջնորդեցէ նմա, և յաջողեցէ զճանապարհս
նորա • և դարձցի այսրէն ողջուք • սոյնօրինակ միսիթարէր
տովբիթ զկին իւր, մինչև դադարեաց նա ՚ի լալոյ ան-
տի ։

155 • Տաբեա պատի ՚ի ճէանէ ։

Եկին նոքա ՚ի գետն դիզաթ և հանգեան անդ առ
ափամբն • պատանեակն տուբիա էջ լուանալ յեզր գե-
տոյն • վաղեաց ձուկն մի ՚ի գետոյ անտի և կամէր կլա-
նել զպատանեակն ։ Ասէ հրեշտակն ցպատանեակն,
բնուս հար՝ կոլ զձուկնդ • կալաւ տուբիա զձուկն և ե-
հան զնա ՚ի ցամաք ։ Դարձեալ ասէ ցնա հրեշտակն,
բաց դու զփոր ձկանդ և հան զսիրտ և զլեարդ և զլե-

ղին և պահեա՛ զդուշուք : Արար պատանեակն որպէս
և հրամայեաց նմա հրեշտակն , և զձուկն խորովեցին և
կերան , և ապա դնացին երկուքեան 'ի միասին :

156 . Տոբեա 4այ յԵհէփփան :

Յորժամ մօտ եղեն տուբխա և հրեշտակն յեկբա-
տանս , ստէ ցնա պատանեակն , ապարիս եղբայր՝ վասն
ոյր բարձաք զսիրտս , զլեարդս և զլեղիս ձկան , որում
ստէ հրեշտակն , սիրտդ և լեարդդ՝ եթէ որ ունի զդե-
կամ՝ զայս պիղծ՝ զայս արժան է ծխել առաջն առնն
կամ կնոջն , զի ո՛չ ևս այլ դիւահարեացի . և լեղիս՝ ե-
թէ որ ունի զլուսն յաչս իւր , օծանի սովաւ և բժշկիւ-
շուակ ապա իբրև մերձեցան նորա 'ի հաագուէ , ստէ
հրեշտակն ցպատանեակն՝ եղբայր այսօր ունիմք մեք հանդ
չել առ հաագուելայ , ինքն է աղգական քո , և է նո-
րա դուստր , արդ՝ լո՛ւր ինձ , խօսեցայց ես ընդ հօր
աղջկանն , յորժամ՝ դարձցուք այսրէն 'ի հաագուացուց
անտի՝ արասցուք քեզ զհարսանիս . քանզի զիտեմ ես
զհաագուէլ , զի ո՛չ տացէ զնա առն օտարի , որ ո՛չ է
մերձաւոր արեան , վասն զի զժառանգուին արժանն է
քեզ առնուլ քան այլում ումեք :

157 . Տոբեա և հրեշտակն Ռփփայէլ ագանին 'ի սոն
հասգուելայ :

Եկին նորա յեկբատանս և մտին 'ի տուն հաագուե-
լայ . ել ընդ առաջ նոցա Սառա , ողջոյն ետ նոցա՝ և
նորա նմա , և տարաւ զնոսա 'ի տուն : Ատէ հաագուէլ
ցկին իւր՝ տեսանն՝ ս զի նման է պատանեակս տովրիթայ
եղբօրորդւոյն իմոյ : Եհարց ցնոսա , ուստի՞ էք՝ եղբարք .
ասեն ցնա՝ յորդւոյն նեփիթաղիմայ եմք , որք գերեալ

են ՚ի նինուէ : Ասէ ցնոսա , Ճանաչէ՞ք դուք զտոլլելիժ
զեղբայրն մեր , կամ սիջ է , սլառասխանի ետուն նորա
Ճանաչեմք և ողջ է . ստէ տուբիա՝ հայր իմ է տոլլ-
բիժ : Իբրև լուաւ հաագուէլ նոյնժամայն համբու-
րեաց զնա և ելաց յոյժ ՚ի խնդուէն . և օրհնեաց զնա
ասելով բարևոյ և բարեբարի առն որդի : Ի լսելն թէ
տոլլելիժայ կացին աչք , ելաց ինքն , կին նորա և սառա
դուստր նոցա :

158 . Հաագուէլ 4այ զբուսար իւր ՂԱՍԻԱ ՏՈՒԹԻՍՅ ՚ի
հնու-էն-ն :

Ընկալաւ հաագուէլ և հանգոյց զնոսա մեծաւ ու-
րախաւ , եզեն նոցա խոյ մի ՚ի խաշանց , յօրինեալ ա-
ռաջի նոցա եզին խորտիկս բազումս : Ասէ տուբիա
ցհաախայէլ , եղբայր , արդ խօսեաց դու վասն որոյ խօ-
սելինն ՚ի Ճանապարհի տնդ , զի եզիցի այնպէս . ստէ
հաագուէլ ցտուբիա , կեր՝ օրբ և ուրախ լեր , զի քեզ
անկ է առնուլ զմանուկն իմ . ստէ տուբիա սչինչ
ճաշակեմ ես ստտ՝ մինչև հաստատէք առիս զիրօք : Ա-
սէ հաագուէլ՝ առ զնա քեզ ըստ օրինաց , զի դու եղ-
բայր ես աղջկանն , քեզ լիցի , այլ ողորմածն Աստ-
ուած յաջողեսցէ ձեզ ՚ի բարիս . կոչեաց նա զսառա
զդուստր իւր , կալաւ զձեռանէ նորա և ետ զնա տու-
բիա կնուի և օրհնեաց զնոսա . կոչեաց նա զկին իւր և
առեալ ետ աղջկան զամ ինչս տան , հաստատէր մուր-
հակօք և կնքէր . յասլա սկսան ուտել և ըմպել և
ուրախ լինել :

159 . Գաթայէլ 4այ ՚ի հարսանիս ՏՈՒԹԻՍՅ :

Երդմեցոյց հաագուէլ զտուբիա չդնալ մինչև կա-

տարեացին աւուրք չորեքտասանք հարսանեաց : Յայնժամ կոչեաց տուբի զհաւափայէլ և ասէ՛ եղբայր , առ դու ընդ քեզ զպատանի ոմն և զերկուս ուղաս և գնա՛ ՚ի հաւազիւս առ զաբայէլ , և բեր դու ինձ զարծաթն անտի , և գնա առեալ ընդ քեզ ածցես ՚ի հարսանիս : Քնաց հաւափայէլ ըստ բանին տուբիայ առ զաբայէլ և ետ նմա զգիր մուրհակին . և նա երբեր նմա զպարկան կնքօքն հանդերձ , և ետ նմա : Աննխեալ և զաբայել ընդ առաւօտան՝ եկն ՚ի հարսանիսն :

160 . Հայր և մայր սոբիւայ շահ ՚ի վերայ յամենայն որդեայ իւրեանց :

Տուբիթ հայրն տուբիա զամ աւուրս խորհէր ՚ի սրտի իւրում զորդւոյ իւրմէ , և յորժամ կատարեցան աւուրք ժամանակին և ոչ եկն , ասէ , արդեօք մեռնւ զաբայէլ , ոչ ոք ետ նմա զարծաթն և նա ոչ կամի զալ յամօթոյ , վնկ արտում էր յոյժ տուբիթ : Ասէ ցնա կինն իւր՝ կորեաւ մանուկն մեր , զի յամեաց այսչափ . սկսաւ նա լալ զնա և սգալ ասելով՝ ոչ ինչ են ինձ պէտք որդեանի իմ և ոչ ինչ . այլ ընդ է՞ր բնաւ թողի զքեզ լցս աչաց իմոց . այսպիսի հեծեծանօք ելանէր զօրհանապող մայրն տուբիայ և զայր ՚ի ճանապարհ անդ , ընդ որ գնացինն , ՚ի տուէ զհաց ոչ ուտէր , և ՚ի զիշերի ոչ դադարէր ՚ի սգալոյ զորդին իւր :

161 . Տոբիա յէրս գառնայ սո ծնողս իւր :

Իբրև կատարեցան չորեքտասան աւուրք հարսանեացն , ասէ տուբիա ցհաւազուէլ՝ արձակեա՛ զիս , զի հայր իմ և մայր ոչ ևս անկնուենն անսանել զիս ՚ի հոգոյ : Ասէ ցնա աներն իւր՝ կոյ մնա՛ դու աստ առ իս , ես յղեցից զմանկուեսս առ հայրն քո , որք պատմեսցեն զքէն :

Ասէ տուբիա ոչ է այդպէս, այլ արձակեան զիս առ հայր իմ. յարեաւ հռադուէլ՝ ետ նմա զսառա զկին նորա և զկէս ընչից իւրոց, օրհնեաց զնոսա և արձակեաց. իբրև մերձեցան նոքա ՚ի նինուէ, ասէ հռափայլել ցտուբիա, ոչ գիտես դու եղբայր՝ ուն թողեր դու զհայրքո, եկ յառաջ անցցուք քան զկինդ և պատրաստեսցուք ըզտուն, սոս դու ՚ի ձեռին քո զլեզին ձկան. գիտեմ ես զի բացցին աչք հօր քո, յորժամ օժցես շուրջ զաջօքն զլեզիդ, նա կսկծեցուցէ և հանցէ զլուսն յաչաց նորա և տեսանիցէ :

162. Տոբիա Գայ հասանէ ՚ի սոսն իւր :

Աննա մայր տուբիայ նստէր և սպասէր ըստ սովորունն ՚ի ճանապարհի որդւոց իւրոց, իբրև ետես զնա ՚ի հեռաստանէ՝ գնաց վաղվաղակի առ այրն իւր և պատմեաց նմա, թէ ասաւասիկ որդին քո դայ, և ընկեր իւր ընդ նմա. ընթացաւ աննա ընդ առաջ և անկաւ ՚ի վերայ պարանոցի որդւոցն իւրոց՝ և ասէ, տեսի ես զքեզ որդեակ իմ, արդ՝ այսուհետև անհոգ մեռայց. յայնժամ սովբիթ ելա նէր արտաքոյ առ դրունսն, խարխաբէր, գլորէր. որդին ընթացեալ առ նա յարոյց զնա, և ցանեաց զլեզին յաչքս նորա ասելով՝ ժուժեան հայրիկ. իբրև եկաց սուղինչ, վաղվաղակի կեղևեցան և անկան լուսունքն յաչաց նորա, ետես նա զորդին իւր, անկաւ զպարանոցաւ նորա և ելաց, ասելով՝ օրհնեալ ես Տէր Աճ, և օրհնեալ է աւուն քո յաւիտեանս. օրհնեալ են նմ սքք քո հրեշտակք, զի խրատեցեր և ողորմեցար ինձ, զի տեսանեմ զորդի իմ զտուբիա :

163. Հրեշտակն հասնայել դասնայ անդրէն յերկնս :

Արչեաց սովբիթ զորդի իւր զտուբիա՝ և ասէ, տես արդ

նրդեակ զվարձս առնդ , որ եկն ի քեզ , յաւելուլ յայն արժան է , առ ցնա տուբիա , հայր՝ ոչինչ պակասէ ինձ եթէ տամ դմա զկէս ընչից իմոց , զոր բերի , զի ած զիս առ քեզ ողջ , զկինն իմ ողջացոյց , զարծաթն իմ եբել , և զքեզ նոյնպէս ողջացոյց : Յայնժամ կոչեաց և զհրեշտակըն և ասէ՝ սա դու զկէսն ամի , զոր բերերն . պատասխանի ետ նոցա հրեշտակն , առաքեաց զիս Աճ բժշկել զքեզ և զնուն քո զսառա . ես եմ հռափայէլ յեթանց անտի սրբոց հրեշտակաց , որք հանեն մատուցանեն զաղօթս սրբոցն առ Աճ . եւ արդ՝ այժմ խոստովան եղբուք ան մերում , զի ելանեմ ես առ այն , որ առաքեացն զիս , զայս իբրև ասաց՝ այլ ոչ ևս տեսին զնա :

164 . Տովբիև և Տուբիա Տեառնիկն :

Տովբիթ էր ամաց յիսուն և ութից , յորժամ կային աչք նորա , յետ ամաց ութից բացան միւսանդամ աչք նորա և կայեալ ամն քառասուն և երկու կոչեաց նա զորդին իւր և ասէ՝ նրդեակ սա դու զորդիս քո , զի ահա ևասիկ ես ծերացեալ եմ և մերձ եմ ՚ի մեռանիլ . արդեթ դու յերկիրն մարաց , զի հաւատամ ես , ուն և խօսեցաւ Յովնան մարգարէ վասն նինուէի եթէ կործանեսցի , այլ դու պահես զօրէնս և զհրամանս , լեր ողորմած և արդար , զի բարի լինիցի քեզ , և թաղեացես զիս և զմայր քո ընդ իս : Իբրև զայս ասաց՝ աւանդեաց զհողին ՚ի վերսց մահճացն և թաղեաց զնա որդի նորա փառօք և յորժամ մեռաւ աննա մայր իւր , թաղեաց զնա ևս առ հօր իւրում . և ապա զնաց տուբիա կնաւ իւրով և որդուով իւրովք հանդերձ յեկբատանս մարաց առ հռափուէլ աներ իւր . ծերացաւ նա պատուով մեծաւ , և թաղեաց զաներն և զուրցանչ իւր , և ժառանգեալ զտունն նո

յա , նոյնպէս և ինքն զինի ժամանակաց ինչ մեռաւ անդ յեկեատանս մարաց՝ ամաց հարիւր քսան և եօթնից :

165 . Թափառոր : Յոգոյ Աբէսու և Ասա :

Ի մեռանել ռոբովամայ թաղաւորեաց աբխաս որդի նորա փոխանակ նորա ՚ի վերայ յուղայ ամս երիս և յաւելլաւ ընդ հարս իւր , և փոխանակ նորա թաղաւորեաց Ասա որդի նորա , յորոյ աւուրս հանդարտեաց երկիրն յուղայ ամս տասն , որ արար բարի և ուղղուի առաջի Աստուծոյ , ՚ի բաց արար զսեղանս օտարացն և խորտակեաց զարձանս աստուածոյ և եհան արտաքս զամենայն պղծուինն յամ երկրէն յուղայ , յոյր սակս ետ նմա Աստուած զզօրուիս մեծամեծս , որ պատերազմեալ ընդ եթովպացիս եհար զնոսս մինչև ոչ մնալ և ոչ մեռմ ՚ի նոյունց կենդանի և առեալ զաւարս բազումս դարձաւ յերուսողէմ :

166 . Յովսափաս արքայ Յոգոյ :

Զկնի մահուան ասայի թաղաւորեաց յովսափաս որդի նորա փոխանակ նորա , ընդ որում եղև Տէր , վասն զի գնաց ՚ի Ճանապարհս հօր իւրոյ յառաջինս . պատէր զտէր Սաստուած իւր և պահէր զամ պատուիրանս նորա , որոյ վասն ետ նմա Տէր զմեծուի և զվառս բազումս , որոյ արարեալ խնամուի ը աքայաբու ը արքային իսրայելի , ելին երկօրեան (յ՞ աքաաբ և յովսափաս) զօրուք մեծաւ ըդէմ ասորոց և պատերազմէին ընդ նոսս : Եւ եղև այր ոմն , որ ելից զաղեղն իւր կորովի և եհար զարքայն իսրայելի ընդ մէջ թոբոցն և լանջաց և սպան զնա . իբրև տեսին իշխանք կառացն զյովսափաս , շուրջ եղեն զնովաւ սպանանել զնա , գոչեաց նա առ Ած և Տէր ապրեցոյց զնա ՚ի ձեռաց թ շնամեաց :

167. Արքայի յուրայ Յովնան և Ուրուխոս :

Մեռաւ յովսափատ և թագաւորեաց յովնամ որդի նորա փոխանակ նորա , որ արար չար առաջի Տեառն և գնաց 'ի Ճանապարհս թագաւորացն իսրայելի , վասն զի դուստր արաաբու Էր կին նորա , որ առաւել հետեւեցաւ արաաբու աներոյ իւրոյ քան հօր իւրոյ յովսափատու : Յետ այսր ամի եհար զնա Տէր հարուածովք մեծամեծօք , որոյ ոչ դոյր բժշկուէ , իբրև եկն ժամանակ առւերց նորա մեռաւ 'ի չար հիւանդուեն յայնմի : Յապա բնակիչքն երուսաղեմի թագաւորեցոյցին զկրտսերադոյնն յորդիս նորա զըքողիաս փոխանակ նորա , գնաց սա 'ի Ճանապարհս չարաց , քանզի մայր իւր Էր խորհրդակից նմա մեղանչելոյ ,

168. Յովնա Լագաւորէ :

'ի մեռանել որոզեաց մայր նորա Գողգոզիա յարեաւ և կորոյս զամ գաւակ թագաւորուեն 'ի տանն յուրայ , բայց միամե 'ի դատերաց աշքայի դողացաւ գլուխս որդի որոզեաց և ետ զնա դայեկի . և Էր թագուցեալ 'ի տանն Ասաուծոյ ամս վեց ընդ դայեկի իւրում , հուակ ապա յովիդայեա քահանայ եհան զորդին արքայի , և եդ 'ի վերայ նորա զթագն և վվկայուին և օծին զնա 'ի թագաւոր յովիդայեա և որդիք նորա , ամաց ութից Էր յովսա յորժամ Էօծ զնա յովիդայեա առաջի հարիւրապետաց և ամ ժողովրդեան :

169. Մահ Յովնասայ :

Յովսա Էր եօթն ամաց 'ի թագաւորել իւրում , որ արար ուղղուէ առաջի Տեառն զամ առւերս յովիդայեաց քահանայի և կազմեաց զտուն Տեառն , սակայն զկնի մա-

167. Արքայի յուրայ Յովնամ եւ Ուրուխոս :

Մեռաւ յովսափատ և թագաւորեաց յովնամ որդի նորա փոխանակ նորա, որ արար չար առաջի Տեառն և գնաց ՚ի Ճանապարհս թագաւորացն իսրայելի, վասն զի դուստր արաաբու Էր կին նորա, որ առաւել հետեւեցաւ արաաբու աներոյ իւրոյ քան հօր իւրոյ յովսափատու : Յետ այսր ամի եհար զնա Տէր հարուածովք մեծամեծօք, որոյ ոչ դոյր բժշկուէի, իբրև եկն ժամանակ առւերց նորա մեռաւ ՚ի չար հիւանդուեն յայնմի : Յապա բնակիչքն երուսաղեմի թագաւորեցոյցին զկրտսերաւոյնն յորդիս նորա զըբողիաս փոխանակ նորա, գնաց սա ՚ի Ճանապարհս չարաց, քանզի մայր իւր Էր խորհրդակից նմա մեղանչելոյ,

168. Յովնա Լագաւորէ :

՚ի մեռանել որոզեաց մայր նորա Գողգոզիա յարեաւ և կորոյս զամ գաւակ թագաւորուեն ՚ի տանն յուրայ, բայց միամե ՚ի դատերաց աշքայի դողացաւ գլուխս որդի որոզեաց և ետ զնա դայեկի . և Էր թագուցեալ ՚ի տանն Ասաուծոյ ամս վեց ընդ դայեկի իւրում, հուակ ապա յովիդայեա քահանայ եհան զորդին արքայի, և եդ ՚ի վերայ նորա զթագն և վվկայուին և օծին զնա ՚ի թագաւոր յովիդայեա և որդիք նորա, ամաց ութից Էր յովսա յորժամ Էօծ զնա յովիդայեա առաջի հարիւրապետաց և ամ ժողովրդեան :

169. Մահ Յովսասայ :

Յովսա Էր եօթն ամաց ՚ի թագաւորել իւրում, որ արար ուղղուէի առաջի Տեառն զամ առւերս յովիդայեաց քահանայի և կազմեաց զտուն Տեառն, սակայն զկնի մա-

իւր յաւուրս զաքարիայ իմաստնոյ երկիւղիւ մեծաւ, զօրացոյց զնա Տէր 'ի վերայ այլաղգեացն և 'ի վերայ արաքացոց : Իբրև զօրացաւ՝ բարձրացաւ սիրտ նորա առ յապականել, անիրաւեցաւ 'ի Տէր Աստուած իւր և եմուտ 'ի տաճարն Տեառն ծխել խունկս 'ի վերայ սեղանոյ խնկոցն : Եմուտ զհետ նորա ազարկաս և ընդ նմ քահանայք ան ութսուն և կային 'ի վր'նք և ասեն, ոչ է քո սղիաս ծխել խունկս Տեառն, այլ քահանայից սրբեցեալոց է ծխել զայդ, եւ արտօքս 'ի սրբուհց . և եհար զնա Տէր բորոտուք . յուսկ ուրեմն ննջեալ ողիաս լի հարս իւր թագաւորեաց յովաթամ որդի նորա փոխանակ նորա, որ զնայր ուղղուք 'ի ճանապարհս Տեառն Աստուծոյ իւրոյ :

172 . Ահաղ արչոյ յուրոյ :

'ի մեռանիլ Յովաթամայ թագաւորեաց աքաղ որդի նք փոխանակ նք, բայց ոչ արար սա ուղղուի առաջի Տն, քանպի զոհեր կոցն և ան ժողովուրդն խտորեցան 'ի շաւիղս նորա, վնյ մասնեաց զնա Տէր 'ի ձեռս արքային ասորեաց, և սամարացոց և եհար զնա, և գերեաց 'ի նոյանէ գերուի բազում . 'ի ժամանակին յայնմիկ առաքեաց աքաղ առ արքայն ասորեաց օգնել նմա, և առեալ զան օսկի և զարծաթ 'ի տան Տեառն և 'ի տան թագաւորին և իշխանաց՝ ետ արքային ասորիստանեաց, սակայն ոչ առ 'ի մատուցանել օգնականուի ինչ նոյա, այլ առ 'ի նեղել զնոս :

173 . Եղեհիսս Լագուորէ :

Եւ եղև իբրև եկաց եղեկիսս զինի մահու հօր իւրոյ աքաղու 'ի թագաւորուին իւրում, զնաց զճանապարհս

ուղղութեան, յառաջնում ամենանն եբաց զգրունս
տան Տն և կաղմեաց զնա և տարաւ ՚ի ներքս զբահա-
նայսն և զղևտացին. յարեալ իւրաքանչիւր այր և սրբե-
ցաւ լը հրամանի թաղաւորին, մտեալ ՚ի տաճար Տն՝
պաշտեցին զՏԻ Աստուած հանեալ զուարիս: Յա-
ւուր յայնմիկ ապրեցոյց ՏԻ զբնակիչս երուսաղէմի
՚ի ձեռաց արքային ասորեստանեաց և հանդոյց զնա
շուրջանակի:

174. Եզէկէ Բժշէկ յԱսոր-ճոյ:

Յաւուրն յայնոսիկ հիւանդացաւ Եզէկիս մերձ ՚ի
մահ. և եմուտ առ նա Եսայի որդի ամուսաց մարգարէ
և ասէ, այսմա ասէ ՏԻ, մեռանիս դու՝ հրամանն տուր վասն
տան քո, յայնժամ եկաց նա առ Տէր յաղօթս և ելաց լա-
լիւն մեծ. լուաւ ՏԻ աղօթից նորա, և բժշկեաց զնա
յաւելլով յաւուրս նժ ամս հսգետասան. ետ նժա
նշանս, այն է դառնալ ստուերին զտասնեքումք աս-
տիճանք յեաս, և յաւուրն երրորդի եմուտ ՚ի տուն
Տեաւն:

175. Ասոր-ճո պատէ զԿողմն երուսաղէմ ՚ի շեռաց
արչայնն ասորեստանի:

՚ի չորեքտասներրորդ ամի թաղաւորութեան եզե-
կիայ՝ ել արքայն ասորեստանի զօրօք իւրովք յերուսաղէմ
աւար հարկանել զայն, եթէ ոչ անսայցեն բանից նորա և
ոչ պագանիցեն երկիր աստուծոցն օտարաց. յաւուրն յայն
միկ խնդրեաց եզէկիս ՚ի ձեռն եսայեաց մարգարէի զօգնուելի
յմ, որոյ խնդրուած ոյ լուաւ ՏԻ, և ելեալ ՚ի գիշերի հրեշ-
տակ Տն՝ սատակեաց ՚ի բանակէն ասորեստանեաց հարիւր-
ութսուն և հինգ հազարս. յարուցեալ ընդ առաւօտն
գտին զամենայն մարմին մեռեալ իբլև ետես զայն ար-

քայն ասորեստանի զահլի հարեալ դարձաւ ՚ի վախուսա
 ՚ի հայրենիս իւր :

176 • Մհ Եղէկեայ :

Արքայն եղեկիա զերծեալ յամենայն վտանգից վեր-
 ջին աւուրս իւր անցոյց ՚ի խաղաղուէր, և վասն ուղղուէր
 սրտի նր առ Աստուած ամենայն ինչ յաջողեցաւ նմա, և
 տէր էր նմա օգնական. սա արար զլամ աւուրս կենաց
 իւրոց զարդարուի և զճշմարտուի. յամի յուսացաւ
 ՚ի Տէր և նա հասանէր նմա ՚ի թիկունս, որ թագա-
 ւորեալ ՚ի վերայ յուղայ ամս քսան և ինն՝ ննջեաց
 ընդ հարս իւր, զորս լացեալ ամենայն ժողովրդեան թա-
 ղեցին ՚ի գերեզմանի թագաւորաց :

177 • ՂԹաւգուորու Լիւնի Եղէկեայ արքայի ժառանգէ
 Մանուէ որդի նորա :

Թագաւորեալ մանասէի ՚ի վերայ յուղայ փոխանակ
 հօր իւրոց եղեկիայ, եթող զտէր Աստուած իւր զճշմա-
 րիտ և կանգնեալ զձեռագործս երկիր եպագ նոցա. ՚ի
 վերայ այսր ամի բարկացաւ Տէր և առաքեաց առ նա
 զեսայի մարգարէ, զի դարձցի նա յանօրէնուէ իւրմէ, սա-
 կայն ոչ ինչ ազգեաց նմա այն, այլ յանուղղուիս իւր
 յաւել ևս զխտուի և հրամայեաց սրտմտուք իւրով
 սղոցել զմարգարէս սղոցիւ փայտեաց, յոյր սակս էած
 Տէր ՚ի վերայ նորա զիշխանս զօրուն արքայի ասորես-
 տանեաց. և կալեալ զնա կապեցին կապանօք, և տա-
 րան ՚ի բաբելոն. իբրև վտանգեցաւ, խնդրեաց զե-
 րեսս տեառն Աստուծոյ իւրոց, և խոնարհեցաւ յոյժ
 յերեսաց Աստուծոյ, յաղօթս եկաց առ նա. և լուաւ
 գոչման նորա Տէր և դարձոյց զնա յերուսաղէմ ՚ի թա-

գաւորուին իւր, յայնժամ ծանեաւ նա, եթէ Տէր՝ նա է Աստուած :

178 . Թափառորէ Ամուս, որոյ ժառանգութիւնն գրուել էր իւրէ յովսէօս :

Ամուս թագաւորեաց փոխանակ հօր իւրոյ մանասէիս արար չար առաջի Տեառն երկիր պագանելով կռոցն և զոհելով նոցա, ոչ խոնարհեցաւ որպէս հայր իւր մանասէ, այլ յաճախեաց ՚ի մեղս և յարեան ՚ի վերայ նորա ծառայքն իւր և հարեալ սպանին զնա ՚ի տան իւրում, զորոյ զժառանգուին էառ յովսիաս և թագաւորեաց ուղղուք, որ ոչ խոտորեալ ոչ յաջ և ոչ յահեակ՝ սկսաւ յերկոտասաներրորդ ամի թագաւորուեալ իւրոյ սրբել զյուզայ և զերուսաղէմ . կործանելով զսեղանս կռոց : Սակայն ՚ի վախճանի հաւառակ եկաց պատուիրանի Տեառն և գնաց ՚ի պատերազմ ընդդէմ եգիպտացւոց, զի պատուիրեալ էր նմա յԱստուծոյ չափաբազմել . եւ նա և ընկալեալ հարուածս յաղեղնաւորաց անտէ վերաւորեցաւ, և զինի սուղ ինչ ժամանակաց մեռաւ և թաղեցին զնա ընդ հարս իւր :

179 . Յովտապ և էրէն և զբարս Դորս արչայս յուրայ :

Իբրև մեռաւ յովսիաս եթող զժառանգուին երից որդւոց իւրոց, յորոց յովսքաղ միայն թագաւորեաց ամիսս երիս, և կալաւ ՚ի դերուի յարքայէն ասորեստանեայց . փոխանակ յովսքաղու եկաց եղիակիմ ՚ի թագաւոր, որոյ եղբայրն յովսքաղ տարեալ եղև յեգիպտոս և մեռաւ անդ . և փոխանակ եղիակիմայ թագաւորեաց յեթոնիա որդի նորա, յորոյ ՚ի ժամանակս թաւորուե Նաբուգոդոնոսոր արքայն բաբելացւոց անև

րեայ զերուսաղէմ՝ և զժողովուրդն տարաւ ՚ի քաքելոն, և ՚ի վերայ սահաւաթիւ ժողովրդոց ֆնայորդայ կացոյց զսեղեկիաս ՚ի թաղաւոր . ապա յապստամբել սեղեկիայ ՚ի նաբուգոդոնոսորայ արքայէ, դարձաւ նա և յաւարի հառվաքաղաքն և այրեաց զտուն Տեառն և զպարանսն ՚ի նմա . գերելով զֆնայորդսն ՚ի քաքելոն :

180 . Դանիէլ եւ ընկէրս նորա , որս էր Եգիպտոս Եւ-
թո-գորոնոսորայ արքայն :

՚ի գերուխս զորս հաճ արքայն նաբուգոդոնոսոր ՚ի քաքելոն, էին մանկունք յոյժ գեղեցիկք երեսօք և մտավարժք հանճարով , որոց անունք են դանիէլ , անանիա , միսայէլ և ազարիա . սոյ որոց հրամայեաց արքայն զի ուսանիցին զզպրուի և զլեզու քաղդէայեոց և ապա կացցեն ՚ի տաճարի առաջի թաղաւորին, և կարդեաց նոցա զուճիկս և հրամայեաց սնուցանել զնոսա ՚ի սեղանոց իւրոց, յորմէ ինքն ուտէր և ըմպէր : Եդին նորս ՚ի մտի իւրեանց չճաշակել ՚ի սեղանոց թաղաւորին և ոչ ըմպել, և աղաչեցին զներքինապետն զի տայէ նոյն ունդս և կերիցեն և ջուր՝ զի արբցեն . յետ կատարելոց աւուրց տասանց՝ երևեցան երեսք նոցա բարիք և հզօրք մարմնով քան զամ՝ մանկունսն , որք ուտէին ՚ի սեղանոց թաղաւորին :

181 . Երէս Դանիո-նս անկանին ՚ի հնոց հրոյն Բորթուսէ-
լոյ :

Արքայն նաբուգոդոնոսոր արար պատկեր ոսկի և կանգնեաց զայն ՚ի դաշտի անդ և հրամայեաց ամենեցուն դալ ՚ի նաւահատիս պատկերին, սպառնալով զմահայնոցիկ ամենեցուն , որք ոչ անկեալ երկիր պագանիցեն նմա : Անանիա , միսայէլ և ազարիա , որք և

սեղրաք, միսաք և արեղնագով, լաւ համարեցան մեռանել քան պաշտել զղիսնորա և զմլտի արարչին ըզփառս ընծայել պատկերին ոսկոյ : Յայնժամ լի՛ եղև սրտմտուք նաբուզողոնոսոր ՚ի վերայ նոցա և հրամայեաց զհնոցն եօթնպատիկ ջեռուցանել յոյժ առաւել, քան զառաջինն և կապեալ զնոսա արկանել ՚ի հնոց բորբոքեալ, զի այրեսցին մինչև ՚ի վախճան • այլ երեքինն նոքա օրհնէին և դովէին զՏէր Ա՛ճ ՚ի մէջ հրոյն, քանզի ո՛չ տիրեաց հուրն ՚ի մարմնս, և հեր գլխոյ նոցա ո՛չ խանձատեցաւ և ո՛չ վարտիք նոցա այլազուանեցան և հօտ հրոյ ո՛չ գոյր ՚ի նոսա :

182 • Դանիէլ անկանի ՚ի գուբ առիւծուց :

Արքայն Դարեհ կացուցեալ էր զդանիէլ հրամանատար ՚ի վերայ տէրուեր իւրոյ, յոր սակս նախանձէին այլ նախարարք և խնդրէին պատճառս զդանիէլէ և ո՛չ ինչ կարէին գտանել զնմանէ, քանզի հաւատարիմ էր յոյժ • յայնժամ հրամանատարք և նախարարքն խորհուրդ արարին և ասեն ցարբայ՝ հաստատեսցի արքունի հաստատուք ուխտ մի, զի եթէ խնդրեսցէ ոք զխնդրուած ինչ յայ կամ ՚ի մարդկանէ մինչև յառուրս երեսուն բաց ՚ի քէն, անկցի ՚ի գուբ առիւծուց • իբրև գիտաց գանիէլ, թէ կարգեցաւ հրամանն, երիս ժամս յառուրն դնէր ծունր՝ և կայր յաղօթս, գոհանալով առաջի Աստուծոյ իւրոյ : Յայնժամ արքն գտին զդանիէլ, զի կայր յաղօթս և չարախօսեցին զնմանէ առ թագաւորն, որոյ լուեալ զքանն՝ տրտմեցաւ յոյժ և ջանայր փրկել զդանիէլ, գարձեալ մատեան առ նա և ասեն, արքայ չէ՞ օրէն շրջել զհրաման և զուխտ մարտց և պարսից, զոր դու հաստատեցեր • յայնժամ հրաման ետ արքայն

և արկին զգանիէլ ՚ի գուբն առիւծուց , զորոց բերանս եխից Աճ և ոչ ինչ վնասեցաւ նա . ընդ այս զարմացեալ արքայի , զուարճացաւ յանձն իւր և հանեալ զգանիէլ ՚ի գբոյ անտի առիւծուց , հրամայեաց ընկենուլ յայն զարսըն չարախօսս զնմանէ :

183 . ԱՐԻՍՏՈՅՆ ԱՐԻՍՏՈՅՆ՝ ՍՈՒՆՈՒ ԻՆՍ ԿՆՈՒՆԷՆՆ
 ՎԵՆԷՆՆ :

Ըր այր մի հրէայ և անուն նորա Մուրթօքէոս , որ էր գերի եկեալ յերուսաղեմէ , զոր գերեաց նաբուգոդոնոսոր արքայ բաբելացուց , էր սնուցեալ նորա զմանուկ որբ՝ զգուսար եղբօր հօրն իւրոյ , որոյ անուն նորա Եսթեր . ածաւ առ արքայն աղջկունք կոյսք գեղեցիկք տեսլեամբ , յորոց միջի հաճոյ թուեցաւ յոյժ նմա եսթեր , որ եգիտ շնորհս առաւել քան զամ կանայսն , և եդ ՚ի գլուխ նորա զթագ կանանց , և էառ զնա իւր կնուն : Յետ այսորիկ փառաւորեաց արքայ զՀաման և բարձրացոյց զնա յառաջին աթոռ քան զամ սիրելիս իւր , և ամենքին որ միանգամ էին ՚ի տան թագաւորին՝ երկիր պագանէին նմա , զի այսպէս հրամայեալ էր թագաւորն առնել . այլ մուրթօքէ ոչ պագանէր նմա , զորմէ ապստամբ եղեն առաջի համանայ , և համան բարկացաւ յոյժ և խորհեցաւ կորուսանել զհրէայսն , որ ընդ թագաւորուքն արտաշէսի և հրաման առնէր ՚ի թագաւորէն . իբրև գիտաց մուրթօքէ զիրան՝ պատառեաց զպատմուճան իւր , և զգեցաւ զբուրձ , և ցանեալ մոխիր զգլխով իւրով՝ եկն մինչև ՚ի դրուստ տանն արքունի աղաղակ բառնալով , որոյ ձայնն ազգեալ յունկն եսթերայ , եհարց զնա ժիշտան , թէ զինչ ձայն լսեմ , և նոքա պատմեցին նմա . խռովեցու յոյժ իբրև լուաւ վասն հրամանին , և պատուիրեաց

մուրթքէի աղաչել խնդրուածովք զՏէր, նոյնպէս և ինքըն եկաց յաղօթս :

484. Համան հասնի զհոյսէ :

Յաւուրն երրորդի իբրև դադարեաց եսթեր յաղօթից առ Աճ, մերկացեալ յինքենէ զհանդերձ սգոյն զդեցաւ զծիրանիսն իւր և եղև կարի գեղեցկատեսիլ • մըտեալ առ թագաւորն անկանէր առ ոտս նորա և աղաչէր զնա գալ նմա 'ի կոչունս իւր, զոր առնելոց էր համանաւ հանդերձ • նոյնժամայն կատարեաց արքայն զխնդրուածս նորա և եկն ինքն և համան ընդ իւր 'ի կոչունսն : Մինչդեռ ըմպէին զգինի, ասէ արքայն ցեսթեր, զի՞նչ կամիս տիկին՝ ասս, զի զոր ինչ և խնդրեսցես յինէն տաց քեզ, նա՛ մինչև ցկէս թագաւորունս • պատասխանի ետ եսթեր՝ եթէ գալի շնորհս առաջի քո արքայ՝ տացի անձն մի խնդրոյս իմում, զի մատնեցաք ես և ժողովուրդ 'ի կորուստ՝ արդ ոչ է առն բանսարկուի արժանի տան թագաւորի լինել : Ահա այրս թշնամի համան, որ չարս է՝ սա արար, եթէ կամք իցեն քեզ, առաքեան զհրեշտակս դարձուցանել զհրովարտական, որ գրեցանն 'ի համանայ կորուսանել զհրէայսն, որք 'ի քում թաղաւորուն : Իկաց մի ոմն 'ի ներքինեաց անտի և ասէ ցարքայ, ահա համան փայտ մի կազմեաց վասն մուրդքի սիրելոյ արքայի և կանգնեաց զնա 'ի տան իւրում յիսուն կանգնեան, ասէ թագաւորն՝ խաչեսցի 'ի վերայ նորա :

485. Ասիճան գերու-լեւանն Բաբելոնացոյ 'ի 3470 տի
զինի սպէսճման աշխարհի :

Գերուին բաբելոնացոց տեւեր զամս եօթն և տասն, ուղ և զուշակեցաւ 'ի մարգարէից • զինի ժամանակաց ինչ

Աիւրոս արքայն Պարսից մարտ եղեալ ընդ արքային Բաբելոնացոց յաղթեաց նմա : Եւ սպա հրամայեաց իմ ժողովրդեանն յուղայ չուել 'ի հայրենիա իւրեանց և նորոգեալ զտաճարն և զիմ սպաս տաճարին , զոր տարեալ էր նաքուգողոնսոր ' դարձոյց նոցա անդրէն . եւ իմ ժողովուրդն ընդ առաջնորդուք զօրաբաբելի դարձան յերուսաղէմ , և արկին զհիմն նորոյ տաճարի , բայց ոչ փոյթ հասանէր գործն այն 'ի կատար , զի մօտակայ ազգք արգել լինէին շինուլթեանն այնորիկ :

186 . Ա ի ճ ա ճ ի խ ր ա յ է լ ա յ ե ո յ զ է ն ի դ ա ո ՞ հ ա լ ո յ ն ն ո յ ա ' ՚ ի հ ա յ ր է ն ի ա ի - բ է ո ՞ յ :

Խորայէլացիք վերադարձեալ 'ի հայրենիա իւրեանց զիմ ինչ 'ի կարգի եղին , սակայն կառավարուին յանձնեալ էր քահանայապետից . զառաջինն տային հարկ ամի ամի պարսից , և սպա յունաց . զկնի յաղթուե Ռաբեհի յԱղեքսանդրէ , ոչ ոք բնաւ 'ի հայրենի կրօնից իւրեանց անգամ գտանէր նուազեալ , որոյ աղապաւ իսկ նեղեալ և տանջեալ լինէին 'ի թագաւորաց բազմաց . մանաւանդ յԱնտիոքաց արքայէն Ասորւոց :

187 . Պ ա ս Տ ո - Թ ի - ՚ Ն Մ ա ի ա Բ ա յ է յ ե ո յ :

Յետ բազում ժամանակաց առաքեաց արքայն անտիոքոս զոմն ծերունի , ստիպել տաքն ապել զհրէայսն անցանել զհարցն զօրինօք , և յօրէնսն իոյ այլ մի ևս յամենալ : Կանգնեաց զարձան սնոտի չմծոյ յիմ քաղաքըս յուղայ , և կողպաւեալ զիմ տաճարս երուսաղեմի , եթող յամսցուե և հրամայեաց այրել զօրբաղան գրեանըս , և եթէ ոք չհնազանդէր հրամանի նորա , տանջըր չարաչար պատուհասիւք , 'ի սուր սուսերի հանեալ զան-

Թիւ բազմութիւն արանց՝ ամալի առնէր զքաղաքն և այսպիսի դառն տանջանօք ընդ բռամբ նուաճէր զամենեսին:

188. Հաստատութիւն Եղիազարոսի յուխարի Տէառն:

Եղիազարոս այր մեծ և ընդ առաջինսն ՚ի գնդի անդ անցեալ զաւուրբք և ծեր հասակաւ, գեղեցիկ երեսօք, ածեալ գայլ ՚ի բերան ստիպէին ուտել զխոյննի. նորա ՚ի մտի եղեալ չառնել զայն հաստատուն սրտիւ՝ յանձըն հաւ ընդունիլ զմահ անուամբ քաջի, քան ունել ըզխղճալի կեանս ՚ի ստգտանս ընկերաց: Իսկ որ եկեալ էին պատրաստ առ տկարուէ մտացն վասն անձնասէր բարոյից զոհից ՚ի պաշտօն, ծանօթ ևս էին առնն աւագուէ. առեալ մեկուսի իւրեանց տկարուէ մտօքն զհաստատեալ միտան՝ ՚ի հրապոյրս ցոփուէ դարձուցանել ջանային: Յանձն առ ասեն զհրաման Թադաւորիդ՝ և քեզ այլ միս մատուցուք, զի լուծցես չլիարծիսն, և ՚ի մահուանէդ ապրեսցիս:

189. Մահ Եղիազարոսի:

Սա գեղեցիկ խորհուրդս հաստատուն յանձին եղեալ, զարժանի հասակին ըստ ծերուէն մեծուէն, ըստ զուարթածաղիկ ալեաց զուարճացելոյ, ըստ գեղեցիկ ՚ի մանկուէ մինչև յաւագոյթ սննդեանն, մանաւանդ ըստ անձագործ սրբուէ օրէնսդիր կրօնից, արագ արագ առնէր զպատասխանին, ոչ արժան՝ ոչ պտաշաճ՝ ասէ՝ մերոյ չափոյ հասակի՝ կեղծաւորուէ մտանել ընդ սրբուէ խոստովանուէ, իցեն բազումք ՚ի մանկուոյ այտի՝ որ ընդ ահամբ հայիցին. կարծիս ՚ի մաի դնիցեն և ասիցեն, եթէ եղիազարոս՝ իննսնամեան անցեալ ծերուք՝ հասեալ ՚ի դուռն վախճանի, յայլազուէ դարձաւ. նոքա վասն իմ կեղ-

ճաւորեալ դայթաւդեացիսն և զայս խիղճ մտաց և կեղտ անուն ծերունիս աշխարհի թողից • վն պսորիկ քաջուք փոխեցայց յաշխարհէ աստի, զի արժանի իմոյ ծերունիս երևեցայց • և օրինակ բարեաց և առաքինուէ մանկուոյ թողից, զի յօժարուք և քաջուք 'ի վերայ սրբուէ օրինացն՝ մահու չափ ջանալ մարթապան : Չայս ամ իբրև ասէր՝ ինքնակամ դիմադրաւ կամակար 'ի վիշտս մահուն և տանջանացն դիմէր : Չայս օրինակ պատերազմեալ՝ յաշխարհէ փոխեցաւ :

190 • Եօնն էպիսոպոս հանդէրչ հարբն իւրեանց զոնին յաստի հէնաց դուանադուան ասնջանօք :

Դէպ եղև եղբարսն Թոթն մարբն յանդերձ ածել յատին թաղաւորին, ուրանօր 'ի խոշտանգանս գանի տաղնապէին ուտել զխոզենի : Մի 'ի նոցանէ նահատակեցաւ յառաջագոյն և սկսաւ խօսել, զի՞ կայք անցեալ կամ զմեզ զի՞նչ հարցանելոց էք • մեք սրտորաստ եմք 'ի մեռանել՝ քան անցանել ընդ օրէնս հայրենիս : Բարկուք օրտմտութեան լի եղև թաղաւորն և հրամայեաց ջեռուցանել զտապակս և կատսայս և պատրաստել անիւս և զպէսպէս գործիս տանջանաց, զորս իբրև վաղվաղակի ջեռուցին պատրաստեցին, հրամայեաց զնահատակն յառաջ կացուցանել • և նախ՝ զլեզուն կտրեցին, և զգլխոյն մորթն զերեսօքն դարձուցին • սպա զոտս և զձեռս առաջի մօրն և եղբարց ծայրաքաղ առնէին : Եւ սպա իբրև 'ի բանից և 'ի ձեռաց անպիտան առնէր՝ հրամայէր կենդանուցն 'ի տապակն ջեռուցեալս իջուցանել : Սկսան եղբարքն ընդմիմեանս մարբն հանդերձ մխիթարել և ասել, քաջուք մեռցուք, զանուն և զողիս ժառանգեսցուք • հայի Տէր Աստուած 'ի ճգնուի պատե-

րազմիս մերոյ , և 'ի ծանուայս իւր միսիթարի • իբրև առաջինն օրինակ զայս յաշխարհէ փոխեցաւ՝ զերկրորդն 'ի տեղի՝ տանջանաց մատուցանէին և զգլխոյն մորթն վարսիւքն հանդերձ զերեսօքն արկանէին , և անդէն հարցանէին , կերիցե՞ս զխողենի միս , մինչև անմամ մարմինդ անդամ անդամ լուծեալ է : Նա ետ պատասխանի իւրեանց բարբառովն և ասէ՝ ոչ • վասն այսորիկ և սա 'ի նոյն տանջանսն տանջեալ վախճանէր • իբրև յոզուոյն պարզել ապաստան եղև , սկսաւ խօսել և ասէ յթագաւորն՝ այհպարտ , դու զմեզ յայսց կենաց աշխարհիս կարճել համարիս , իսկ այն , որ աշխարհաց թագաւորն է՝ թէպէտ և մեռանիմք մեք վասն օրինացն , 'ի կեանսն յաւիտենից 'ի միւսանգամ ծնդեանն ժամանակի՝ կենաց 'ի կեանս դարձուցանէ • յետ սորա զերրորդն անծեալ զլեզուն խնդրէին , զորնս վաղվաղակի մատուցանէր և զձեռնս քաջասիրտ տարածանէր , ուրանօր ինքն թագաւորն իսկ զարմացեալ ընդ ուշի մտացն պատանւոյն , և ընդ քաջուէր սրտի , զի առ ոչինչ զցաւսն համարեցաւ • և սա իբրև փոխէր՝ զչորրորդն 'ի տեղի մատուցեալ 'ի նոյն տանջանսն չարչարէին • իբրև շունչն վախճանի հասանէր , խօսել սկսաւ այսպէս , մեզ լաւ է զի փոխիմք աստի 'ի մարդկանէ , և յուսոյն ակնունիմք միւսանգամ ծննդեանն յարուէր մեռելոց , քան քեզ 'ի կենդանիս , զի արգելեալ փակեալ է 'ի քէն յարուէր մեռելոց • յետ սորա զհինգերորդն մատուցին 'ի տանջանս , որ իբրև զաչս 'ի վեր եբարձ՝ հայեցաւ ընդ թագաւորն , սկսաւ խօսիլ ընդ նրմա և ասէ , իշխանուէր առեալ մարդկան , և դու մարդ մահկանացու՝ գործես զինչ և կամիս , բայց մի 'ի վատուէր ինչ և զմեր ազգս հատանիցես կամ լքեալ թողեալ ինչ 'ի ձեռաց անհամարիցիս • կոնց՝ մնա՞ դու՝ և տեսցես զզօրուիս

մեծամեծ սքանչելեացն, որպէս զի զքեզ և զազգատոհմն
 քո չարաչար հարուածովք չարչարիցէ • յեա այսորիկ ա-
 ծեալ եղև վեցերորդն • և իբրև մերձ եղև 'ի մեռանիլ՝
 ասէ, զի՞ մոլորեալ ես տարապարտուց, ընդ մեզ այս
 անցք, որ սննդանեն, վս մեր մեղաց, զի մեղանչեմք առ ան-
 արժանի զարմանալոյ • բայց դու մի ակն ունիցիս ողջան-
 դամ բտրեմիտ ապրել յանձամարտ մատուցեալ : Եւս ա-
 ռաւել բարեաց յիշատակաց արժանի՝ մայրն սքանչելի,
 որ զայնպիսի զեօթն որդիս յիւրմէ կորուսեալ 'ի միում ա-
 լուր՝ վասն յուսոյն ան, զսիրան և զմիտան զիգուր առնա-
 պէս վառեալ՝ զմի մի 'ի նոցանէ քաջալերելով մխիթա-
 րէր իւրեանց բարբառովն : Անտիոքոս թէպէտ և արհա-
 մարհեալ զինքն համարեցաւ վասն բարբառոյ նահատա-
 կացն, սակայն մինչդեռ ոգիքն կրտսեր մանկանն առ իւր
 կային, սկսաւ ոչ միայն բանիւք մխիթարուի մատուցա-
 նել, այլ և արդեամբք հաստատել 'ի մեծուիս և յաւա-
 դուիս հասուցանել և երանելի առնել յաշխարհի • մի-
 այն թէ 'ի նախնեաց օրինացն փոխեսցի, գործ 'ի ձեռին
 տալ՝ և բարեկամ անուանել թագաւորաց • իբրև ետես
 թէ ամենևին պատանին 'ի բանս թագաւորին ոչ խոտո-
 րեցաւ, կոչեաց նա զմայրն, և աղաչէր լինել պատան-
 ւոյն կենաց նորին խորհրդական՝ զի փրկեսցի • իբրև կա-
 րի ստիպեաց՝ յանձն էառ խօսել ընդ որդւոյն, խոնարհե-
 ցաւ 'ի նա, սկսաւ ծաղր առնել զամբարտաւան թա-
 գաւորն և ասէ, ողորմեանց ինձ որդեակ իմ • յուշ լի-
 ցի քեզ, զի կրեսցի զքեզ ինն ամիս յարգանդի, և սնուցի
 զքեզ զերիս ամս 'ի գիրկս ստեամբք, և հասուցի զքեզ
 այդչափ մեծուր հասակի • արդ՝ աղաչեմ զքեզ որդե-
 եակ, մի զարհուրիր դու 'ի չարաշուք դահճէ այտի, այլ
 եղբարց քոց արժանի եղեալ՝ ընտրեալ զմա՛հ քան զկենանս

աշխարհի, զի Ը քո եղբարս ընկալայց զքեզ 'ի ձեռս ուղորմուէ մեծին Աստուծոյ: Եւ մինչդեռ մայրն դայսպիսի միսիթարուէն մատուցանէր 'ի միտս հաստատունս, սկսաւ խօսիլ պատանեակն՝ ո՞ւմ կայք, զի՞ յապաղէք. չեմ ինչ լսելոց հրամանի թագաւորի. այլ հրամանաց հնազանդեալ եմ օրինաց հարցն մերոց: Այլ դու՛ որ զիմ չարիսդ նիւթեցեր 'ի վերայ որդւոցդ եբրայեցւոց, ո՞չ ապրեսցիս 'ի ձեռաց Աստուծոյ. անօրէն դու, ապստամբ, պիղծ, վատ արանց. զի՞ զուր հպարտանաս յուսով քոյով սնտեաւ 'ի վերայ ծառայից նորա, սակայն չես ապրելոց յամենազէտ յամենակալ դատատանայն Աստուծոյ: Յայնչափ քաջուէ սրտի մանկանցն եօթանեցունց սրտաբեկ լինէր թագաւորն, առաւել 'ի վերայ կրտսերոյն դառնապէս տանջանս մատուցանէին, սակայն և սա անարատուք և սրբուք յուսացեալ 'ի Տէր մեկնեցաւ յաշխարհէ: Չհետ որդւոցն և մայրն երանելի 'ի նոյն օրէնս կատարեցաւ:

191. Մասաւէի, Բարեպաշտուէիւն և արուէիւն ուրբուոց նորա:

Յաւուրս ժամանակացն այնոցիկ համբարձաւ մատաթի, որ էր յերուսաղէմ քահանայ, և եկն նստաւ յամուրս այրիցն. էին նորա հինգ որդիք. յուդա, յովնաթան, սիմէոն, եղիազար և յովհաննէս. իբրև ետես նա զհայհոյուլսն, որ 'ի հրէաստան և 'ի մէջ երուսաղեմի, սկսաւ ողբալ յանձն իւր՝ ասելով, վայ ինձ. ընդ է՞ր բնաւ ինձ տեսանել զբեկումն ժողովրդեան իմոց և զաւերումն սրբոց քաղաքին երուսաղեմի: Չկնի նորա իջին բազումք, որք խնդրէին զարդարուէս և զիրաւունս յանապատ անդր, զի խտացեալ էին չա-

ըկք 'ի վերայ ն՞ : Եկին հասին 'ի Թագաւորէ անտի,
ստիպաւ տագնապէին զաստամբուին և դառնալ յօրին-
նաց : Քաջացաւ արիացաւ նա , յանձն էառ զմահ վ՞
օրինաց իւրոց , և զօրաժողով լեալ՝ զհետ խաղաց զօ-
րաց ասիացւոց եղբարքքն և բարեկամօքն հանդերձ . հա-
սանէր հարկանէր աւերէր զմեհեանսն , կործանէր զբա-
զինսն , և զօրանայր 'ի վ՞ սահմանացն խրայէլացւոց ,
հալածական առնէր զորդիսն հպարտուէ :

192 . Մահ Մասիւնիայ եւ ասորի զործ Յոգայ Մա-
հաբէի :

Իբրև մերձեցան աւուրք մատաթիայ մեռանելոյ , կո-
չեաց զորդիս իւր և խօսեալ ընդ ն՞ բանս խրատականս,
կարգեաց զյուրաց մակաբէ զորդի իւր սպարապետ զօ-
րաւար զօրաց , և ինքն փոխեցաւ առ հարս իւր : Համ-
բարձաւ յուրա , որ անուանեալ կոչէր մակաբէ , որ-
դի ն՞ լէ ն՞ , որում ձեռնտու և օգնական լինէին եղ-
բարք իւր . զգեցաւ զէն իբրև հսկայ , և հանդերձե-
ցաւ 'ի զարդ պատերազմի . մղէր զմեծամեծս 'ի պատե-
րազմի , և հովանի լինէր իմ գնդին իւրովն նիզակաւ .
հապա զօրաժողով լինէր Ապողոնիոս մի ո՞ն 'ի զօրա-
վարաց անտիրբաց գալ տալ պատերազմ . իբրև ետես
յուրա՝ ել լէ առաջ ն՞ , եհար սպան զապողոնիոս և
զբաղումս 'ի զօրաց նորա վիրաւորեաց և զամուր քա-
ղաքն ն՞ աւար հարեալ՝ էառ զկապուտ և զաւար ն՞ , և
զսուսեր ասպողոնեայ առեալ յուրայ , այնու իսկ եհար
զզօրս նորա :

193 . Յոգայ Մահաբէի և ասորի զհրէի մահովն :

'ի լսելն անտիրբոսի կացսեր զբանս զայս , բարկայաւ

յոյժ , և հրամայեաց լիւսխասայ աւար հարկանել զերկիրն յուդայ և զամ ցեղս նոցա ջնջել : Լիւսխաս ընտրեաց զնիկանովք և զգորգիտս ելանել ՚ի մարտ ընդդէմ իսրայելի , և ետ նոցա զքառասուն հազար հետեակս , և եօթն հազար հեծեալս , յապականուի դարձուցանել զերկիրն հրէաստանի ըստ հրամանի թագաւորին . խաղային քնային ամ զօրօքն հանդերձ և բանակեցան մերձ ՚ի քողքն երուսաղէմ : Յուդա՝ որ յուսացեալն էր յարդահաս օգնականուի Տեառն , ոչ ինչ զանգիտէր արամբք երեք հարիւրօք կալ ընդդէմ նոցա . յայնժամ ել նա փոքու քնդաւ իւրով և ճակատեցաւ ընդդէմ այլազրեայն և պարտեալ զգունդն արքունի , նուաճեաց զանհամար բազմուիս զօրաց նոցա :

194 . Լիւսխաս յաղէի ՚ի Յուդայ Մակաբէէ :

Որք միանգամ յայլազրեաց անտի ապրեցան , եկեալ պատմէին լիւսիայ զամ գործն , որ գործեցաւ իբրև լուաւ նա զայն՝ տրտմեցաւ յոյժ , զի ոչ յաջողեցան գործք նորա : ՚ի հասանել ամին միւսոյ՝ գունդ կազմէր , զօրս բովանդակէր իբրև վեց հազար հետեակ , հինգ հազար հեծեալ սպառաղէն . քնալ՝ աւար հարկանել զերկիրն հրէաստանի . ել նոցա ընդ առաջ յուդա մետասան հազար արամբք , ընդ որս սկսաւ կալ յաղօթս և օրհնել զամ . հուսկ ապա հարսն միմեանց ՚ի դիմի , և անկան ՚ի ժամանակին յայնմիկ ՚ի քնդէ անտի լիւսիայ՝ հինգ հազար հեծեալ , յուրմէ զահի հարեալ մնացելոցն դարձան ՚ի վախուստ :

195 . Յուդա սքէէ զսաճար Տեառն :

Խօսել սկսաւ ապա յուդա եղբարբքն հանդերձ ընդ ժողովրդեան և ասէ՝ ահաւասիկ խորտակեցան թշնամիք

մեր 'ի ներքոյ ոտից մերոց • եկայք երթիցուք մտքրես -
ցուք զսրբուհին , մաքրեսցուք զտաճարն առնել նաւա -
կատիս 'ի նմա • Ժողովեալ ամենեցուն եկին 'ի լեառն սի -
ոն • տեսին զսրբուհին աւերեալ , զսեղանն ազտեղեալ ,
զդրունսն հրոյ ճարակ տուեալ ' թուփ առ թուփ բուսել
'ի սրահսն իբրև յանտառի • յայնժամ մաքրեաց յու -
ղա զամին , զդրունսն նորոգեաց , շինեաց զսեղանն , և ա -
րարին զնաւակատիս աւուրս ութ , մատուցանելով ու -
րախուք , զպատարագս փրկուհի և օրհնուհի , հաստատեաց
հանդերձ եղբարքք իւրովք և եկեղեցեալն , զի հանապաղ
կացցեն աւուրքս այսօրիկ նաւակատեաց 'ի գլուխ տարե -
կանի աւուրս ութ , ուրախուք և ցնծութեամբ :

196 • Աստուած ցուցանէ զնշանն ինչ Յուդայ Մահա -
բէի 'ի հարսի ուրեւ հասանէ նմա յօգնականութիւնն :

Իբրև լուան հեթանոսք թէ շինեցաւ սեղանն և նորո -
գեցաւ սրբուհին միւսանգամ , բարկացան յոյժ և խորհե -
ցան ջնջել զամ ցեղս նոցա , Տիմոթէոս՝ որ յառաջ 'ի
պարտուի մատնեցաւ 'ի ձեռաց հեբրայեցոց , կրկին զօ -
րաժողով լինէր յօտարակողմն կուսաց • զբազում այ -
րուծի զասիացոցն կուտեալ , գայր վարել 'ի գերուի
զերկիրն հրէաստանի , ընդ մերձենալ նոցա՝ մակաբայե -
ցիքն 'ի խնդրուածս պնդէին առ Ա՛ծ : 'ի ծագել արշա -
լուսոյն երկոքին կողմանքն ընդ միմեանս խառնէին • կի -
սոցն՝ օր բարենշան գլալթուի մատուցանէր • զի վառ -
քըն զօրուհի յերկնից զօգնականուի Տեառն իւրեանց լու -
սով իջեալ շուրջանակի պատեալ պահէին • կիսոցն զար -
մտուի բարկուհի ըստ հպարտուի զօրավարացն : Ա՛յն ինչ
լինէր նո՞ զանողորմ՝ ձեռն պատերազմի 'ի գործ արկա -
նել , երևեցան յերկնից արք հինգ հեծեալ և սպառազէն

վառեալ 'ի զէն ոսկի, որ եկին իջին առ գնդաւն
 Թշնամեաց . գային խառնէին 'ի գունդն եբբայեցոց,
 որք 'ի մէջ առեալ զյուզա մակաբէ, յառաջ խաղա-
 յին իւրեանց զինուքն . և յամ կողմանց նեաքնց գա-
 յին 'ի վր տա հասարակ 'ի բաց Թօթափէին, բուռն
 դէպ կալել 'ի կուրուի դարձուցանէին զԹշնամիս: Յայնմ
 առուր անկեալ գտանէր 'ի գնդէ Թշամեացն առաջն նց
 քսան հաղար և հինգ հարիւր սպառազէն:

497. Անախոս հարկանի շարաշար հարուածով:

Լուեալ անտիօքոսի Թէ շորալարք իւր 'ի պարտուի մատ-
 նեցան յերեսաց յուզայ մակաբէի, մեծամեծս վքա-
 լով հպարտութիւնով զմտաւ ածէր անմարդի կացու-
 ցանել զերուսողէմ: Իսկ ամենակալ բարձրեալն Աս-
 տուած եհար զնա աներեւոյթ հարուածովք: Հասին
 ցաւք ոսկերաց սաստիկք և անհնարինք և անկան խիթք
 դառնուի 'ի վոր մինչև յաչաց անտի եռանդն որդանց
 բղկեալ սորսորել, և 'ի նեխոյն զօրացն նեղել:

498. Մահ Անախոսի:

Յայնմ վայրի սկսաւ անտիօքոս բեկտնել յամբար-
 տաւանուէ իւրմէ և 'ի խտուէ, և սկսաւ խօսել այսպէս,
 պիրտ և պատշաճ է հնազանդել Տեառն ան . աղաչէր,
 ուխտս դնէր առ այն, որ չէր նմա ողորմելոց, գեղեցիկ
 սլատարազօք զարդարել զտաճարն սր . զգարդ և զսպաս
 տաճարին, զորս յառաջ տարեալ էր, բազմապատիկ
 անդրէն դարձուցանել, և զբոլոր ազդն եբբայեցոց ա-
 զատ կացուցանել 'ի հարկաց . զամենեանն առ հասարակ
 'ի պատուի և 'ի մեծարանս ունելով՝ ամ ուրեք քարոյն
 զգորուի մեծուեց Ա. յ. սակայն չողորմեցաւ նմա Ա. ճ և

նչ էջ 'ի զղջուսն նորա, որով և յանհնարին խստուի
ցաւոյ կործանեալ՝ սատակամահ եղև սոյն պս անտիոքոս:

199. Արհիմ յաղի-ն Լեւոնոս 'ի Յո-րայ Մուկէէէ .

Ձկնի մահուան անտիոքայ անօրինի թագաւորեայ
որդի նորա անտիոքոս փոխանակ նորա, որ վառեալ նա-
խանձու հօր իւրոյ հանապազ 'ի մարտ ելանէր ընդդէմ
խորայելի և յաղթէր 'ի նոցանէ մեծամեծ հարուածովք .
յետ սակաւ ժամանակաց հազարապետն արքայի լիւսիաս
իբրև տեսանէր զպս անհնարին հարուածս՝ 'ի մեծ բար-
կուի շարժէր վասն զործոյն . զօրաժողով լեալ՝ գայր
անհամար բազմուի 'ի հրէաստան, և պատէր զօրօք իւ-
րովք, և 'ի նեղ մեծ զամուրն հասուցանէր: Իբրև ազդ
եղև մակաբայեցւոց պաշարուսն ամրոյն, ողբովք և ար-
տասուօք անկեալ աղաչէին զսօժ . զի հրեշտակ բարուր
առաքեսցէ 'ի փրկուի խորայելացւոց . ինքն մակաբէ զօ-
րօք իւրովք հանդերձ վառեալ պատրաստեալ միաբան
յառաջ մատչէր: Այն ինչ լինէր նոցա մերձ 'ի կողմն
քաղաքին երուսաղէմացւոց հասանել, եկն էջ առաջի
նոցա այր մի սպիտակաձի, ճօճէր զնիզակն և պատրաս-
տէր 'ի վերայ յարձակել . իսկ յուրայի նչ ինչ հայե-
ցեալ յայս երկիւղալի տեսարան, առ իւծաբար յարձակեալ
'ի վերայ գնդին թշնամեաց, անդէն առ նմին հարկանէր
զմետասան հազար ընտիր զօրականս, և զհազար հե-
ծեալս . իսկ զմնայեալսն 'ի փախուստ դարձուցանէր:

200. Անտիոքոս արքայ անհամար Բողճու-նէամբ գոյ
յերիւրն հրէաստանի:

'ի ժամանակս ինչ դէպ եղև առ յուրայիւ գալ ան-
տիոքոսի լիւսիաւ հանդերձ 'ի հրէաստան մետասան բիւ

ու վահանաւոր զօրօք, հինգ հաղար և երեք հարիւր հե-
ծելազօր զնդաւ, և քսան և երկու փղօք, որք ընթանա-
լին ընդ առաջ և յորոց վերայ կանգնեալ էին զսլատնէ-
շքս փայտեղէնս • ուստի և մատչէին սպառազինեալ • իբ-
րև զայն զգայր յուդա, պատուէր տայր ժողովրդոց ըզ-
ցայգ և զցերեկ կարգալ առ Տէր, յուսալով յաւէտ յԱճ-
քան ՚ի բազմաթիւ զօրուիս, պնդէր վաղվաղակի զհետ
թշնամեաց ՚ի սուր սուսերի կոտորէր զնոսա, և անկանէր
ընդ բանակն թագաւորին ՚ի ներքս զսրահակօքն, կո-
տորէր զգիշերապահ դռնապանսն՝ զարս իբրև զչորս հա-
զար և զքաղաքսն աւերեալ հրձիգ առնէր :

201 . ԱճԽԱՐԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Խ ՏԻՆ ԵՆԻՆՈՎԿԱՅ :

Դեմեար աւար հարեալ զասորեստան, կամեցաւ ևս
տիրապետել հրէաստանի, յոյր սակս կոչեալ զփղապետ
նիկանովր, ետ ՚ի ձեռս նորա զզօրս և կայոց զնա սպա-
քսապետ կողմանցն հրէաստանի • արձակեաց մեծաւ հան-
դերձաւ բազում պատուիրանաւ, զի զնոյն ինքն յուդա
կալցին ողջամբ և զգունդն ամ յայս կոյս և յայն կոյս
ցրեսցեն : Իսկ յուդա յամ ժամ յուսացեալ ՚ի Տէր, ո-
րոց օգնուին ոչ պակասէր ՚ի նմանէ, սակաւաթիւ զըն-
դաւ իւրով, քաջալերէր զզօրս իւր, հապա յարձակեալ
գունդն մակաբեան և յուդա հարին ՚ի զօրաց հեթանո-
սաց ոչինչ պակաս քան զերիս բիւրս և զհինգ հա-
զարս • ՚ի գունդս անկելոց գտաւ և նիկանովր, զորոց ըզ-
գլուխն հատեալ և զաջ ձեռն թիկամբն հանդերձ բար-
ձեալ բերին յերուսաղէմ և կախեցին զայնս ՚ի տես բար-
ձրր ամուր աշտարակին :

202 . ՄԻՆ ԵՆԻՆՈՎԿԱՅ ՄԻՆԻՔԻՔԻ :

Ո՛չինչ լուաւ դեմեար թէ անկեալ կործանեալ էր

նիկանովք գնդաւն իւրով 'ի յուղայէ, կրկին առաքեաց
 զլաքիդ յերկիրն հրէաստանի զօրուք բաղմաւ, որոյ ե-
 կեալ ճակատեցաւ ընդդէմ յուղայեան գնդին և սկսաւ
 մարտ գնել յերկոյունց կողմանց : Յայնմ վայրի վերա-
 ւորք յերկուց կողմանց անկեալ թաւալէին . անդ ան-
 կանէր յուղա առաջին նահատակօքն և որ մնացեալ էին
 'ի փախուստ դառնային . դարձան յովնաթան և շմաւոն
 եղբարք երկօքին, բարձին զյուղա, և թաղեցին 'ի շի-
 րիմս հարց իւրեանց . լացին կոծեցան որդիքն իւրայե-
 լի կոծ մեծ աւուրս բաղումս :

204 . Յոննաթան ժողովեաց Յոնայ Մաշաբէի :

'Ի տեղի յուղայի ընտրեցաւ եղբայր նորա Յովնաթան
 լինել առաջնորդ իւրայելի, և տալ պատերազմ ք թըշ-
 նամիս նորա . սա նախանձաւոր գաեալ յուղայի 'ի քա-
 ջուլիս, բազում անգամ յաղթեալ նուաճէր զլաքիդ
 մինչև խօսել նմա զբանս խաղաղուէ . զօրաժողով լինէր
 արքայն Աղէքսանդրոս անտիօքեան, գալ տալ պատե-
 րազմ ընդ դեմտրեայ . եկեալ բաղխեցան թագաւորքն
 երկօքին ընդ միմեանս . 'ի փախուստ դառնայր գունդն դե-
 մտրեայ, յաղթական լինէր նոցա աղէքսանդրոս, որ
 հաստատեալ էր զգաշն խաղաղուէ ընդ յովնաթանայ և
 տուեալ նմա զպսակ ոսկի և զծիրանիս, զի կայցէ նահա-
 ւատարիմ յուխաին յայնմիկ : Յետ ժամանակաց ինչ ըս-
 պանաւ 'ի Տրիվոնայ յովնաթան, որոյ և զօրքն 'ի պար-
 տութիւն մատնեցան :

205 . Փոխանայ Յոննաթանու արիւն իւրայելի Սիգոն
 եղբայր նորա :

Իբրև մեռաւ յովնաթան, ժողովեաց Սիմէոն զժո .

ղովուրդսն և քաջալերեալ մխլթարէր զնոսս • Հասցա
բարձեալ սիմէոնի զմարմին եղբօր իւրոյ թաղէր 'ի շի-
րիմս հարց իւրոյ, և զինի սակաւ ժամանակաց ինքն ևս
սպանաւ 'ի Պաղոմէոսէ, զորոյ զժառանգուէն հառ Յով-
հան, և զինի միոյ ամի թաղաւորուէ իւրոյ մեռաւ և ին-
քըն, և զժառանգուէն եթող որդւոյ իւրում Արխատա-
բուղոսի, որ առաջին հառ զանուն արքայուէ և եղ 'ի գը-
լուխ իւր զթագ :

206 • Իւրայէլացիս ասն զհարէ Հոովմայեցւոյ • Լս-
գաւորէ Հերովդէս ; և ծնանի Քրիստոս, 'ի 4000
ամի զէնի ոսէցճման աշխարհի :

Ձ կնի մահուան արիստաբուղոսի թաղաւորեաց որ-
դի նորա Աղէքսանդր փոխանակ նորա : Սա ոչինչ իւիք
փառաւորեցաւ, բայց էին նմա երկու որդիք, որք խըս-
տուք վիճեալ ընդ միմեանս թեկն ածէին զթաղաւորուէ :
Լուեալ զայսպիսի երկպառակուիս Պոմպէոս առաջնորդն
ազգին հռովմայեցւոյ, եկն յերկիրն յուղայ, և ան-
դորր մատուցեալ խառնուէն, որ 'ի մէջ երկուց եղբարց,
միացոյց զվերոյիշեալ աէրուէն թ հռովմէական թաղա-
ւորուէ, և զյուղայ արար հարկատու հռովմայեցւոյ •
յետ ժամանակաց հառ զթաղաւորուէն յուղայ Հերով-
դէս, յորոյ աւուրս ծնաւ Քս, նախազուշակեալն 'ի մար-
դարէից :

Վ Ա Խ Ճ Ա Ն :

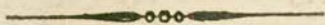

Հ Ե Մ Ե Ռ Օ Տ

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

Վ Ա Մ Ն Բ Ա Ռ Ի Ց , Պ Ա Ր ՈՒ Ն Ե Կ Ե Լ Ո Ց Ի
Ս Ր Բ Ա Ջ Ա Ն Պ Ա Տ Մ ՈՒ Թ Ե Լ Ն Ս
Յ Ա Յ Ս Մ Ի Կ :

Ա .

Ա.բ.ե.դ.ն.ա.դ.ու.լ (ի, իւ) Ав-
денаго.

Ա.բ.ե.թ (ի, իւ) Іафетъ.

Ա.բ.ե.ս.ա.ղ.ո.մ (այ, աւ) Ави-
саломъ.

Ա.բ.է.լ (ելի, իւ) Авель.

Ա.բ.ի.ա.ս (այ, աւ) Авія.

Ա.բ.ի.ս.ա (այ, աւ) Ависа.

Ա.բ.ը.ա.հ.ա.մ (ու, ու) Авра-
амъ.

Ա.գ.ա.հ.ե.մ (եցի, ել) жадни-
чаю , алчничаяю.

Ա.գ.ա.ն.ի.մ (այ, իւ) оспа-
навливаюсь ; одѣваюсь ;
пребываю.

Վարձք վարձկանի առ քեզ
մի ապցին , да не при-
медлишь мзда всякаго

человѣка , работающа-
го у себя.

Ա.գ.ու.ց.ան.ե.մ (ուցի, ել) на-
дѣваю , одѣваю.

Ա.գ.ու.ա.ւ (ու, ու) воронъ,
ворона.

Ա.գ.ա.մ (այ, աւ) Адамъ.

Ա.զ.ար.ի.ա } (այ, աւ) Азарія.

Ա.զ.ա.տ.ե.մ (ցի, ել) осво-
бождаю , спасаю , изба-
вляю.

Ա.զ.ա.տ.կ.ա.ց.ու.ց.ան.ե.մ (ցուցի,
ել) освобождаю .

Ա.զ.ա.ա.ա.ա.հ.հ.հ.մ (ի, իւ) дво-
рянинъ , изъ благородной
фамиліи.

Ա.զ.գ. (ի, աւ) народъ , нація.

- Աղղաղահան (ի, ալ) родня,
 родспвенникъ.
 Աղղաղահանուհի (հի, ր) род-
 спво.
 Աղղաղից (ցի, ցալ) род-
 спвенникъ.
 Աղղ առնեմ (արարի, ել) у-
 вѣдомляю, возвѣщаю.
 Աղղ լինիմ (եղի, լի) бываю
 извѣщаннымъ, бываю
 свѣдомымъ;
 Աղղեմ (ցի, ել) внушаю;
 возвѣщаю.
 Աղղեցուհի (հի, ր) возвѣща-
 ние; вдохновение, вну-
 шение.
 Աղնիլ (ուղ, ոլ) благород-
 ный, дворянинъ.
 Աթոռ (ղ, ոլ) пресполю;
 шуль.
 Ալիբ (եաղ, եօբ) волны; съ-
 дина.
 Ածեմ (ծի, ել) приношу,
 несу; веду.
 Ածեմ զուսեր (ծի, ել)
 опоясываюсь мечемъ.
 Ածելի (ւղ, եալ) все, что
 надобно опнешши, взять
 съ собою; бришва.
 Ահն (ան, амբ) глазъ, око;
 камень драгоценный.
 Ահն ածեմ (ծի, ել) имѣю
 надзоръ; держу чью спо-
 рону; спыжусь.
 Ահնուհիմ (ղաղ, ունիլ)
 надѣюсь, ожидаю.
 Ահ (ի, իլ) спрахъ, бо-
 лязнь.
 Ահն (մաղ) вопль, се.
 Ահաբեղ (ս, հ) приведен-
 ный въ великій ужасъ.
 Ահարոն (ի, իլ) Ааронъ.
 Ահաաղիղ (մաղ) вопль,
 се.
 Աղախն (խնղ, ոլ) служан-
 ка, горнишня.
 Աղաղաղ (ի, ալ) вопль;
 восклицаніе.
 Աղաղաղ բառեմ (բարձի,
 ալ) издаю крикъ, вос-
 клицаю.
 Աղաղաղեմ (ցի, ել)
 кричу, вопію, воскли-
 цаю.
 Աղաղեմ (ցի, ել) прошу,
 молю, умоляю..
 Աղանի (նւղ, եալ) голубь.
 Աղբիւր (բբր, брբ) источ-
 никъ.
 Աղբն (եղան, զամբ) лукъ;

- радуга; дуга.
- Աղեղնաւոր (ի, աւ) спрѣ-
лецъ.
- Աղէքսանդր (ու, ու) Алек-
сандръ.
- Աղիք (եայ, եօք) кишки.
- Աղուէս (ուրու, ու) лисица.
- Աղիկ (ղիւն, աղբ) дѣвица,
дѣвушка.
- Աղբատ (ի, աւ) нищій, бѣд-
ный, неимущій.
- Աղեղեղաւ (եղոյ, ու) о-
скверненный, омерзанный.
- Աղօթք (ից, іւք) молитва,
моленіе.
- Աճեմ (եցի, ել) рас-
ту.
- Ամ (ի, աւ) годъ, лѣто.
- Ամաղէկ (այ, աւ) Амаликъ.
- Աման (ոյ, ու) сосудъ, по-
суда.
- Ամայր աւնեմ, опусто-
шаю, разрушаю.
- Ամայր (ե, ք) опусто-
шеніе; пустоша.
- Ամаша (այ, աւ) Амасія.
- Ամբասան (բարձի, աւ)
возвышаю, возвожу.
- Ամբատան (ի, աւ) доно-
щикъ.
- Ամբարտաւն (ի, іւ) гор-
дый, надменный, кичли-
вый.
- Ամբարտաւնուի (ե, ք)
гордосць, надменность.
- Ամենաղէս (и, љ) всезнаю-
щій, всевъдущій.
- Ամենակաւ (ի, іւ) вседер-
жипель.
- Ամենայն (ի, іւ) весь, вся, все.
- Ամենայնուրեք (մակ) вездѣ.
- Ամենեքի (յու, ք) всякій,
каждый.
- Ամենի (մակ) все, сов-
сѣмъ; ни какъ.
- Ամիրամիր (մակ) всякой
годъ, ежегодно.
- Ամիր (մոյ, ու) мѣсяць.
- Ամոն (ի, աւ) Аммонъ.
- Ամու (моу, աւ) Амошь.
- Ամու (մոյ, ու) непри-
носящій плодъ, бесплод-
ный (женщина).
- Ամուսու (ե, ք) супру-
жество.
- Ամур (մրի, աւ) крѣпость.
- Ամур (մրոյ, ու) крѣпкій.
յամուրս արից փախչիմ,
ищу убѣжища въ крѣп-
кихъ пещерахъ; укрѣпля-

- юсь въ пещерахъ.
- Ամպ (ոյ, ու) облако.
- Ամպրոպ (ի, աւ) громъ, сильный вѣпръ, волненіе облаковъ.
- Ամրանամ (ջայ, աւ) укрѣпляюсь; швердымъ дѣлаюсь.
- Ա՛յ (միջ) Эй!
- Այգանամ (ջայ, աւ) разсвѣпаю.
- Այգի (ւոյ, ւու) садъ
- Այդ (այդր կամ այդորիկ, այդու կմայդուիկ) эпопъ.
- Այդպէս (մակ) шакъ, шакимъ образомъ.
- Այդպիսի (ւոյ, եաւ) шаккой.
- Այժմ (մակ) шеперь, нынѣ.
- Այլ (շաղ) но, однако.
- Այլ (ոյ, ու) другой.
- Այլադուելիմ (եջայ, եւ) получаю перемѣну въ цвѣсѣ лица.
- Այլազգի (ւոյ, ւու) иноплеменный, чужестраицецъ, иноземный.
- Այլազգուի (ե, ը) чужеспранство.
- Այլ մե ևս (մակ) больше не.
- Այլ ոչ ևս (մակ) уже больше не.
- Այն (այնր կամ այնրիկ, այնու կամ այնուիկ) попъ.
- Այն է (շաղ) по еспъ, сирѣчь.
- Այն ինչ (մակ) пока, какъ скоро.
- Այնչափ (մակ) сполько, споль.
- Այնուհետև (մակ) послѣ того, съ ипѣхъ поръ.
- Այնպէս (մակ) шакъ.
- Այնպիսի (ւոյ, եաւ) шаккой.
- Այո (մակ) конечно, подлинно, шакъ, да.
- Այսն առնեմ (արարի, եւ) насмѣхаюсь, дразню.
- Այս (այսր կամ այսորիկ, այսու կամ այսուиկ) сей, эпопъ.
- Այս (ոյ, ու) дѣволъ, злой духъ.
- Այսինքն (շаղ) по еспъ, сирѣчь.
- Այսուհետև (մակ) съ эшихъ поръ, съ эшаго времени.
- Այսպէս (մակ) шакъ, ша-

кимъ образомъ.

Ц. Јуцѣру (лѣ, бшл) шакой.

Ц. Јур (дшл) сюда.

Ц. Јурѣу (дшл) ошсюда, обратно.

Ц. Јур (дшл) опсюда.

Ц. Јр (ѣ, ѣл) пещера, вер-
шепъ.

Ц. Јр (шлѣ, шдѣ) мужъ.

Ц. Јр Ц. Ј, божій человекъ.

Ц. Јрбд (ѣѣ, бл) жгу, сжи-
гаю.

Ц. Јрбдбшл (блѣ, нл) сож-
женный.

Ц. Јрѣ (лѣ, лнл) вдовецъ ;
вдова.

Ц. Јрѣд (гш, ѣл) жгусь.

Ц. Јрнлѣѣ (ѣ, нл) верхо-
вой, наѣздникъ, кавалеръ.

Ц. Јг шлѣбд (шршрѣ, бл)
посѣщаю.

Ц. Јгблнлѣ (ѣ, ѣ) посѣще-
ніе.

Ц. ѣшѣш (шѣ, шѣл) Ана-
нія.

Ц. ѣшцшл (ѣ, шл) пустыня.

Ц. ѣшшлѣ (ѣшѣ, нл) скопъ,
скопина.

Ц. ѣшшшлѣ (ѣ, ѣ) невин-

носъ, чистота.

Ц. ѣшрѣбд (бгѣ, бл) браню,
укоряю, ругаю; прези-
раю, пренебрегаю,

Ц. ѣшрѣшѣ (ѣшѣ, ор) уко-
ризны, пренебреженіе,
презрѣніе.

Ц. ѣшрѣшѣ (ѣ, ѣл) недо-
спойный.

Ц. ѣшшд (дшл) разъ; даже.

Ц. ѣшшшшбшл (блѣ, нл) не-
знавши.

Ц. ѣшѣ (дшл) шамъ.

Ц. ѣшѣ (ѣ, нл) нива, мѣсто
огороженное; спадо оле-
ней.

Ц. ѣшѣ (ѣ, ѣл) мышца .

Ц. ѣшшд шѣшшд (дшл) въ
куски (обращишь) по-
членамъ, на часпи (раз-
дѣлишь).

Ц. ѣшшшор (дшл) шамъ, на
шомъ мѣспѣ.

Ц. ѣшшшш (ѣѣ, ѣл) спадо
коровъ и проч.

Ц. ѣшѣѣ (дшл) шамъ,
скоро, вдругъ.

Ц. ѣшшлѣшѣ (ѣшѣшѣ, нл) безд-
на, пропасть.

- Անդր (մակ) туда, тамъ.
 Անդրանիկ (նիկ, կակ) пер-
 венець, первожденный,
 старшій.
 Անդրանկուի (ի, ք) перво-
 родство, первенство.
 Անդրէն (մակ) впорич-
 но, опять.
 Աներ (ոյ, ու) свекровь,
 теща.
 Աներևոյթ (ութի, ил) не-
 видимый.
 Անէծ (իծի, ил) прокля-
 тие, проклинаніе.
 Անթիւ (ուոյ, ու) безчи-
 сленный.
 Անթիւատ (ի, ил) необ-
 рѣзанный.
 Անթիւատուի (ի, ք) необ-
 рѣзаніе.
 Անիծանեմ (ծի, ևл) про-
 клинаю.
 Անիծեալ (ելոյ, ու) про-
 клятый.
 Անիրաւում (եղոյ, ил) без-
 законничая, несправед-
 ливо поступаю.
 Անիւ (ուոյ, ու) колесо.
 Անկանիմ ՚ի բերան արոյ,
 бываю истреблену ме-
 чемъ.
 Անկանիմ ՚ի վերայ երեսոյ,
 падаю низъ лицомъ.
 Անկանիմ (ոյ, ил) падаю,
 упадаю.
 Անկանիմ զարանոյակ,
 обнимаю.
 Անկար (ի, ակ) безсильный,
 слабый.
 Անկէ (ք, դ) прилично,
 пристойно.
 Անկողին (ղնոյ, ու) посте-
 ля, ложе.
 Անհամաձայնուի (ի, ք)
 несогласіе, раздоръ.
 Անհամար (ի, ակ) бесчи-
 сленный.
 Անհամատամ (ոցի, ակ)
 невѣрю, недовѣряю.
 Անհարին (ն, հ) вели-
 кій; спрашный; невоз-
 можный.
 Անհոդ (ն, հ) безпечный,
 беззаботный.
 Անձն (ին, ամք) особа, ли-
 це.
 Անձնատէր (սիրի, ակ) само-
 любивый.
 Անձնատան (ի, ակ) само-
 убійца.

- Ա՛նձնեայ (նէի , իւ) сано-
 виный, великій рос-
 шомъ.
- Ա՛նձրև (ի, шւ) дождь.
- Ա՛նմարդի հացույանեմ
 (ցույի , ել) опускаю,
 разрушаю.
- Ա՛ննայ (ի, իւ) Анна.
- Ա՛նշուշտ (մաղ) непремѣн-
 но.
- Ա՛նողորմ (ի, իւ) безжало-
 стный, безмилосердный.
- Ա՛նորդի (ւոյ, ւով) бездѣ-
 шный, неимѣющий дѣ-
 шей.
- Ա՛նորոշ (մաղ) неопредѣ-
 ленный, безъ разбору.
- Ա՛նուանեալ (ելոյ, ով) на-
 зываемый, названный.
- Ա՛նուանեմ (յի, ել) име-
 ную, называю.
- Ա՛նուղղուի (ի, բ) непра-
 вильность, несправед-
 ливость; неисправле-
 ніе.
- Ա՛նու (ուան, ամբ) имя.
- Ա՛նուշահոռի (ի, բ) бла-
 гоуханіе, благовоніе.
- Ա՛նուր (ւրոյ , ով) кольцо
 желѣзное; цѣпочка; цѣль.
- Ա՛նախտան աւեմի ձեռայ
 և յառից , лишаю кого
 рукъ и ногу.
- Ա՛նջրսեպեալ (ելոյ, ով) оп-
 дѣленный, раздѣленный.
- Ա՛նսամ (յի, шւ) внимаю,
 слушаю, внемлю.
- Ա՛նսարբ (արբոյ, ով) не-
 чесливый, мерз-
 ский.
- Ա՛նտես աւեմ (արարի, ել)
 лишаю кого своего бла-
 говоленія; опказываю.
- Ա՛նտի (մաղ) оппуда.
- Ա՛նտիրեան Антіоховъ.
- Ա՛նտիրու } (ի, шւ) Анті-
 Ա՛նտիր) (այ, шւ) охъ.
- Ա՛նցանեմ (յի, ել) перехо-
 жу, прохожу; исчезаю;
 случаясь; превосхожу.
- Ա՛նցանեմ դեանիւ, неис-
 полняю приказанія, пре-
 спуаю.
- Ա՛նցեալ ծերուք, старый,
 состарѣвшій.
- Ա՛նցաոր (ի, шւ) прохожий.
- Ա՛նցաջանեմ (յի, ել) про-
 вожу.
- Ա՛նցբ (ից , իւբ) проис-

ду, предводишельсвую.

Աւաջնորդուի (հ, ք) пред-
водительство.

Աւառաղ (ի, աւ) попо-
локъ.

Աւառուի (հ, ք) обиліе, из-
обиліе.

Աւաւել յոյժ (մակ) весь-
ма много.

Աւաւել քան (նախ) болѣе
чѣмъ, больше.

Աւաւոտ (ու, ու) упро.

Աւաւեմ (եղի, ել) посыл-
аю, отправляю.

Աւաւեմ ՚ի փրկուի, посы-
лаю для спасенія.

Աւաւիսի (նույ, եաւ) доб-
родѣтельный, правед-
ный.

Աւաւիսուի (հ, ք) добро-
дѣтель.

Աւ ժամայն (մակ) въ по-
время, не давно.

Աւ ՚ի (նախ) чтобы, да-
бы; опъ.

Աւիմ² (մակ) для чего?
почему?

Աւիւծ (ու, ու) левъ.

Աւհաւորակ (մակ) вообще.

Աւյաւա (մակ) въ будущее

время, въ послѣдствіи.

Անապէս (մակ) муже-
ственно, храбро.

Անեմ (արարի, ել) дѣлаю,
шворю.

Անեմ զորդուի, оказы-
ваю милость, шворю ми-
лоспыню.

Անում (աւի, ուլ) беру.

Անում կնուի հաճ ՚ի կնուի,
женишься.

Անչինչ (մակ) ни къ чему.

Ասա (այի, իւ) Аса.

Ասեմ (ասայի, ել) говорю.

Ասիա (այի, իւ) Азія.

Ասիայի (ցույ, եաւ) Азі-
анскій; Азіяецъ.

Ասիաղն (ի, աւ) Аска-
лонъ.

Ասրեսան (ի, իւ) Асси-
рія.

Ասրեսանեայր (եսայ, եօբ)
Ассирійская земля.

Ասրի (ըւյ, եաւ) Ассири-
янинъ.

Ասար (ի, աւ) щипъ.

Ասար (մակ) опсюда.

Ասարայի (ցույ, եաւ) Ас-
шіянинъ, Оспякъ.

Ասարիճան (ի, աւ) снепенъ,

- спрудъ, спараніе; плодъ.
- Արեգակն (կան, ամբ) солн-
це.
- Արժան (ն. հ) достойный.
- Արիանամ (այայ, ակ) мужа-
юсь, ободряюсь.
- Արեդ (այ, ակ) Таредъ.
- Արեմաթիմ (այ, ակ) Ари-
маея.
- Արիшавул (ի, ил) А-
рисшавулъ.
- Արիւն (րեան, եամբ) кровь.
- Արծաթ (ոյ, ու) серебро.
- Արծաթ արծաթոյ մի ժա-
մանեսցէ, серебро среб-
ромъ да не возвратишя.
- Արծաթեսայ (ն. հ) сереб-
рянный.
- Արծաթեղէն (ղինի, ակ) се-
ребряныя вещи.
- Արկանեմ (կի, եл) бросаю,
кидаю, низпровергаю.
- Արկանեմ զհիմն, полагаю
основаніе.
- Արհամարհեմ (եյի, եл) пренебрегаю,
презираю,
за ничто почитаю.
- Արհամարհեալ (հելոյ, ու)
пренебреженный.
- Արհամարհոտ (ի, ил) пре-
- зрительный.
- Արհաւիր (արի, ակ) спрахъ,
боязнь; ужась.
- Արձակեմ (եյի, եл) охнѣу-
скаю, увольняю.
- Արձան (ի, ակ) спашуя.
- Արշակոյս (ընկոյ, ու) заря.
- Արշակեմ (եյի, եл) бѣгаю.
- Արու (ուի, ակ) мужескій
поль.
- Արուի (ի, и) мужество,
храбрость.
- Արջ (ու, ու) медвѣдь.
- Արտաշէս (շիւի, ил) Арта-
шесъ:
- Արտաւուք (ուտոյ, օր) слезы.
- Արտաքո (մակ) внѣ.
- Արտաքեմ (եյի, եл) выго-
няю, изгоняю.
- Արտաքոյ (մակ) внѣ.
- Արքայ (ի, ил) Царь, Го-
сударь.
- Արքայուի (ի, и) рай; цар-
ство.
- Արքունի (նուոյ, եակ) цар-
скій.
- Աւագոյթ (գուլթի, ил) стар-
шинство, первенство.
- Աւագուի (ի, и) спаршин-
ство, первенство.

Աւանդ (ի, իւ) залогъ.

Այր գանձն յաւանդի, со-
кровище находилось подъ
залогомъ.

Աւստիկ (մակ) вошь.

Աւար (ի, աւ) грабежъ.

Աւար առնեմ (արարի, ել) граблю, разоряю.

Աւարառու (ուի, ուաւ) похи-
питель, грабитель.

Աւար հարկանեմ (հարի,
կանել) граблю, собираю
добычу.

Աւելի (նախ) больше.

Աւելի (լույ, եաւ) лишній.

Աւետիբ (տեայ, եօբ) въспѣ.

Աւերեմ (եցի, ել) разру-
шаю, разоряю, опусто-
шаю.

Աւերեալ (րելոյ, ոլ) разру-
шенный, опустошен-
ный.

Աւերուհի (րման, մամբ) ра-
зореніе, разрушеніе, опу-
стошеніе.

Ափն (փն, ամբ) берегъ,
край.

Ափրիկեցի (լույ, ուլ) Аф-
риканецъ.

Աբաաբ (ու, ու) } Ахаавъ.

Աբաуаб . . . }

Աբաу (ու, ու) Ахазъ.

Բ.

Բաբելացի (լույ, ուլ) Ва-
вилонянинъ, Вавилон-
скій.

Բաբելոն (ի, իւ) Вавилонъ.

Բազին (գնի, աւ) идоль.

Բազմաթիւ (թուի, իւ) мно-
гочисленный.

Բազմանամ (այայ, աւ) у-
множаюсь, приращаюсь.

Բազմապատիկ (տիի, աւ) мно-
гокрашный.

Բազմացուցանեմ (լույ, ի,
ել) умножаю.

Բազմիմ (մայայ, իլ) возсъ-
даю, сижу; вспунаю на
пресполь.

Բազմութի (բ, բ) множе-
ство.,

Բազուկ (զիի, աւ) рука.

Բազում (զմի, աւ) много.

Բազում անգամ (մակ) мно-
гокрашно; часно.

- Բաթոկէլ (Ելի, իւ) Ваю-
 нль.
 Բաթակ (ի, աւ) чаша, вино.
 Բաթանեմ (Եցի, Ել) раз-
 дѣляю, опдѣляю.
 Բաթիւ (Ժի, իւ) часть,
 доля; удѣль.
 Բաղիւմ (Եցի, Ել) спучу,
 ударяю.
 Բայу (շաу) но.
 Բայу միայն (մակ) но поль-
 ко, однако.
 Բան (ի, իւ) слово, рѣчь;
 дѣло.
 Բանակ (ի, աւ) спанъ, ша-
 шеръ.
 Բանակեմ (Եցի, Ել) раз-
 полагаю спанъ, распо-
 лагаюсь лагеремъ, спою
 спаномъ.
 Բանամ (բացի, աւ) опво-
 ряю, оппираю, опкры-
 ваю.
 Բանարկու (կուի, աւ) пе-
 рескащикъ; злой духъ,
 искушитель.
 Բանա (ի, իւ) шюрма,
 шемница.
 Բառ (ի, իւ) слово.
 Բառնամ (բարձի, աւ) беру,
 опнимаю; лишаю.
 Բառնամ ՚ի վեր, подни-
 маю.
 Բարբառ (ոյ, ով) языкъ,
 нарѣчье.
 Բարդ (ի, իւ) накоплен-
 ный, собранный; слож-
 ный.
 Բարեկամ (ի, աւ) другъ,
 пріятель.
 Բարեմիտ (մտի, աւ) благо-
 мыслящій.
 Բարեյաջողութի (ի, իւ) бла-
 гополучіе; удобность.
 Բարեշան (ի, աւ) досто-
 примѣчательный, славный.
 Բարեպաշտութի (ի, իւ) бла-
 гочестіе.
 Բարերար (ի, աւ) благо-
 дѣтель.
 Բարի (բւոյ, Եաւ) добрый;
 добро.
 Բարկանամ (ացայ, աւ) сер-
 жусь, гнѣвлюсь.
 Բարկացանեմ (ցուցի
 Ել) сержу, раздражаю.
 Բարկութի (ի, իւ) гнѣвъ.
 Բարձ (ի, իւ) подушка;
 лядвья, бедра.
 Բարձր (ձու, ու) высокій;

ВЫСОКО.

Բարձր առնեմ (արարի, ել) возвышаю ; перевозношу похвалами.

Բարձրանամ (աջայ, ալ) возвышаюсь.

Բարձրեալ (րելոյ, ուլ) всевышній Богъ.

Բարձրացոցանեմ (ցուցի, ել) возвышаю.

Բարձրուի (ի, լ) высопа, вышина.

Բարոյք (ոյից, իւք) нравъ, поведение.

Բարուի (ի, լ) доброта, благосклонность.

Բարևք (աժ . մալ) добрый, хороший ; хорошо, добро.

Բայ 'ի (սալի) } кромъ, оп-
Բայ } ричъ.

Բայ (ի, ալ) открышій, числосердечный.

Բաւաղան (ի, ալ) доспащичный ; довольно.

Բաւուրիմ (այ, ալ) Ваеримъ.

Բաքիդ (այ, ալ) Вакхидъ.

Բեկուի (կման, մամք) переломъ, перерваніе.

Բեկանեմ (բեկի, ել) ломаю ; прерываю ; нарушаю.

Բեկանիմ յամբարտաւանուհ, прерываюсь ошъ госеспи.

Բեհեղ (ոյ, ուլ) ввссь.

Բեհեղեայ (ղէի, իլ) ввссо-
вый.

Բենիամիս (ի, ալ) Веніаминъ.

Բեռն (ալիս, ամք) бремя
Բերան (ոյ, ուլ) рощъ, у-
спа.

Բերեմ (բերի, ել) приношу, несу.

Բերսբէ (ի, իլ) Виосебел.

Բիւր (ու, ու) миллионъ.

Բժիշկ (ժշկի, ալ) врачъ, лѣ-
каръ.

Բժիշուի (ի, լ) изцѣ-
лѣніе.

Բղետալ (ելոյ, ուլ) про-
испекшій, исходящій.

Բնակեցոցանեմ (ցուցի, ել) населяю.

Բնակիմ (կեցայ, իլ) об-
щаю, живу.

Բնակիչ (կչի, ալ) обща-
пель, жишель.

Բնակուի (ի, լ) селеніе,

жилице.

Բնաւ (մաղ) никогда, со-
всѣмъ не.

Բնաւք (ւից, իւք) всѣ; каж-
дый, цѣлый.

Բոլոր (ած. մաղ) весь.

Բողբեմ (եցի, ել) жалу-
юсь.

Բոյս (ուսոյ, ուլ) растеніе.

Բորբոքեալ (քելոյ, ուլ)
воспламененный.

Բարկաւի (ի, ի) желуди,
проказа, желудя.

Բոց (ոյ, ուլ) пламя.

Բաւն (բաւն, բաւմք)
кулакъ, рука; похищи-

пельный, люпый.

Բաւն հարկանեմ (հարի,
ել) держу; предпринимаю.

Բաւանիմ (ուս, իլ) распу,
произрастаю.

Բաւեալ (ւելոյ, ուլ) вы-
росшій.

Բաւսցանեմ (ցի, ել) ро-
ждаю, произвожу.

Բանաղատ (ի, իւ) прину-
жденный; принуждающий.

Բանաքար (ի, աւ) камень,
бросаемый рукою.

Բանուի (ի, ի) ширанство,
люпость.

Բրեմ (եցի, ել) разрываю;
копаю.

Գ.

Գաբայէլ (յելայ, աւ) Гава-
иль.

Գաբաւն (ի, աւ) Гаваонъ.

Գաղա (այ, -աւ) Газа.

Գաղապի (յւոյ, ւոլ) изъ
города Гази.

Գաղան (ի, աւ) звѣрь.

Գաղանակուր (ի, հ) раз-
перзаемый звѣрьми.

Գալարիմ (րեցայ, իլ) свер-
пываюсь, завиваюсь; чув-

ствую боль въ кишкахъ.

Գալուտ (լուտան, եամք)
пріездъ, приходъ; соше-
ствіе.

Գահոք (ոյից, իւք) пре-
сполъ.

Գաղատ (այ, աւ) Газаадъ.

Գաղաղա (այ, աւ) Гал-
гала.

Գաղա (մաղ) скрышно,
тайно.

- Գամ (եղի, գալ) иду, при-
 хожу.
 Գայթակղիմ (ղեցայ, իլ) со-
 блазняюсь.
 Գայի (եայ, եալ) Гай.
 Գայլ (ի, իլ) кляшь.
 Ըծեղ գայլ'ի բերան, по-
 ложись въ рошъ кляшь.
 Գան (ի, իլ) палочные у-
 дары; сѣченіе плешми.
 Գանд (ու, ու) сокровище,
 казна.
 Գарշապար (ի, ալ) пяпа;
 коблукъ.
 Գալաղան (ի, ալ) жезль,
 посохъ, коспыль; родъ.
 Գալիթ (լթի, իլ) дворъ.
 Գեդէն (ի, ալ) Гедеонъ.
 Գեղարդ (ի, իլ) копье.
 Գեղուէ (այ, ալ) Гелвуе.
 Գեղեցիկ (ցիլի, ալ) прекра-
 сный, красивый.
 Գեհն (ի, ալ) Геонъ.
 Գեսեմ (այ, ալ) Гесемъ.
 Գետ (ոյ, ուլ) рѣка.
 Գետին (անոյ, ուլ) почва; зем-
 ля.
 Գերեզման (ի, ալ) могила,
 гробница.
 Գեղապատշաճ (ի, իլ) бла-
- гоприспойный, преле-
 сный.
 Գերեմ (եցի, ել) плѣню.
 Գերեմ գերուի բաղում,
 беру многихъ въ плѣнь.
 Գերիմ (ըեցայ, իլ) бы-
 ваю плѣненъ.
 Գերի վարեմ (եցի, ել)
 плѣню, беру въ плѣнь.
 Գերծանեմ (ծի, ել) брѣю.
 Գերուի (ե, ի) плѣнь, плѣ-
 неніе.
 Գթամ (ացայ, ալ) показы-
 ваю сожалѣніе, соболезную.
 Գթեմ (եցի, ել) споны-
 каюсь; ошибаюсь.
 Գին (գնոյ, ուլ) цѣна.
 Գինտ (գնտի, ալ) серги.
 Գինի (նոյ, եալ) вино.
 Գինд (գնдի, իլ) кишнецъ
 (распеніе).
 Գիշեր (ոյ, ուլ) ночь.
 Գիշերապաշ (ի, իլ) спражь
 ночной.
 Գիւակ (ի, ալ) коса, спле-
 шенные волосы.
 Գիր (գրոյ, ուլ) книга; век-
 сель; расписка.
 Գիրկ (գրկի, ալ) пѣдро,
 объясніе.

- Գրիկո արկանեմ (արկի, ել) обнимаю.
- Գիտեմ (այի, ել) знаю, умью.
- Գիտուի (ի, ը) знание, познание.
- Գլորեմ (եցի, ել) катаю.
- Գլխովին (մակ) совсѣмь.
- Գլուի (գլխոյ, ուլ) голова; начальникъ.
- Գլուի տարեկանի, новый годъ, начало года.
- Գնամ (այի, шл) иду.
- Գնամ գնեա, слѣдую, иду.
- Գնեմ (եցի, ել) покупаю.
- Գոթողիս (այ, ա՛լ) Гооо-лія (Аеалія).
- Գոհանամ (յայ, шл) благодарю.
- Գողանամ (յայ, шл) кра-ду.
- Գողուի (ի, ը) воровство.
- Գողիադ (ու, ու) Голиады.
- Գում (եղէ, գու) есмь, бываю.
- Գողուի (ւոյ, եաւ) украденный, похищенный.
- Գոչեմ (եցի, ել) восклицаю, вопию, кричу, зову.
- Գոչուի (չման, մամբ) восклицание, крикъ.
- Գովեմ (եցի, ել) хвалю.
- Գոյժ (գուժի, իւ) вопль; рыдание; неприкаянная вѣсть.
- Գորգիսս (այ, шл) Горгия.
- Գործ (ոյ, ուլ) дѣло, работа.
- Գործալար (ի, шл) управитель.
- Գործեմ (եցի, ել) дѣлаю, шворю.
- Գործի, (ծւոյ, եաւ) орудіе.
- Գուբ (գբոյ, ուլ) яма, пропасть.
- Գուժ (գժոյ, ուլ) милосердіе, сожалѣніе.
- Գուժիան (ի, шл) кпо приносишь плачевное извѣ-стіе.
- Գումարեմ (եցի, ել) собираю.
- Գունդ (գնդի, шл) ополче-ніе, войско.
- Գունդ կազմեմ, собираю войско.
- Գուշակեմ (եցի, ել) пред-

вѣщаю, предугадываю.
Գոռցէ (**մակ**) можешь
 бышь, авось.

Գտանեմ (**գտի, ել**) на-
 хожу.

Դ.

Դա (**դեր**) **դորա, դովա**
 онъ.

Դադոնայ (**այի, իւ**) Дагонъ
 (идолъ).

Դադարիմ (**եղայ, իլ**) пе-
 респаю.

Դալիւա (**այ, աւ**) Далида.

Դահեկան (**ի, աւ**) моне-
 та, денарій.

Դահիճ (**հճի, աւ**) палачь,
 мучишель.

Դահճապետ (**ի, աւ**) спе-
 кулапоръ, главный па-
 лачъ.

Դայեակ (**եկի, աւ**) корми-
 лица.

Դանիէլ (**ելի, իւ**) Дани-
 иль.

Դաշն (**ին, սմբ**) условіе.

Դաշնաւոր (**ի, աւ**) союз-
 ный, союзникъ.

Դաշտ (**ի, իւ**) поле.

Դառնամ (**դարձայ, աւ**) воз-

вращаюсь, ворочусь.

Դառնամ ընդ կրունկն,
 обращаюсь назадъ.

Դառնանամ (**ցայ, աւ**) о-
 горчаюсь.

**Դառնալ ստուերին զտա-
 ներովքք աստիճանօք**,
 возвращеніе стѣни на
 десять степеней на-
 задъ.

Դառն (**ին, սմբ**) горькій.

Դառնապէս (**մակ**) горько.
 горестно.

Դառնուի (**ի, իւ**) горечь,
 горькость, горесть, о-
 горченіе.

Դատ (**ի, իւ**) судъ.

Դատատան (**ի, աւ**) судъ;
 судилище

Դատաւոր (**ի, աւ**) судья.

Դատիմ (**ցայ, իլ**) сужусь;
 рассуждаю, думаю, рѣшаю.

Դարանակալ լինիմ, пол-

- сперегаю, сижу въ за-
садѣ, скрываюсь.
- Դարեհ (h, hl) Дарій.
- Դարձեալ (dsh) опять ,
обратно.
- Դարձուցանեմ (ynlyh, hl)
возвращаю.
- Դաւ (y, nl) коварство,
хитрость, злоумышле-
ніе.
- Դաւիթ (lth, hl) Давидъ.
- Դեմար (huy, hw) Дими-
тріи.
- Դեռ (dsh) еще не.
- Դև (zhl, hl) дьяволъ,
злой духъ.
- Դէս (zhs, hl) встрѣча,
сближеніе, сшибка.
- Դէս (hw) къ, прошивъ.
- Դէս լինիմ, встрѣчаюсь;
случаюсь.
- Դէս ունիմ, имѣю досу-
жное время.
- Դժուարին (u, s) пруд-
ный.
- Դժուարութի (h, h) пруд-
ность, неудобство.
- Դժութ (ay, nl) адъ.
- Դի (y, nl) шрунь.
- Դիարդ (h, hl) бальза-
- мировашель, погребаль-
щикъ.
- Դիակն (sh, shp) шрунь;
мертвецъ.
- Դիմարալ (h, hl) потъ,
кпо жершвуешь жиз-
нію; смѣло подверга-
ющійся опасности; неу-
спрашиваемый, смѣлый.
- Դիմեմ (yh, hl) прибѣгаю.
- Դիպիմ (hgy, hl) встрѣ-
чаюсь.
- Դիպող (h, hl) встрѣчаю-
щійся; досужный.
- Դիտարութի (h, h) на-
мѣреніе.
- Դիտեմ (hgh, hl) визи-
раю, примѣчаю, слушаю
со вниманіемъ.
- Դիւր (h, hl) легкій, у-
добный; гладкій; покой;
ушѣшеніе.
- Դիւրանամ (hgy, hl)
успоковваюсь, ушѣша-
юсь.
- Դիւահարիմ (ghy, hl)
бѣсуюсь, ярюсь.
- Դիւաթ (h, hl) համ Տիգ-
րիս, Тигръ (рѣка).
- Դնեմ (hgh, hl) кладу,

поспавляю.

Դնել ՚ի սիսհ, дать въ сохраненіе. ծուներ դնել, преклоняшь колѣна, поклоняешься въ землю.

Դու (բ, բ) шы.

Դուռն (դրան, ամբ) дверь.

Դուսար (անբ, брբ) дочь.

Դարսի (հ, ը) ученіе; лишерапура; грамота, чшеніе.

Դանսան (ի, шл) дворникъ, приврапникъ, швейцаръ.

Դրալս (ի, іл) рай.

Դրամ (ոյ, ուլ) деньги.

Ե.

Եբրայեցի (ւոյ, ւուլ) Еврей.

Եգիպտոս (ի, іл) Египетъ.

Եգիպտացի (ւոյ, ւուլ) Египтянинъ.

Եզեկիա } (այ, шл) Езекия.

Եզբ (զбб, брб) край, берегъ; предѣль.

Եթէ (շող) естъли.

Եթուպացի (ւոյ, ւուլ) Эѳіоплянинъ.

Ելբ (ից, ілբ) выходъ, исходъ.

Ելանեմ (ելի, էլ) выхожу.

Ելանեմ զհետ, слѣдую.

Ելանելուլ ելանեմ, исхожу, выхожу.

Ելանեմ արտաբոյ шл դրուսն, выхожу къ дверямъ.

Ելանեմ ՚ի մարտ, иду на войну; сражаюсь.

Եկբատан (այ, шл) Екватора.

Ելանակ (ի, шл) погода; напѣвъ; монъ.

Ելանիմ (եղէ, іл) бываю.

Ելբայր (բор, բարբ) брашъ.

Ելեամի (եման, մամբ) иней.

Ելեանուլի (հ, ը) злосшь.

Ելիազար (ու, ու) Еліазаръ.

Ելիակիմ (այ, шл) Еліакимъ.

- Եղիանա** (այ, աւ) Елкана.
Եղնա (այ, աւ) Елонъ.
Եղջերեսայ, (ն, ճ) сдѣлан-
 ный изъ рога.
Եղջեր (ջեր, Երբ) рогъ,
 рожокъ.
Եղջեր փողոյ, шруба ро-
 жаное.
Եղբորորդի (ղույ, ուղ)
 племянникъ.
Եմ (եղէ, իւ) есмь.
Ենեմսар (այ, աւ) Енем-
 саръ.
Եռանդն (դեան, եամբ) ревно-
 сность, усердіе, горяч-
 ность.
Ես (Եեր, իմ, ինև) я.
Եսայի (եսայ, եաւ) Исаія.
Եսաւ (այ, աւ) Исавъ.
Եսթեր (այ, աւ) Езра.
Երազ (ոյ, ուղ) сонъ, сно-
 видѣніе.
Երազահան (ի, իւ) испол-
 ковашель сна.
Երազատես (ի, իւ) снови-
 дець.
Երանբ (եսայ, օբ) чресла,
 поясница, крестецъ.
Երանելի առնել, соста-
 вить чье счастье, сдѣ-
- лать кого блаженнымъ.
Երաշխ (ի, իւ) поручи-
 тельство.
Երաշխի առնուլ, взять
 кого порукою, взять
 что нибудь подъ за-
 логъ.
Երգեմ (եցի, ել) пою.
ԵրդՏեցուցանեմ (ցուցի,
 ել) заставляю прися-
 гашь; увѣряю.
Երդուիմ (ուայ, իւ) кля-
 нусь, присягаю.
Երեկ (մալ) вчера,
Երեսբ (այ, օբ) лице, видъ
 образъ.
Երեսուն (սնի, սնիւ) прид-
 цать.
Երես (երիցու, ու) спар-
 шина, спарший.
Երերեալ (ելոյ, ուղ) ко-
 леблемый, бурный.
Երեր (երից, իւրբ) три.
Երթամ (չոպայ, ալ) иду.
Երինջ (երնջոյ, երնջուղ)
 юница, шелка.
Երիվար (ի, աւ) конь.
Երիցապոս (գուսի, իւ)
 спаръшина.
Երիցուի (ի, բ) спаршин-

СПВО.

Երիբուլ (ի, ш) Ерихонъ.

Երկաթ (ю, нл) жельзо.

Երկաթեայ (у, њ) жельз-
ный.Երկաթ մի ելցէ ՚ի գլուխ
մանկան, жельзо на главу
его не взыдесть.Երկայնակեաց (егр, шл)
долгольшній.

Երկին (կնի, իլ) небо.

Երկիր (կրի, шл) земля.

Երկիր պագանեմ չ (սլш -

Երկիր պագեմ } զի, ել)
поклоняюсь.

Երկիցս (մակ) дважды.

Երկիւղ (ի, իլ) спрахъ.

Երկիւղած (ի, шл) бояз-
ливый, робкій.Երկնչիմ (կեայ, իլ) бо-
юсь, спрашусь.Երկոտասան (ից, ուք) двѣ-
наццапь.

Երկոքեան շ (ցուց, -

Երկոքիւ շ քումք, բ) двое.

Երկու (կուց, կուք) два.

Երկուսեք (մակ) съ двухъ
споронъ.Երկպառակուի (ի, բ) раз-
доръ, несогласіе.

Երկրային (ю, нл) земной.

Երկրագործ (ի, шл) зем-
ледѣлецъ.Երջանիկ (ջանկի, шл) бла-
женный.Երջանկուի (ի, բ) блажен-
сво.

Երկրորդ (ի, шл) впорый.

Երրորդ (ի, шл) прешій.

Երկրորդուհի (գման, մամք)
повпорение.Երուսաղէմ (եմք, шл) Иеру-
салимъ.Երևելի (ւյ, եաւ) знаме-
нистый, опличный.

Երևիմ (եցայ, իլ) кажусь.

Երևիմ ՚ի քուն զիշերոյ,
показываюсь, являюсь
во снѣ.Երևեցան երեսք նոցա բա-
րիք, показались добрые
ихъ взоры.

Եւ (շաղ) и.

Եւայ (իւ, իւ) Ева.

Եւ արդ (շաղ) и шакъ.

Եւ եթ (մակ) шолько.

Եօթիւ (եօթանց, թամքք)
семь.Եւ եղև (իբր ՚ի քսուհի
նիւորգմի) и было... և

Եղիցի, и будешь.

Եօթաներեան } (ցուն,
Եօթաներին } քուճբ)

семеро.

Եօթնափող (ոյ, ուլ) воз-
вѣщающій съ семью иг-
ральными трубами.

Եօթներորդ (ի, աւ) седь-

мой.

Եօթնպարիկ (պարիկի, աւ)
семикрапный.

Եօթնևտան (սանց, ամբբ)
семдесять.

Եփեմ (եցի, ել) варю, пе-
ку.

Եփրեմ (այ, մաւ) Ефремъ.

Չ.

Չաղիր (ն, ճ) мерзкій,
нечисный.

Չաղաղործուի (ի, բ) нечестивость,
распуш-
сшво.

Չահի հարկանեմ (հարի,
ել) успрашаю, привожу
въ ужасъ.

Չալորինակ (մակ) по сему
примѣру, такимъ обра-
зомъ.

Չանդիտեմ (եցի, ել) бо-
юсь, спрашусь.

Չաւաջինն (մակ) впер-
выхъ, при первомъ случаѣ.

Չաւ ՚ի վայր (ի, իւ) пока-
шый, наклонный.

Չարդ (ու, ու) украсе-

ніе, убранство, нарядъ.

Չարդարեմ (եցի, ել)
украшаю, убираю.

Չարթնում (թեայ, ուլ)
пробуждаюсь, просыпа-
юсь.

Չարհուրեցուցանեմ (ցի,
նել) успрашаю, ужасаю.

Չարհուրիմ (ցայ, իլ)
ужасаюсь, спрашусь.

Չարմանամ (ացայ, աւ)
удивляюсь.

Չարմայուճի (յման, ամբբ)
удивленіе.

Չարմացեալ (ելց, ուլ)
удивленный.

Չաւակ (ի, աւ) душа,
чадо.

- Զ աբարիա (այ, ես) Յա-
 рій.
 Զ բօսնիմ (այ, իլ) չ про-
 Զ բօսնում (այ, իլ) չ гу-
 ливаюсь, забавляюсь.
 Զ դամ (այր, ալ) чув-
 ствую.
 Զ դենում հոգի (ցայ, ուլ,
 вдушаюсь духомъ.
 Զ դենում (ցայ, ուլ) одѣ-
 ваюсь.
 Զ դեցոցանեմ (ուղի, իլ)
 одѣваю.
 Զ դիշերայն (մակ) ночьюю.
 Զ դիշերն ողջոյն (մակ) цѣ-
 лую ночь, всю ночь.
 Զ դնամ (այր, ալ) про-
 хаживаюсь, прогулива-
 юсь.
 Զ դուշանամ (ացայ, ալ)
 остерегаюсь.
 Զ գոլ լինել (եղէ, իմ)
 бышь оспорожнымъ.
 Զ դուշուի (ի, ր) оспо-
 рожность.
 Զ ենլի (ս, հ) чшо дол-
 жно бышь закланнымъ;
 жершва.
 Զ ենում (ի, ուլ) зарѣзы-
 ваю, жершвую.
 Զ երծանիմ (ծայ, իլ) осво-
 бождаюсь; оидѣлываюсь.
 Զ էն (ղինու, ու) оружіе.
 Զ ի (շաղ) ибо; дабы.
 Զ իմը (մակ) какъ? ка-
 кимъ образомъ? почему?
 Զ ի՞ է (մակ) за чѣмъ? по
 чшо? за чшо? чшоже?
 Զ ի՞ կայք անցեալ, чего
 ждеше?
 Զ ինակիր (կրի, կրալ) ору-
 женосецъ.
 Զ ի՞ սէ, чшо?
 Զ իջանիմ (ջայ, ել) укро-
 щаю гнѣвъ, успокоива-
 юсь; соглашаюсь, слу-
 шаю.
 Զ լանամ (ցայ, ալ) опка-
 зываюсь, отрицаюсь;
 Զ կնի (մակ) послѣ,
 вслѣдъ.
 Զ հեա (մակ) за, по спо-
 памъ.
 Զ հեա լինիմ (եղէ, ել)
 слѣдую; подражаю.
 Զ հեա խողամ (այր, ալ)
 преслѣдую, гоняюсь за
 кѣмъ.
 Զ զանամ (ցայ, ալ) рас-
 канваюсь.

- Q** ηρπλψη (ηηρδωβ, δωδρ) покаяніе.
Q δξζ ηβζερωλ (δωη) въ полночь.
Q δωωλ ωδεδ (δβ, ελ) думаю, размышляю.
Q ηζ (β, βλ) жертва, приношеніе.
Q ηζεδ (εγβ, ελ) жертвую, приношу въ жертву.
Q ηλωρ[θωδωηβη] (β. ζ) милый, цвѣтущій, прелесный.
Q ηλωρ[θωβωδω] (ωγω, ωλ) веселюсь, развеселяюсь, разгоняю скуку.
Q ηλωρωη (β, ωλ) шелець, шеленокъ.
Q ηλωρ[θωβωδω] (ωγω, ωλ) увеселяюсь, забавляюсь.
Q ηλωρ[θωγβωλ] (γβλγ, ηλ) забавляющійся; восхищенный.
Q ηλρ (δωη) напрасно, шщепно.
Q ηρωβξ (β, βλ) щеца.
Q ξαρβωδ (ρβγω, βλ) сержусь, починаю себя обиженнымъ; вознегодую.
Q ρωζ (β, βλ) броня, ла-
- пы.
Q ργγ (ηλγβ, ωλ) бесѣда, разговоръ.
Q γωγ λ γγβββη (δωη) день и ночь, днемъ и ночью.
Q οζωρωηηλβ (β, β) алчность.
Q ορ (ηλ, ηλ) войско.
Q ορωρωρββλ (ελβ, ωλ) Зорававель.
Q ορωβωδ (ωγω, ωλ) усиливаюсь, укрѣпляюсь; преобладаю.
Q ορωδηηηλ ββββωδ (εηβ, ββββ) собираю войско.
Q ορωηωρ (β, ωλ) воевода, полководецъ.
Q ορωγηλγωββωδ (ηλγβ, ελ) усиливаю.
Q ορωλρρ (β, ωλ) сильный, мщный.
Q ορββωηηωγω (δη) пактъ, пакимъ образомъ.
Q ορζωβωωωωλ (δη) ежедневно, всегда.
Q ορρ ρηηωββωηβωδ (εγβ, ελ) собираю войско.
Q ορρββ (β, β) сила, могущество; власть.

Ընտանի (նւոյ, եււ) до-
машній.

Ընտիր (ն. հ) онборный,
изящный.

Ընտրեմ (եցի, ել) выбо-
раю, избираю.

Ըստ (եսի) по, съ, для,

нежели, за, послѣ.

Ըստ ան նմանեմ, со всею
почтоспю, по всему по-
добію.

Ըստ բանի, по словамъ.

Ըստ բերան, на взръзъ
(налипый).

Թ.

Թագ (ի, իւ) корона.

Թագաւոր (ի, աւ) царь,
государь.

Թագաւորեմ (եցի, ել)
царешвую.

Թագաւորեցուցանեմ (ուցի,
ել) возвожу кого на цар-
ское досшониспво, про-
возглашаю царемъ.

Թագաւորուի (ի, ի) цар-
снво, царешвованіе.

Թագչիմ (գեայ, իլ) пря-

Թագչիմ } чусь, скрыва-
юсь.

Թագուցանեմ (ուցի, ել)
скрываю, ушайваю.

Թաժաւեմ (եցի, ել) макаю.

Թաժուլմ (ւեայ, ել) по-
гружаюсь.

Թալիմ (ի, ի) печаль,

задумчивоснь.

Թալանեմ (եցի, ել) հ

Թալանեցուցանեմ } (ու-
ցի, ել) умоляю, прошу.

Թալեմ (եցի, ել) хоро-
ню.

Թալեմ (ղեայ, իլ) хоро-
нюсь; укрываюсь.

Թան (ի, իւ) супъ.

Թանը (աւ, ու) гусный,
частный.

Թարղան (ի, աւ) пере-
водчикъ.

Թաւալեմ (եցի, ել) ва-
ляю.

Թաւամալ (ի, իւ) воло-
синый.

Թալեմ (եցի, ել) проли-
ваю; освобождаю, спа-
саю.

Թափիւմ (փեցայ, իլ) проли-
ваюсь; пращусь; спаса-
юсь.

Թաղուտ (ղտտի, իւ) уша-
еніе; пайна.

Թեթեացողանեմ (ողցի,
եւ) облегчаю.

Թեկն ածեմ (ածի, եւ) до-
могаюсь.

Թերեւս (մակ) авось, мо-
жешь бышь.

Թէ (շաղ) еспьли, чпо.

Թէկն էմ թեկն (թեկան,
ամբ) поясница, хребетъ.

Թէպէտ լ (շաղ) хопя.

Թեկն (կան, ամբ) поясни-
ца, крестецъ.

Թիկնակէտ (ւեաի, իւ) пле-
чисный.

Թիւ (թուոյ, ու) число.

Թիւրիւմ (րեցայ, իլ) блу-
ждаю, заблуждаюсь.

Թմբրուի (ի, ը) разслаб-
леніе.

Թմբուի (բիի, աւ) бара-
банъ, лишавръ.

Թշամանեմ (եցի, եւ) о-
бижая; наругаюсь надъ

къмъ.

Թշամի (մույ, եաւ) врагъ,
непріятель.

Թշամուի (ի, ը) вражда.

Թռչեմ (թռայ, եւ) ле-
таю, парю.

Թռչու (չոյ, ու) пшца.

Թող (եաւ) пущь; не-
ключая.

Թողում (ղի, ոււ) пускаю,
допускаю; кидаю, осна-
вляю.

Թող տամ (եաու, տաւ) по-
зволяю, пускаю.

Թոռն (ռին, ամբ) внукъ.

Թուեմ (եցի, եւ) счи-
сляю, счишаю.

Թուի (ղիմաղ) кажешя.

Թուիմ (ւեցայ, իլ) кажусь,
показываюсь.

Թուի (թիոյ, ու) кущь,
кустарникъ.

Թուի տա թուի, часный
кустарникъ.

Թոբ (ոյ, ու) легкое. |

Թօթափեմ (եցի, եւ) шря-
су; разсываю; раняю;
удаляю.

Ժ.

Ժամ (ու, ու) часъ, время.

Ժամանակ (ի, աւ) время.

- Ճամանակեմ (եցի, ել) о-
 предѣляю, назначаю вре-
 мя.
 Ճամանեմ (եցի, ել) до-
 спигаю; наступаю.
 Ճամանեալ (ելոյ, ուլ) до-
 спигший.
 Ճանտ (ի, իւ) злой, злоб-
 ный.
 Ճառանդ (ի, աւ) наслед-
 никъ.
 Ճառանդեմ (եցի, ել) на-
 слѣдую.
- Ճառանդուի (ի, իւ) на-
 слѣдство.
 Ճողով (ոյ, ուլ) собраніе.
 Ճողովեմ (եցի, ել) соби-
 раю.
 Ճողովուրդ (վրդոյ, ուլ)
 народъ.
 Ճոյժ (ուժի, իւ) шерпѣніе.
 Ճոյժ ունիմ (կալայ, ունիւ)
 имѣю шерпѣніе, шерплю.
 Ճուժեմ (եցի, ել) шерплю,
 сношу.

Ի.

- Ի (նախ) во, въ.
 Ի բայ կամ (կայի, կալ)
 опдалюсь, опказыва-
 юсь.
 Ի բայ առնեմ (արարի,
 ել) опдалю, опклоняю.
 Ի բայ թօթափեմ (եցի,
 ել) свергаю; разсываю.
 Իբրև (մակ) когда, какъ
 скоро.
 Իբրև (նախ) по подобію,
 какъ, подобно.
 Իդուի (ի, իւ) женскій полъ.
 Ի դիմի հարկանիմ (հարսյ,
 իւ) бросаюсь, нападаю.
 Ի դուր (մակ) напрасно,
 тщетно.
 Ի կարգի դնեմ (եղի, ել)
 поставляю на ряду.
 Ի հեռաստանէ (մակ) из-
 дали, издалека.
 Ի ձախմէ (մակ) съ лѣвой
 спороны.
 Ի ձեռն (նախ) посред-
 ствомъ, чрезъ.
 Իմ (ոյ, ուլ) мой, моя, мое.
 Իմաստովի (ի, իւ) муд-
 росль.

- Իմաստուն (անոյ, ուլ) мудрець, мудрый.
 Ի մէջ (նախ) среди, въ.
 Ի միջի (նախ) въ срединѣ, посреди.
 Ի միջոյ (նախ) изъ среды.
 Ի միասին (մաղ) вмѣстѣ.
 Ի յայտ ածեմ (ածի, ել) изъявляю.
 Իմ (միջաղ) } что—нибудь,
 Ինչ (միջաղ) } какой—либо.
 Ի ներքս (մաղ) внутри.
 Ինն (թուաղ) девять.
 Ինչք (ընչից, լւք) имѣніе.
 Ինքն (լիքեան, եամք) самъ.
 Ի ներքոյ (նախ) подъ.
 Իննանամբայ (մեխի, աւ) девяностолѣтній.
 Ինքնաղամ (ի, աւ) самовольный.
 Ինքնին (քեան, եամք) самъ собою.
 Իշխան (ի, աւ) владѣшеть; вельможа.
 Իշխան զորաց, повелитель войска.
 Իշխանութիւն (ի, ի) власнѣ, владѣніе; господство.
 Իշխող (ի, աւ) владѣшеть.
 Իջանեմ (իջի, ել) схожу, спускаюсь; смиряюсь.
 Իջալան } гос-
 Իջլան } шин-
 ница.
 Իջուցանեմ (ուցի, ել) опускаю; усмиряю.
 Ի պարտութի մասնեմ (պի, ել) побѣждаю, покоряю.
 Իսահակ (այ, աւ) Исаакъ.
 Իսկ (շաղ) а, же.
 Իսրայէլ (Ելի, լաւ) Израиль.
 Իսրայէլ, ի Զաղուլա (ելի, լաւ) Израиль, Іаковъ.
 Իսրայելացի (յւոյ, ուլ) Израильтянинъ.
 Ի սուր սուտրի ճանեմ, (ճանի, ել) умерщвляю, убиваю, погубляю.
 Ի վախճանի (մաղ) наконецъ.
 Ի վեր (մաղ) на верхъ.
 Ի վերայ (նախ) на, надъ, объ.
 Ի վերոյ (նախ) надъ, на верхъ, сверху.
 Ի վերոյ (մաղ) наверху.
 Ի տեղի (նախ) на мѣсто, вмѣсто.

└_плшшшл (плш, шл) сія-
юцій, блестяцій.

└_плш (шш, шлр) бѣль-
мо.

└_плшш (шш, пл) луна.

└_плр (лр, пл) извѣстіе,
слухъ.

└_плршшл (лрлр, лл) за-
жигаю.

└_плрл (лрл, лл) молчу.

└_плрлшш (лрлш) пайно.

└_пршш (л, шл) шпіонъ,
фискаль.

└_прлршшл (лрлр, лл) на-
полняю, исполняю.

└_пршшл (лрл, лл) оспа-
вляю, покидаю.

ш.

└_шрлл (лрл, лл) обма-
нываю.

└_шрлл (лрлр, лл) обма-
нываюсь.

└_шш (л, л) игра.

└_шшлл (шлр, шл) играю.

└_шшлл (шлр, шл) приго-
швляюсь къ сраженію,
иду войною прошивъ не-
пріятеля.

└_шшлшл (ллл, шл) игрокъ;
игрушка, забава.

└_шшлшлл (лр, лр) миръ.

└_шшлл (лр, пл) виноградъ.

└_шшш (л, лл) блюдо.

└_шшшлшлл (лрлр, лл)
смягчаюсь; сожалью.

└_шшшшлл (лрлр, лл) об-

гараю, горю, пылаю.

└_шшш (лрл, шлр) спадо.

└_шшшлрл (л, шл) па-
спухъ, паспырь.

└_шшлл (лрл, лл) распи-
наю.

└_шшлш (л, шл) ошейникъ,
прибитый къ висѣлицѣ.

└_шшшлл (лрл, лл) смѣ-
шаю.

└_шшлшлрлшл (л, лл) про-
спой народъ, чернь.

└_шрлшлрлл (лрл, лл) ощу-
пываю, ощупью кожу.

└_шрллл (лрл, лл) поли-
рую, опаливаю.

└_шлллл (лрл, шл) ра-
зумный, свѣдущій.

խեղդեմ (եցի, ել) душу.

խիթ (խի, ել) боль; скорбь.

խիղճ (խիղճի, ել) совѣсь.

խիստ (խիստի, ել) спрөгій; спрого; швердый, швердо.

խիստ թուիմ (թուեցայ, ել) кажусь спрөгимь.

խնամուի (ի, ը) родство.

խնայեմ (եցի, ել) жалбю.

խնդիր (խնդրոյ, ու) прошение, просьба.

իջանեմ 'ի խնդիր (իջի, ել) исполняю просьбу.

խնդիր առնեմ (արարի, ել) }

խնդրեմ (եցի, ել) } прошу.

խնդրուածք (ուածոց, ուք) мольба, молишва; умоление.

խնդուի (ի, ը) радость.

խոզենի (նւոյ, հաւ) свирина.

խոյ (ի, ել) барань, овень.

խոնարհ (ի, աւ) покорный,

послушный.

խոնարհիմ (հեցայ, ել) уни-

жаюсь, смиряюсь.

խոնարհիմ յերեսայ Այ

(հեցայ, ել) смиряюсь

предъ лицемъ Божиимъ.

խոնարհեցուցանեմ (ուցի, ել) понижаю, опускаю.

խոշտանդանք (նաց, օք) мучка, мучение, шомление.

խոստանամ (այայ, ալ) общаю.

խոստովան լինիմ (եղէ, լի-
նիլ) }

խոստովանիմ (նեցայ, ել) } нешведую; признаюсь.

խոստովանուի (ի, ը) исповданіе, признаніе.

խոստուի (աման, ամք) обещаніе, обещь.

խոտ (ոյ, ու) права.

խոտորեցուցանեմ (ուցի, ել) шшвращаю, шшвращаю, шшбываю съ дороги.

խոտորիմ (րեցայ, ել) заблуждаюсь, шшрацаюсь.

խորամանկուի (ի, ը) хитрось, шшворство.

խորան (ի, աւ) скинія.

խորան վայուի, скинія завѣша.

խորին (ն. հ) глубокий.

խորիսի (րսի, ել) сонь.

խորհիմ (հեցայ, ել) размышляю, думаю.

- |սորհրդական (հ, шл) со-
 вѣтникъ.
 |սորհրդակից (կցի, шл) со-
 вѣтникъ, паперспникъ.
 |սորհուրդ (հրդայ, ուլ) со-
 вѣтъ.
 |սորշակահար (ի, шл) со-
 жженный, высушенный.
 |սորուեմ (եցի, ել) жарю.
 |սորտակեմ (եցի, ել) ломаю,
 разбиваю, раздираю; по-
 бѣждаю силою, уничто-
 жаю.
 |սորտակում (կուման, ամբ)
 уничтоженіе.
 |սորտիկ (սորտիկ, шл) за-
 втракъ, закуска.
 |սոցեմ (եցի, ել) раню,
 повреждаю.
 |սոցտեմ (եցի, ել) вре-
 жу.
 |սուզեմ (եցի, ել) спри-
 гу.
 |սունկ (սնկոյ, ուլ) ладонь.
 |սուսիմ (սիցայ, իլ) возму-
 щаюсь, разспроиваюсь.
 |սուսիմ յերեսաց (սիցայ,
 իլ) спрашусь чьего воз-
 ра, вида.
 |սուսիմ (հ, բ) смущеніе,
 безпокойство духа.
 |սուսեմ (սցայ, шл) дѣ-
 лаюсь пвердымъ, жеспо-
 кимъ.
 |սուսելի (հ, բ) пвердоспъ;
 жеспокоспъ, спрогоспъ.
 |սրատ (սл, սл) насшавле-
 ніе, увѣщаніе, совѣтъ.
 |սրատական (ի, шл) назида-
 шельный, поучишельный.
 |սրատեմ (եցի, ել) на-
 спавляю, увѣщеваю.
 |սրատեալ ինիմ հմս |սրա-
 տիմ (տեցայ, իլ) меня на-
 спавляютъ, учашъ.
 |սցանեմ (սցի, ել) за-
 шыкашъ, зашкнупшъ, за-
 жашъ, заперешъ.
 |սուսիմ (սեցայ, իլ) говорю.
 |սուբ (սից, իւբ) слово, рѣчь.

- Ծերուի (ի, բ) спаросшь.
 Ծերուի (իւղ, եաւ) спарикъ, спаршина.
 Ծեփեմ (եղի, ել) замазываю.
 Ծիծաղիմ (ղեղայ, իլ) смѣюсь.
 Ծիրանի (իւղ, եաւ) порфира; пурпуровый.
 Ծլեմ (եղի, ել) дымлю, курю.
 Ծնանիմ (ծնայ, իլ) раждаю; раждаюсь.
 Ծնդղայ (ի, իլ) кимваль.

Վ.

- Վազեմ (եղի, ել) спору.
 Վազեմ (եղի, ել) спрою, располагаю.
 Վալ(ոյ, ու) աջայ, ослѣпленіе.
 Վալեալ (եղոյ, ու) пойманный, схваченный.
 Վալնում (կալայ, ուլ) беру, держу.
 Վամ (շաղի) или, либо.
 Վամ (կայի, կալ) бываю, существую, емъ; вспаю, спую; оспанавливаюсь; жду, ожидаю.
 Վամ (կայի, կալ) ՚ի կայի, оспанавливаюсь.
 Վամ (կայի, կալ) յաղօթս, молюся.
 Վալեմ (եղի, ել) въшаю.
 Վալիմ (լեղայ, իլ) въшаюсь.
 Վահ (ի, իլ) мебель.
 Վաղի (ղիոյ, ու) орѣхъ.
 Վամեղար (ամ • մեղ) добровольный, непринужденный; охотно.
 Վամար (ի, աւ) сводъ.
 Վամիմ (մեղայ, իլ) хочу, желаю.

- Կարկառեմ** (եցի, ել) шпо-
паю.
Կարկառեմ (եցի, ել) про-
спираю, пропягиваю;
предлагаю.
Կարկուտ (կտի, իւ) градъ.
Կարճեմ (եցի, ել) сокра-
щаю.
Կարմիր (մրի, աւ) красный.
Կացույանեմ (ույի, ել) у-
спановляю, назначаю;
соспавляю.
Կաւ (ոյ, ու) глина, иль.
Կեամ (կեցի, կեալ) живу,
сущесвую.
Կեանք (կենաց, օք) жизнь.
Կեղծաւոր (ի, աւ) лице-
мёрный, притворный.
Կեղծաւորուի (ի, իւ) ли-
цемеріе.
Կեղտ (ոյ, ու) ничиспо-
та, пашно.
Կեղևեմ (եցի, ել) облү-
пляю.
Կենդանի (ույ, եաւ) жи-
вошное; живый.
Կենդանուի (ի, իւ) жизнь,
жипіе.
Կենդանույն (մալ) заживо,
въ живыхъ.
Կերակրեմ (եցի, ել) пи-
паю, кормлю.
Կերակուր (կրոյ, ու) пи-
ща, кушанье.
Կէս (կիսոյ, ու) половина.
Կին (կնոջ, կնաւ) жена,
супруга; женщина.
Կիրճ (կրճի, իւ) проливъ.
Կիրոս (ի, իւ) Киръ.
Կլանեմ (կլի, ել) глосаю.
Կնիք (կնքոյ, ու) печашъ.
Կնուի (ի, իւ) замуженво.
Կնքեմ (եցի, ել) печашаю,
ушверждаю; оканчиваю.
Կշիւ (կշույ, ու) вёсы; мѣ-
ра.
Կշտաքշանք (իաց, օք) у-
прекъ, укоризна.
Կշտաքեմ (եցի, ել) у-
прекаю, укоряю.
Կոծ (ոյ, ու) плачь, рыданіе,
воплъ.
Կոծեմ (եցի, ել) оплаки-
ваю, горюю.
Կող (ոյ, ու) ребро.
Կողմ (ման, աքք) сшорю-
на.
Կողմտեալ (եկոյ, ու) до-
быча, захваченный по-
варъ.

- 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆 (𐀆, 𐀂𐀆) пысяча. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆, 𐀆𐀆) опъ одной машери.
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆, 𐀂𐀆) пы- 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆, 𐀆𐀆) весь.
 сячникъ. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆, 𐀆𐀆) крап-
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀂𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) (𐀂- кій, сокращенный.
 𐀆𐀆𐀆) преслѣдую; у- 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆, 𐀆𐀆) со-
 гнешаю. кращеніе.
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) го- 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) счи-
 няю, преслѣдую. таю, счисляю, почи-
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) бы- шаю.
 ваю гонимъ. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆𐀆𐀆)
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆) напро- возношусь, возвышаюсь.
 шивъ, прошивъ. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆, 𐀆𐀆) извъ-
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆𐀆𐀆) стіе, въспъ.
 воспрошивляюсь. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) пер-
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) уго- цлю, претерпѣваю.
 ждаю. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) цѣ-
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) удо- лую.
 вольствуюсь; соглашаюсь. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) весь,
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆. 𐀆) угодно, угод- цѣмый.
 ный; пріятно, пріятный. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) смопрію,
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) взираю.
 нравлюсь. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) смо-
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) со- прію серіозно.
 племенный. 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆) бранію,
 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆𐀆, 𐀆𐀆𐀆𐀆), ругаю.
 единоушробный, дѣши 𐀀𐀂𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆𐀆 (𐀆𐀆, 𐀆𐀆) поноше-

- ніе, руганіельство.
 նայր (հօր, հարբ) опецъ.
 նայրենիբ (սեայ, եօբ) опечесиво, опчизна.
 նայրիկ (ո. հ) башюшка, папенька.
 նայրեմ (եցի, ել) прошу, умоляю.
 նանսարալ (մակ) всегда.
 նանգիստ (գտեան, եամբ) покойствие, покой.
 նանգուցանեմ (գուցի, ել) уемиряю, успокоиваю.
 նանգչիմ (գեայ, իլ) успокоиваюсь, опдыхаю.
 նանգոտանամ (այայ, ալ) успокоиваюсь.
 նանգարամ (տեայ, իլ) усмиряюсь, успокоиваюсь.
 նանգերձ (ի, իւ) платье, одежда.
 նանգերձ (նալ) съ, со.
 նանգերձանբ (սայ, օբ) пригоповление.
 նանգերձեմ (եցի, ել) пригоповляю.
 նանգէս (սալ) прошивъ.
 նանգէս (գիսի, իւ) торжесство, собрание.
 նանգիպիմ (պեայ, իլ)
- вепрѣчаюсь.
 նանեմ (հանի, ել) извлекаю, вынимаю.
 նանել մտտուցանել զաղօթս, молишься.
 նանել զսուերս, вырышь кости.
 նանճար (այ, ուլ) разумъ, смыслъ.
 նանճարեղ (ի, ալ) умный, искусный.
 նասա (մակ) попомъ, послъ.
 նասակ (ի, ալ) возрастъ.
 նասանեմ յարբուս հասակի, достигаю совершеннаго возраста.
 նասանեմ (հասի, ել) достигаютъ, постигаютъ.
 նասանեմ ՚ի թիկուսս, помогаю, пособляю.
 նասանեմ ՚ի կատար (հասի, ել) оканчиваюсь, совершаюсь.
 նասարակ գիշեր (այ, ուլ) полночь.
 նասեալ (սելայ, ուլ) достигший; спѣлый.
 նասի (ի, իւ) кодошь, класъ.
 նասուցանեմ (հասուցի,

- нослѣ.
- Հուկուրբի (ճակ) наконецъ, попомъ.
- Հուր (հրոյ, ու) огонь.
- Հարի (ի, իւ) гордый, надменный, кичливый.
- Հարտանամ (ցայ, ալ) горжусь.
- Հարտոտի (ի, իւ) гордосць, надменность.
- Հաղալ (համհուրի) Рага.
- Հաղաղի (ու, եալ) жители города Раги.
- Հաղուէլ (այ, ալ) Рагуиль.
- Հարիւս (այ, ալ) տեսի զհաղալ :
- Հարիսիւ (եւի, իւ) Рафаиль.
- Հուրիւրի (ու, եալ) Римлянинъ.
- Հիւս (ի, իւ) великанъ.
- Հրամայեմ (իւ, եւ) повелѣваю.
- Հրաման (ի, ալ) повелѣніе, приказаніе, приказъ.
- Հրաման աւել, вельшь, приказашь.
- Հրաման աւելու, получишь приказаніе.
- Հրամանատար (ի, ալ) повелитель, командующій, начальствующій.
- Հրաման տալ, приказашь, повелѣшь.
- Հրարարի (ի, ալ) публика.
- Հրարարի (ու, եալ) приманка, ласкашель сшво.
- Հրարելու (եւի, ու) прельщенный.
- Հրեշտակ (ի, ալ) Ангель; посланникъ.
- Հրէս (ի, իւ) Еврей.
- Հրէստան (ի, իւ) Иудей.
- Հրէշտակ աւել, воспламенишь, зажечь, сожигашь.
- Հրովարտակ (ի, ալ) указъ; грамматца.
- Հօս (ի, իւ) снадо.

2.

- Չաղ (ու, ու) пшенець; щеногъ.
- Չալի (ոյ, ու) лъвий.
- Չայն (ի, իւ) голосъ.
- Չեմ (իւ, եւ) бросаю, кидаю.

- Q**аааааааа (а, аа) руко-
 дѣлье.
Qааа (аа, ааа) рука.
Qааа аааааааааааааааааааа,
 приняшься за дѣло.
Qаааааааа (ааааа, ааа)
 споспешествующій, помо-
 гающій, содѣйствующій.
Qааа (аааааа, ааа) хвостъ.
Qаааааааа (ааа, аааа) маслич-
 ное дерево.
Qаааа (аа, ааа) плащъ, о-
 дежда.
Qаааааа (ааааа, аааа) рыба

Л.

- Л**ааа (ааа, ааа) Ле-
 вины.
Лаааааааа (ааа, аааа) Леви-
 пиянинъ.

Л.

- Л**аааааа (аа, аа) лобъ,
 чело; лагерь.
Лаааааааааа (аааа, ааа) сра-
 жаюсь, вооружаюсь,
 вступаю въ сраженіе.
Лаааааааааа (аааааааа, ааа)
 узнаю, знаю.
Лаааааааааааа (а, аа) доро-
 га, путь.
Лаааааааааааааааааааа (аа, аа)
 путешествованіе.
Лааа (аа, аа) объѣдъ.
Лааааа (а, аа) вкусъ.
Лаааааааааа (аааа, ааа) вку-
 шаю, кушаю; закусываю.
Лаааааааа (аааа, ааа) объѣдаю.
Лаааааааа (аааа, ааа) повѣ-
 ствую, говорю.
Лаааааааааа (аа, аа) стараніе,
 трудолюбіе; мучениче-
 ство, покаяніе, умерщ-
 вленіе плоти.
Лаааааа (ааааа, аааа) без-
 покойство, упомненіе,
 стараніе.
Лаааааааа (аааа, ааа) мню,
 жму.
Лаааааааааа (аааааааааа, аааааааа)
 воробей.
Лаааааааааааа (аааа, ааа) поч-
 ный, справедливый,
 всиничій; истинно.

- ՂՂԳարառլի** (Ե, ք) спра-
 ведливоспъ, истина, шоч-
 ность.
- Ղրաղ** (ի, աւ) свѣчка.
Ղօճեմ (եղի, ել) качаю,
 махаю.

Մ.

- Մաղիամ** (այ, աւ) Ма-
 діамъ.
- Մաղիամացի** (յւոյ, եաւ)
- Мадіамлянинъ.
- Մաղ** (ի, իւ) волосъ.
- Մախաղ** (ի, իւ) мѣшокъ.
- Մակաբայեցի** (ւոյ, եաւ)
- Маккавейнинъ.
- Մակաբեան** (ն. չ) Мак-
 кавеевъ.
- Մակաբէ** (էի, իւ) Мак-
 кавей.
- Մակաղիմ** (եղայ, իլ)
- спую въ оградѣ, загоро-
 дкѣ, (говоря объ овцахъ.)
- Մաչ** (ու, ու) смерть,
 кончина.
- Մաչիճ** (մաչճի, աւ) по-
 спель, одръ.
- Մաչիանցու** (ուի, աւ)
- смершній.
- Մաչու չափ**, до смерти;
 смертельно; смертель-
- ный.
- Մայր** (մոր, մարբ) мать.
- Մայր** (ի, իւ) сосна.
- Մանանայ** (ի, իւ) Манна.
- Մանասէ** (էի, իւ) Мана-
 сея.
- Մանաւանդ** (մակ) осо-
 бенно, особливо.
- Մանաւանդ զի** (մակ) особ-
 ливо же.
- Մանեալ** (ելոյ, ով) пря-
 денный.
- Մանեակ** (եկի, աւ) цѣпоч-
 ка.
- Մանկական** (ի, աւ) Мла-
 денческій.
- Մանկութիւն** (Ե, ք)
- молодость, младенче-
 ство.
- Մանկտի** (ուոյ, եաւ) мо-
 лодоспъ.
- Մանուէ** (էի, իւ) Мануе.
- Մանուկ** (մանկան, մմբ)

младенець.

Մանր (նռւ, ու) мѣлкій.

Մանրեմ (եցի, ել) кро-
шу, дроблю.

Մալեմ (եցի, ել) сокру-
шаю, расшибаю, дроблю.

Ման (սին, ամբ) часть,
доля.

Մատթի (եայ, եաւ) Мат-
тадія.

Մատարար (ի, աւ)
хлѣбодаръ, снабжающій
съѣспными припасами.

Մտանի (ուոյ, եաւ) пер-
спень.

Մտանեմ (եցի, ել) пре-
даю.

Մտողանեմ (ողցի, ել)
приношу.

Մտչիմ (մտեայ, իլ) при-
ближаюсь, подхожу, пред-
спаю.

Մարարի (իլ, իւ) пророкъ.

Մարդ (ոյ, ու) человекъ.

Մարդասիրենլի (իր, իւ) че-
ловѣкоубійство.

Մարդկային (կայոյ, ու)
человѣческій.

Մարթանամ (ոյ, աւ) мо-
гу, бываю въ силахъ.

Մարմին (նոյ, ու) шѣло,
плоть.

Մարտ դեմ (եդի, դեբլ)
сражаюсь.

Մարտիկ (տիլ, աւ) воинъ,
боець; воюющій.

Մարբ (ոյ, օբ) Мидяне.

Մարմաս (ոյ, աւ) Махмасъ.

Մարբեմ (եցի, ել) очи-
щаю.

Մեծ (ի, աւ) великій,
старшій.

Մեծաձայն (ի, իւ) громо-
гласный.

Մեծանամ (ոյ, աւ) уве-
личиваюсь, возрастаю,
достигаю величія.

Մեծամեծ (ի, աւ) великій.

Մեծատու (տան, ամբ) бо-
гачъ, вельможа.

Մեծարանբ (եայ, օբ) по-
чести.

Մեծայուլանեմ (ոյ, ել)
увеличиваю, величаю.

Մեծուի (իր, իւ) величина,
величіе.

Մեկնեմ (եցի, ել) пол-
кую, изъясняю, объяв-
ляю, излагаю.

Մեկնիմ (եցայ, իլ) разлу-

чаюсь ; оплучаюсь, опдѣляюсь.

Մեկնիլ ՚ի բայ, удаляюсь.

Մեկնուի (ի, բ) изъясненіе, объясненіе, изложениіе.

Մեկուսի (մակ) въ опдаленности, далеко.

Մեհեան (եհի, ա) капище.

Մեղանչեմ (մեղայ, ե) согрѣшаю, грѣшу.

Մեղու (ուի, ա) пчела.

Մեղուանոց (ի, ա) пчельникъ, улей.

Մեղբ (այ, օբ) грѣхъ.

Մեղբող (այ, ա) Мелхола.

Մեռանիմ (ռայ, ե) умираю.

Մեռեալ (եղայ, ու) мертвый, умершій.

Մեռուցանեմ (ուցի, ե) умерщвляю.

Մետասան (ից, եբ) одиннадцатъ.

Մետասաներորդ (ի, ա) одиннадцатый.

Մեր (այ, ու) нашъ.

Մերթեմ ՚ի բայ, (եցի, ե) удаляю.

Մերկ (այ, ու) нагій.

Մերկանամ (կայայ, ա) обнажаюсь, раздѣваюсь.

Մերկացուցանեմ (ուցի, ե) раздѣваю.

Մերկեմ (եցի, ե) обнажаю.

Մերձաւոր (ի, ա) ближній, родсвѣнникъ.

Մերձ ՚ի մեռանիլ, близкій къ смерти.

Մերձեանամ (եցայ, ա) приближаюсь, подхожу.

Մէջ (միջայ, ու) поясница.

Մի (այ, ու) одинъ.

Մի (մակ) не, да не.

Միաբան (ի, ե) согласный, сообщникъ.

Միակ (ի, ա) единъ, единый, единсвѣный.

Միաձայլ (ւ . չ) цѣльный, слишковый.

Միամայր (մօր, մարբ) мать, имѣющая одного сына; единсвѣнный сынъ мапери.

Միայն (մակ) только.

Միայն թէ (չաղ) только, чшобы.

Միանգամայն (մակ) од -

нажды.

U^haw^og^oaw^obb^oaw^o (aw^og^o, b^oL) соединяю.

U^hiq^oaw^ou^oaw^o (u^o . s) мрачный, шуманный.

U^hi^o q^oaw^og^o (aw^og^o) чшобы не; можешь бышь.

U^hi^og^og^o (aw^og^o) неужели.

U^hi^oaw^obb^oaw^o (q^obb^or) другъ друга.

U^hi^og^og^obb^oaw^o (aw^og^o) пока.

U^hi^og^og^obb^oaw^o (aw^og^o) до, даже.

U^hi^og^og^og^obb^oaw^o (aw^og^o) пока не.

U^hi^og^oaw^oq^obb^oaw^o (aw^oq^o, op) Месо-пошамія.

U^hi^og^oaw^og^og^obb^oaw^o (q^obb^oaw^o, b^oL) средо-шочіе.

U^hi^og^obb^oaw^o (g^obb^oaw^o, aw^og^o) средній.

U^hi^og^obb^oaw^o (b^o, aw^oL) средство, способъ.

U^hi^oaw^og^og^obb^oaw^o (b^og^obb^oaw^o, b^oL) Миса-иль.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^o (aw^og^o, aw^oL) Мисахъ.

U^hi^oaw^o (aw^oaw^oq^o, aw^og^o) мясо.

U^hi^oaw^o q^obb^oaw^og^o, слушаю со вниманіемъ, внимаю; намъреваюсь.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^o (aw^oaw^oaw^oq^o, op) мысль, смыслъ, смышленіе.

U^hi^oaw^obb^oaw^og^obb^oaw^o (aw^oaw^og^o) въ

другой разъ, еще.

U^hi^oaw^o (aw^oq^o, aw^og^o) другой.

U^hi^obb^oaw^o (b^og^obb^oaw^o, b^oL) погру-жаю, опускаю.

U^hi^obb^oaw^og^obb^oaw^o (b^og^obb^oaw^o, b^oL) у-шъшаю, увеселяю.

U^hi^obb^oaw^og^obb^oaw^o (bb^oaw^o, bb^oaw^o) ушъ-шеніе.

U^hi^obb^oaw^og^obb^oaw^o (aw^oaw^oq^o, b^oL) прохо-жу насквозь; вхожу, мь-шаюсь.

U^hi^oq^obb^oaw^o (b^og^obb^oaw^o, b^oL) понуж-даю, шолкаю.

U^hi^obb^oaw^og^obb^oaw^o (aw^og^obb^oaw^o, aw^oL) оста-юсь, ожидаю.

U^hi^obb^oaw^og^obb^oaw^o (b^o, aw^oL) оспап-ки; оспальной.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (aw^oaw^oq^o, b^oL) за-блуждаюсь.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (bb^oaw^o, bb^oaw^o) заблуж-деніе.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (bb^oaw^o, bb^oaw^o) порокъ, погръшность; худая при-вычка; сшрасть.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (aw^oq^o, aw^oL) Моавъ.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (bb^oaw^o, b^oL) Моисей.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (bb^oaw^oq^o, b^oaw^oL) кус-шарникъ, малиникъ.

U^hi^oaw^og^obb^oaw^og^obb^oaw^o (bb^oaw^oq^o, aw^og^o) прахъ, пепель.

спавляю.

Յանդիման լինիմ (եղէ, իւ) предешаю, представляюсь.

Յանկարծակի (մակ) внезапно, вдругъ.

Յանկուցանեմ (ուցի, ել) привлекаю, припягиваю; укрощаю, умиряю.

Յանձն անեմ (արարի, ել) поручаю.

Յանձն անում (անի, ուլ) соглашаюсь, принимаю.

Յանձնեմ (եցի, ել) поручаю.

Յանձն ունիմ (կալայ, իւ) соглашаюсь.

Յանցանբ (նաց, օբ) порокъ, грѣхъ, вина.

Յանցաւոր (ի, աւ) грѣшный, порочный, виновный.

Յալա (մակ) попомъ.

Յալաղեմ (եցի, ել) мѣдлю, опаздываю.

Յաջ իւ յաջեակ (մակ) вѣво и право.

Յաջմէ (մակ) съ правой стороны.

Յաջողեմ (եցի, ել) благопріятствую.

Յառաջ (նախ) прежде.

Յառաջագոյն (գունի, իւ) прежде, впередъ.

Յառաջն (մակ) въ прежнія времена, искони.

Յառնեմ (յարեսայ, ել) вспаю, поднимаюсь, пробуждаюсь, воскресаю.

Յարդ (ի, իւ) солома.

Յարկ (ի, աւ) жилище, домъ; крыша, кровля.

Յարձակիլ զՅեա, пускашься въ слѣдъ за кѣмъ, преслѣдовашь.

Յարուցանեմ (ուցի, ել) возбуждаю; воскрешаю.

Յարուի (ի, ը) воскресеніе (мертвыхъ)

Յաւելանամ (ացայ, աւ) прибавляюсь. умножюсь.

Յաւելում (ելի, ուլ) прибавляю, умножаю.

Յաւիտեան (մակ) вѣчно.

Յաւիտեանական (ի, աւ) вѣчный.

Յափշտակեմ (եցի, ել) похищаю.

Յենւմ (յեցայ, ուլ) о-

пираюся, прикасаюся; утверждаюся, полагаюся.

Յիսուս (исус, ил) Иисусъ, сынъ Навинъ.

Յեւ (ев) послѣ, попомъ.

Յեւոս (евос) назадъ, назадн.

Յեւոյսորհիկ (евосик) послѣ сего.

Յեւոս դառնամ (евос дам), ворочусь назадъ, возвращаюся, обворачиваюся, обращаюся.

Յեւոհն (евосн, ил) послѣдній.

Յեւոս (евос) послѣ.

Յերոսոսամ (евососам) Иероваамъ.

Յերոնիա (евосна, ил) Иехонія.

Յիշատակ (иш, ил) память, воспоминаше, поминованіе.

Յիշեմ (ишди, ил) упоминаю, поминаю.

Յիշեցոսցանեմ (ишдосди, ил) напоминаю.

Յիսուս (исус, ил) пятьдесятъ.

Յղանամ (ишганам) за-рождаю, начинаю младенца въ утробѣ.

Յղեմ (ишди, ил) посылаю.

Յղիանամ (ишганам) обогащаюся.

Յարեւելան (ишдиан, ил) Юбилей.

Յոթոր (ишотос, ил) Иоворъ.

Յոս (ишос) очень, весьма.

Յոն (ишон, ил) Грекъ.

Յոս (ишос, ил) надежда, упованіе.

Յոսի (ишоси, ил) Иовъ или Иовавъ.

Յոսիթամ (ишоситам, ил) Иовавъ.

Յոսի (ишоси, ил) Иоась.

Յոսիթос (ишоситос, ил) Иоахазъ.

Յոսիթосի (ишоситоси, ил) Иоадей.

Յոսի (ишоси, ил) Иоанъ.

Յոսի (ишоси, ил) Иоаннъ.

Յոսիթос (ишоситос, ил) Ионаванъ.

Յոսի (ишоси, ил) Иосія.

Յոսի (ишоси, ил) Иосафанъ.

Յոսի (ишоси, ил) Иосифъ.

Յոսի (ишоси, ил) Иорамъ.

Յորդան (ишордан, ил) Иорданъ.

Յորդոր (ի, իւ) увѣщаніе, побужденіе; возбужденіе.

Յորժամ (մակ) когда.

Յուդա } (այ, աւ) Иуда.
Յուդաս }

Յուդայեան, Иудейский, Иудейскій.

Յուզեմ (եցի, ել) возмущаю, ищу.

Յուզարկաւորութի (ի, իւ) посланіе, опшравленіе; вынось шѣла.

Յուզարկեմ (եցի, ել) посылаю, опшравляю.

Յուան (այ, աւ) Иона.

Յուշ լինիմ (եղէ, իլ)

вспоминаю, помню.

Յուամ (այայ, ալ) надѣюсь, уповаю.

Յուսկ (մակ) տես զՅուսկ :
Յուսկ ապա (մակ) տես ըզ-
Յուսկ ապա :

Յուսկ ուրեմի (մակ) տես զՅուսկ ուրեմի :

Յօժարիմ (եցայ, իլ) соглашаюсь.

Յօժարութի (ի, իւ) согласіе.

Յօրինեալ (ելոյ, ոլ) составленный, сдѣланный, устроенный, пригош-
вленный,украшенный.

Ն.

Նա (դեր) նորա, նովաւ) онъ.

Նա (շող) но, однако.

Նաբուքոդոնոсор (այ, աւ) Навуходоносоръ.

Նաթան (այ, աւ) Нафанъ.

Նաժիշտ (ժշտի, աւ) служанка.

Նախ (մակ) прежде, во первыхъ.

Նախայիշատակեալ (ելոյ, ոլ) вышеупомянутый, преждесказанный.

Նախանձ (ու, ու) завнесп; рвеніе, поревнованіе,

Նախանձաւոր (ի, աւ) зависпливый, ревностный.

Նախանձիմ (եցայ, իլ) завидуую.

Նախատեմ (եցի, ել) укоряю, упрекаю, порицаю.

Նախատինք (տանայ, օք) порицаніе, укоризны, упреки.

Նախարար (ի, աւ) Самаря, Губарнапоръ, Ми-

- жаю, спрою, дѣлаю; украшаю.
- С^рв^нл^р (р, р) сооруже-
ніе, спроеніе, зданіе.
- С^рв^нл^рш (вдшн, шдр)
сооруженіе, спроеніе, по-
спроеніе.
- С^рр^рд^р (рдр, шл) могила,
мавзолей, памятникъ.
- С^дшл^н (р, шл) Сімеонъ.
- С^вшд^р (шгш, шл) прелю-
бодѣйшвою.
- С^вр^рс (р, р) даръ, да-
рованіе; способность; ми-
лосць; благодѣяніе; бла-
годарность.
- С^вр^рсш ^ршш^вд^р (ршр,
вл) заслуживаю благо-
склоносць, милосць.
- С^лл^н (лшн, лшдр) соба-
ка, песъ.
- С^лл^лл^н (л • л) шопощъ;
шорохъ, ропощъ, журча-
ніе.
- С^лл^нл (лшлш, лл) духъ,
дыханіе.
- С^лл^рл
С^лл^рлш^ншл^лл } (шшш л лшл)
кругъ, кругомъ.
- С^лл^рл ^лл^лл^рд^р (лрл, лл)
окружаюсь.
- С^лл^лш^рш^н (р, шл) ам-
баръ, жишница.
- С^лл^лл^рд^р (лрл, лл) хожу,
брожу, опракидываю,
перемѣняю.
- С^лл^лш^лл^рд^р (лрл, лл) ося-
заю, шрогаю.

П.

- П^р (рлр) который? кто?
- П^рл^р (лр, лл) душа, духъ.
- П^рл^ш (ш, шл) Озія.
- П^л (р, р) ненависць.
- П^лшл^р (шрл, шл) горкою,
спенаю; плачу.
- П^лл^лл^л (лллр, лл) вино-
градная кисць.
- П^лл^н (лш, шдр) ребро.
- П^лл^лл^л (л, лл) прямой, чи-
спый; гладкій.
- П^лл^лл^лш^л (р, р) милосши-
вый.
- П^лл^лл^лл^рд^р (лгш, лл) жа-
лѣю, милую.

какъ, поелику.

П_ру_лу (д_шл) какъ, подобно.

П_ру_лу _лл (з_шл_л) дабы, чшобы.

П_ру_лу [д_л (з_шл_л) какъ будшо, почши.

П_ри (у, н_л) охоша, ловля.

П_риш_д (ш_уу, ш_л) хожу на охошу, ловлю, правлю.

П_л[д (л, л_л) восемь.

П_л[д_шн_лл (н_лл_г, л_лр) восемьдесятъ.

П_л (н_л, н_л) козленокъ.

П_лл_лл_л (н_лл_у, л_шл) кожа и мясо козленка.

П_лл_ш (л, л_л) объшь; жершва, связь, условіе; мольба, просьба.

П_лл_шш_лл_р (л, ш_л) объщающій, богамолка.

П_лл_шл_лл_д (л_гл_л, л_л) объщаю, условлюсь.

П_лл_лл_гл_у (н_лл_лл_л, ш_л) пушведидишель.

П_лл_л (л_у, л_шл) пушь, дорога.

П_лл_лл_л (н_лл_лл_у, н_лл) мозгъ.

П_лл_лл_лл_л (л, л_л) спутникъ.

П_лл_лл_лл_л (л_л, л_л) справедливосшь, правота.

П_лл_ш (н_л, н_л) верблюдь.

П_лл_лл_л (л_лл_лл_у, н_лл) зелень, овощи огородные.

П_лл_л (л, л_л) вниманіе; попечение; память, памятованіе.

П_лл_лл_л (л_шл_лл_у, л_лл) имѣю; держу; покоряю; управляю; почишаю.

П_лл_лл_л (н_лл_лл_л, ш_лл_лр) молоко.

П_лл_лл_лл_л (л_лл_лл_у, л_лл) кушаю, ѣмъ, снѣдаю.

П_лл (у, н_лл) плечо.

П_лл_лл_лл_лл_л (ш_уу, л_лл) учусь.

П_лл_лл_лл_лл_лл_л (н_лл_лл_л, л_лл) учу, обучаю, наставляю.

П_лл_лл_лл_л (д_шл) откуда?

П_лл_лл_л (ш_лл_л, л_лл_лр) сынъ.

П_лл_л (д_шл) гдѣ?

П_лл_лл_л (л, л_л) веселый, радостный.

П_лл_лл_лл_лл_лл_л (ш_уу, ш_л) радуюсь.

П_лл_лл_лл_л (д_шл) гдѣ.

П_лл_лл_лл_лл_л (л_л, л_л) радосшь, веселіе.

Π-ρῖσ (ш, шл) Урія. нѣкпо.
 Πφῖς (бш, бшл) Офни. Πρῖσ (ш, шл) { Охозія.
 Πρ (πρρρ) кпонибудь, Πρῖσшш,

2.

2 (δωλ) не. несчасіе, напасши.
 2ωρ (т, шл) зло, злодѣ- 2ωρζωρῖδ (бгш, тл) му-
 яніе. чусь, спрадаю.
 2ωρ (т, шл) злой, ху- 2ωρζωρῖρ (бшг, оρ) му-
 дой, вредный. ченіе, спраданіе.
 2ωρρωρρ (т, тл) зло- 2ωρρῖ (т, ρ) шалосшь,
 нравный. злосшь, злодѣйшво.
 2ωρρρρδρρ (т, ρ) зло- 2ωρρρρ (т, ρ) злочес-
 дѣяніе, злодѣйшво. тивый, мерзкій.
 2ωρρῖου (т, шл) зло- 2ωφ (πл, πл) мѣра. δω-
 словъ, клеветникъ. ζρρ ζωφ, досмерпи.
 2ωρρῖουῖδ (бгш, тл) 2тл кш (δωλ) еще не.
 злословлю, поношу, осуж- 2ρρρρρρρ (тг, тлρ)
 даю. чепырнадцать.
 2ωρρζωρ (т, ρ) нанхуд- 2ρρρρρρ (т, шл) чепвер-
 шій, гнусный, мерзосш- шый.
 ный. 2ρρρρ (бгт, бтл) пересе-
 2ωρρ (бшг, бρρ) зло, ляюсь.

Φ.

Φωφῖςδ (φωφт, бтл) меньшаюсь, не доснаю.
 цѣлюю, кланяюсь. Φωφшштῖ (т, ρ) недосна-
 Φωφῖςт бρρρρ, покло- покъ.
 няшсья. Φωρ (πл, πл) посшь, со-
 Φωφшшδ (бгшг, тл) у- блоденіе.

- Պահապան (h, шл) спражъ,
 караулъ.
- Պահեստ (h, hl) сохран-
 ность, хранимый.
- Պահեմ (hgh, hl) пощусь;
 храню, наблюдаю.
- Պաղեստինացի (yly, hsh)
 Палестинянинъ.
- Պաճուճանք (haw, ap) ук-
 рашеніе, нарѣдъ.
- Պանդխտիմ (hgh, hl) пе-
 реселяюсь въ другую зе-
 млю, ославляю свое о-
 печество.
- Պաշար (h, hl) припасъ.
- Պաշարեմ (hgh, hl) окру-
 жаю, осаждаю.
- Պաշարուհի (rdan, shgh)
 осада, осажденіе.
- Պաշտեմ (hgh, hl) покла-
 няюсь; почишаю, ува-
 жаю; служу.
- Պառակ (h, шл) спорона,
 пещера, загородка для
 спады.
- Պատահում (shghy, hl)
 случаясь, встрѣчаясь.
- Պատենեակ (bhl, sh) }
 Պատենի (ily, hsh) } ю-
 поша, диня.
- Պատակեմ (hgh, hl) раз-
 дираю, рву.
- Պատասխանեմ (hgh, hl)
 опвѣчаю.
- Պատասխանի (ily, hsh)
 опвѣштъ.
- Պատասխանի տամ (h-
 shh, shh) опвѣчаю.
- Պատարագ (h, шл) при-
 ношеніе, жертва, даръ,
 подарокъ.
- Պատգամ (h, шл) запо-
 вѣдъ, законъ.
- Պատեմ (hgh, hl) окру-
 жаю.
- Պատերազմ (h, шл) сра-
 женіе, война.
- Պատերազմիմ (hgh, hl)
 сражаюсь, воюю.
- Պատերազմող (h, hl) сра-
 жающійся, воюющій.
- Պատիժ (shgh, hl) нака-
 заніе, казнь.
- Պատիմ (hgh, hl) окру-
 жаюсь, дѣлаю кругъ.
- Պատիւ (shgh, sh) честь.
- Պատկեր (h, шл) образъ,
 картина; идолъ; подобіе.
 изображеніе.
- Պատճառ (h, шл) причи-
 на, вина; виновникъ.
- Պատճառեմ (hgh, hl)

- причиняю, произвожу.
- ¶ *шпѣдъ* (*бгѣ, бѣ*) повѣспвую, рассказываю.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) испорія, повѣспвованіе, рассказъ, повѣспшь.
- ¶ *шпѣднѣхъ* (*бѣ, шѣ*) плашье, одежда.
- ¶ *шпѣдѣ* (*бѣ, шѣ*) валъ, ограда, баспіонъ.
- ¶ *шпѣдѣ* (*бѣ, бѣ*) приспойный, приличный.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) почпennyй, прекрасный.
- ¶ *шпѣдѣ* (*бѣ, шѣ*) завѣщываюсь, приказываю.
- ¶ *шпѣдѣ* (*бгѣ, бѣ*) почишаю, уважаю.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) посланникъ, завѣщатель.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) заповѣдь.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бгѣ, бѣ*) завѣщаю, повелѣваю.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) окно, отверстіе.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) наказаніе, казнь.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) наказательный, заслужи-
- взющій наказаніе. ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*), бышь наказнымъ.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) гошовый.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бгѣ, бѣ*) пригошовляю, привожу, въ порядокъ.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бгѣ, бѣ*) льщу, прельщаю, плѣняю, обманываю.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) шея; перешеекъ.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) праздный, порожній.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) пляшу, окружаю.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) понцовщикъ; окруженный; окружающій.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) даръ, приношеніе, подарокъ.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бгѣ, бѣ*) шанцюю; окружаю.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, шѣ*) спѣна, крѣпосшь.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бгѣ, бѣ*) шоржешвую, горжусь.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) мѣшокъ.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бѣ, бѣ*) праща.
- ¶ *шпѣднѣ* (*бгѣ, бѣ*)

бросаю камни изъ пра-
щи.

¶ *шршрл* (*шл*, *шл*) Персія-
нинъ.

¶ *шршрл* (*бг*, *бл*) побѣж-
даю, покоряю.

¶ *шршрл* (*б*, *б*) побѣда ;
покореніе.

¶ *шрш* *т*, должно, надобно.

¶ *тшфрл* (*т*, *л*) Пен-
шеорій.

¶ *тштш* (*т*, *т*) разный,
разнообразный; разнооб-
разно.

¶ *тшр* (*т*, *т*) нужда, необ-
ходимосць ; употребле-
ніе ; Хріа.

¶ *тл* (*тл*, *тл*) мерзкій,

скверный.

¶ *тл* (*б*, *б*) мерзосць ;

¶ *тл* (*т*, *т*) мѣдный.

¶ *тл* (*бг*, *бл*) спѣшу.

¶ *тл* *тл* *тл*, преслѣдую,
слѣдую.

¶ *тл* (*т*, *л*) Помпей.

¶ *тл* (*б*, *б*) блудъ,
любодѣяніе.

¶ *тл* (*тл*, *л*) сдѣлан-
ный изъ рогожи; шросп-
никовый.

¶ *тл* (*т*, *шл*) бракъ, свадь-
ба; корона.

¶ *тл* (*т*, *л*) Пило-
мей.

¶ *тл* (*тл*, *тл*) плодъ.

Ш

¶ *ш* (*т*, *л*) свѣщильникъ,
люстра.

¶ *ш* (*ш*, *шл*) спа-
раюсь.

¶ *ш* (*тл*, *бл*) согрѣваю.

¶ *ш* (*тл*, *тл*) согрѣтый.

¶ *ш* (*тл*, *тл*) шеплый.

¶ *ш* (*ш*, *шл*) шеплю.

¶ *ш* (*т*, *т*) весь-
ма шеплый, жаркій, го-
рячій.

¶ *ш* (*б*, *б*) шеплопа.

¶ *ш* (*бг*, *бл*) испре-
бляю; стираю.

¶ *ш* (*тл*, *бшл*) лошаць.

Զ աւր (ջրոյ, ուլ) вода. наводненіе.
 Զ րհեղեղ (ի, աւ) пошопъ, Զ րհոր (ոյ, ուլ) колодць.

Ռ.

Ռաբէլ (այ, աւ) Рахиль. Ռոճիկ (ճկի, աւ) жало-
 Ռեբեկայ (ի, իւ) Ревекка. ваніе ; пенсія.
 Ռորովամ (այ, աւ) Ровоамъ. Ռուբէն (ենի, իւ) Рубимъ.

Ս.

Սա (գեր) (տրոյ, սուաւ) предѣль, опредѣленіе.
 эпошь, сей, онъ. Սաղաւարտ (ի, իւ) шлемъ,
 Սաբա (այ, աւ) Сава. шишакъ.
 Սաղայն (շողի) однако. Սաղմոս (ի, աւ) псаломъ.
 Սաղաւ (մակ) мало, немно- Սաղովմոն (ելի, իւ) Соло-
 го. монъ.
 Սաղաւաթիւ (ուոյ, ուլ) Սամարացի (ւոյ, եաւ) Са-
 малочисленный. марянинъ.
 Սաղաւ առ սաղաւ (մակ) Սամուէլ (ի, իւ) Самуилъ.
 мало по малу. Սամիսոն (ի, իւ) Самсонъ.
 Սաղաւիկ մի (մակ) не мно- Սայլ (ի, իւ) пелега.
 го, спуска не много. Սանդուխթ (շխոյ, ուլթ)
 Սաղաւ ինչ (մակ) не много. лѣшница.
 Սաղաւ մի (մակ) не много. Սառա (ի, իւ) Сарра.
 Սաղա (եախ) } для, ради.
 ՚ի Սաղա }
 Սաղա որոյ (մակ) чего ради, Սասիանամ (աջայ, աւ)
 почему. усиливаюсь.
 Սահման (ի, աւ) граница, Սասիամահ սոնեմ, уби-

- ваю.
- Uwawhkwf** (kwf, kw) умер-
щвляю.
- Uwawhkwf** (kwuw, kw) око-
льваю.
- Uwrwuw** (w, kw) Сарра.
- Uwkwkw** (uw, kw) Сауль.
- Uwkwkw** (uw, kw) кружка.
- Ukwkw** (kwuw, kw) плачу,
рыдаю.
- Uwkwkwkwkwf** (kwkw, kw) ви-
ню, обвиняю.
- Ukwf** (uw, kw) Симъ.
- Ukwkw** (kwkw, kw) порогъ.
- Ukwkwkwkw** (kwuw, kw) Се-
декія.
- Ukwkwkw** (uw, kw) Седрахъ.
- Ukwkw** (uw, kw) жершвен-
никъ, олшарь, споль.
- Ukwkw kwkwkw**, олшарь ку-
реній.
- Ukwkw** (kwuw, kw) Семен.
- Ukwkwkwkwkwf** (uw, kw) Се-
нехеримъ.
- Ukwkwkw** (kwkw, kw) комна-
ша.
- Ukw** (kwkw, kw) надмен-
ный, кичливый.
- Ukwkwkw** (w, kw) Симеонъ.
- Ukwkw kwkwkwkw** (kwkw, kw)
- kwkw** сикль (въсь и монспа
у Евреевъ)
- Ukw** (uw, kw) щещный, без-
полезный; щещно.
- Ukwuw** (w, kw) Сина.
- Ukwkw** (w, kw) Сионъ.
- Ukwkwkw** (kwuw, kw) любсз-
ный.
- Ukwkwkw** (kwkw, kw) люблю.
- Ukwkw** (kwkw, kw) сердце.
- Ukwkw** (kwkw, kw) споль.
- Ukwkwkw** (kwuw, kw) радо-
спный.
- Ukwkw** (kwkw, kw) сосудъ,
чаша.
- Ukwkwkwkwf** (kwuw, kw) начи-
наю.
- Ukwkw** (w, kw) пила.
- Ukwkwkwkwf** (kwkw, kw) пилю.
- Ukwkwkw** (kwkw, kw) верх-
няя чашь поспели, из-
голове.
- Ukwkwkw** (kwuw, kw) суеш-
ный, щещный.
- Ukwkwkwkwkwkwf** (kwkw, kw) пи-
шаю, кормлю.
- Ukwkwkwkw** (kwkw, kw) пи-
паніе.
- Ukwkwkwkwkw** (uw, kw) Соховъ.

- Սղռւն (ղնոյ, ու) пре-
 смыкающійся.
 Սղն (սղռն, սղ[իւր]) э-
 пошь.
 Սղ (ռ, ու) гладь.
 Սղորռւի (ի, ր) обыкно-
 веніе, привычка.
 Սղորռիւ (եղայ, իւ) пеку,
 падаю часшо.
 Սղգ (սղոյ, ու) плачь, ры-
 даніе.
 Սղգ զղենռւ (եղայ, ոււ) ношу праурное плашье.
 Սղղ (սղի, իւ) коронкій.
 Սղղ ինչ (մակ) коронко.
 Սղսեր (երի, աւ) мечь.
 Սղտ (ստոյ, ու) ложный;
 ложь.
 Սղր (որոյ, ու) мечь; ՚ի
 սղր սղսերի հանել, ис-
 шребить мечемь.
 Սղրբ (որբոյ, ու) свя-
 шой.
 Սղրհանղակ (ի, աւ) поч-
 та, эспафеша.
 Սղանանեւ (սղանի, եւ) у-
 биваю, умерщвляю.
 Սղաաղէն (ղնի, աւ) во-
 оруженный.
 Սղաաղինեաւ (եւոյ, ու)
- ախ զսղաաղէն :
 Սղաանամ (սղայ, աւ) у-
 грожаю, успрашаю.
 Սղաա (ռ, ու) сосудь,
 жершва; служеніе, у-
 слуга.
 Սղաաւոր (ի, աւ) служи-
 шель, слуга.
 Սղաանեւ (ի, եւ) ожи-
 даю.
 Սղարտպետ (ի, աւ) вое-
 начальникь.
 Սղիտակ (ի, աւ) бѣлый.
 Սղիտակածի (ի, հ) кшо
 ѳздишь на бѣлой лошади.
 Սղиտան (ի, աւ) броня,
 лапы.
 Սղայող (ի, աւ) вымыш-
 ленный, выдуманый.
 Սղանամ (սղայ, աւ) по-
 лучаю.
 Սղայուծ (ոյ, ու) полу-
 ченный товарь; имѣніе.
 Սղեղծանեւ (սղեղծի, եւ)
 пворю, создаю.
 Սղեղծուի (ծման, ամբ)
 твореніе, созданіе.
 Սղէպ (մակ) часшо, по-
 сѣшно.
 Սղին/սղան, եամբ) шить-

- ка, грудь.
- Ստիպալ (մակ) поспѣшно.
- Ստիպեմ (եյի, ել) при-
нуждаю, заставляю.
- Ստնոռ (ռի, ալ) корми-
лица.
- Ստորոտ (ոյ, ուլ) подошва.
- Ստոռհր (երի, ալ) шѣнь.
- Ստոռի (ի, ը) ложь, не-
справедливоспъ.
- Ստրուկ (տրի, ալ) не-
вольникъ, рабъ.
- Ստրջանամ (աշայ, ալ) рас-
канваюсь.
- Ստրջացեալ (եղոյ, ուլ) рас-
кайный.
- Սրահ (ի, ել) дворъ.
- Սրահակ (ի, ալ) завѣса; гал-
лерейя.
- Սրբաղան (ի, իւ) священ-
ный.
- Սրբեմ (եյի, ել) очищаю.
- Սրտաբեկ (ի, ել) смущен-
ный, приведенный въ ужасъ.
- Սրամտոռի (ի, ը) яроспъ,
гнѣвъ.
- Սրանչելի (ւոյ, եալ) див-
ный, чудесный, ужасный.

Ս.

- Ստղեմ (եյի, ել) бѣгу.
- Ստիւճան (ի, իւ) конецъ.
- Ստիւճանեմ (եյի, ել) о-
кончиваю, совершаю; у-
мираю.
- Ստիւն (ի, ալ) щипъ.
- Ստիւնաւոր (ի, ալ) щип-
паносецъ.
- Ստիւլ (մակ) завѣпра.
- Ստիւլաղակի (մակ) скоро,
поспѣшно.
- Ստղբաջ (մակ) рано.
- Ստիւն (ի, ալ) шоргъ,
шорговля.
- Ստիւնաղան (ի, ալ) ку-
пецъ.
- Ստիւնեմ (եյի, ել) про-
даю.
- Ստիւ (միջ) о горе! увы!
- Ստիւր (ի, ել) мѣспо.
- Ստիւեալ (եղոյ, ուլ) вос-
пламенный.

- Ա տւեալ ՚ի զէն սոկի, броня, лапы, панцырь.
 вооруженный золошымъ мечемъ.
 Ա տւեմ (եցի, ել) зажигаю; вооружаю прошивъ кого.
 Ա տն (տախ) для, ради.
 Ա տն шунорիկ (մակ) по-сему, для сего, сего ради.
 Ա տն այն (մակ) для того, того ради.
 Ա տն էր (մակ) для чего? почему? по какой причинь?
 Ա տաակեալ (ելոյ, ով) ушомленный, успалый.
 Ա տաակեմ (եցի, ել) спужусь, ушомляюсь.
 Ա տտ (ի, իւ) худой, лѣни-вый; подлый, презрѣн-ный.
 Ա տտթարողոյն (գուհի, իւ) худшій.
 Ա տտուի (ե, ը) мерзость, негодность.
 Ա տրողոր (գուրի, աւ) за-навѣсь.
 Ա տրաշանակ (ի, աւ)
- броня, лапы, панцырь.
 Ա տրել ՚ի գերուի, взяшь въ плѣнь.
 Ա տրեմ (եցի, ել) веду; гоняю; упопрѣбляю.
 Ա տրձ (ու, ու) плаша.
 Ա տրձկան (ի, աւ) наемникъ.
 Ա տրձանք (այ, օք) տեսի զվարձ.
 Ա տրձաւոր (ի, աւ) տեսի զվարձկանъ.
 Ա տրտ (ի, իւ) волосъ.
 Ա տրտուկ (վերի, աւ) цир-рульникъ.
 Ա տրտիք (եաց, եօք) пан-таловы, подшпанники.
 Ա տրք (ույ, ուք) поведеніе.
 Ա երողտանեմ (գարձայ, աւ) возвращаюсь.
 Ա երողացու (ուի, լու) надзирашеть, смошри-шеть, начальникъ.
 Ա երանեմ (այայ, աւ) воз-вышаюсь.
 Ա երին (ինոյ, ով) верх-ній.
 Ա երնատու (տան, ամք) верхній эшажъ.
 Ա եյ (ի, իւ) шесть.
 Ա եցերորդ (ի, իւ) шестой.

- Ա հսհարհւր հսհար, шесть-
 сотъ тысячъ.
 Ա հմ (վհմի, աւ) камень.
 Ա հճակ (ի, աւ) жребіе,
 состояніе.
 Ա հճակեմ (հցի, եւ) даю,
 жалую; опредѣлю.
 Ա հճեմ (հցի, եւ) спорю,
 ссорюсь.
 Ա հշտ (վշտի, աւ) печаль,
 горестъ.
 Ա հրահար (ի, աւ) ранен-
 ный; оскорбленный.
 Ա հրահарեմ (հցի, եւ) ра-
 ню; огорчаю.
 Ա հայեմ (հցի, եւ) засви-
 дѣтельствую, сви-
 дѣтельствую.
 Ա հայուի, (ի, ը) сви-
 дѣ-
- стельство; исповѣдь.
 Ա ճիւ (վճալ, ու) рѣшеніе, опредѣленіе.
 Ա ճեմ (հցի, եւ) рѣшаю,
 опредѣляю.
 Ա նա աւեմ (արարի, եւ) врежу,
 повреждаю.
 Ա նաեմ (հցի, եւ) տես
 վնաս աւեմ:
 Ա տանդ (ի, իւ) опасность.
 Ա տանդեմ (հցի, եւ) под-
 вергаю опасности; опва-
 живаюсь.
 Ա տանդեմ (հցի, եւ) տես
 վտանդեմ:
 Ա տիւ (վտտի, իւ) худощавый
 сухой, худой; бесплодный.
 Ա ըժ (վրիժու, ու) мще-
 ніе, месць.

S.

- Տ ադնալ (ի, ու) поспѣш-
 ность; принужденіе,
 спрaданіе.
 Տ ադնալեմ (հցի, եւ) спѣ-
 шу, шороплю.
 Տ ադալեմ (ի, աւ) виночер-
 пецъ; ключникъ, экономъ.
 Տ ադալեմ (ի, ը) ключничество;
 экономія.
- Տ ադալի (մալ) еще.
 Տ ադանդ (ի, իւ) шаландъ.
 Տ ամ (հտու, տալ) даю.
 Տ աւ զդուար կուեմ, вы-
 дашь дочь за мужъ.
 Տ աւ ՚ի ճարակ արդ, ис-
 пребитъ мечемъ.
 Տ աճար (ի, աւ) храмъ.
 Տ անիմ (տարալ, իւ) несу;

- переносу.
- Ḥw̄b̄w̄b̄p** (w̄g, op) мука, мучение; боль.
- Ḥw̄b̄ḡb̄d** (t̄ḡh, b̄l) мучу, шерзаю; огорчаю.
- Ḥw̄b̄ḡb̄w̄l** (b̄l̄ḡy, n̄l) шерзающійся, упомленный.
- Ḥw̄q̄w̄b̄** (h, w̄l) ковчегъ.
- Ḥw̄q̄w̄l̄b̄d** (t̄ḡh, b̄l) валяю на землю, испровергаю, опрокидываю.
- Ḥw̄q̄w̄h̄** (h, w̄l) сковорода, пропивень; печь.
- Ḥw̄q̄w̄b̄** (h, n̄l) гробъ, могила.
- Ḥw̄q̄w̄b̄w̄h̄ n̄l̄w̄b̄h̄** кивопшь.
- Ḥw̄n̄w̄q̄w̄b̄p** (w̄g, op) мучение; скорбь; несчастіе.
- Ḥw̄b̄** (h̄b̄, w̄d̄p) десяць.
- Ḥw̄w̄b̄n̄p̄q̄** (h, w̄l) десятая часть.
- Ḥw̄w̄b̄b̄w̄l** (b̄l̄ḡy, n̄l) клеблемый.
- Ḥw̄w̄w̄h̄** (h, w̄l) терніе.
- Ḥw̄r̄w̄b̄w̄b̄b̄d** (t̄ḡh, b̄l) распроспраняю, проспираю.
- Ḥw̄r̄w̄q̄w̄r̄w̄n̄l̄y** (d̄w̄h) напрасно, вошще; несправедливо.
- Ḥw̄r̄h̄h̄w̄b̄** (h, w̄l) годичный.
- Ḥt̄b̄h̄** (h, w̄l) безобразный.
- Ḥt̄h̄w̄d** (w̄ḡy, w̄l) дождю.
- Ḥt̄h̄** (l̄ḡy, b̄w̄l) мѣсно.
- Ḥt̄h̄b̄w̄h̄** (b̄h̄h̄, w̄l) свѣдуць, знапокъ.
- Ḥtu** (ḡy, n̄l) видъ; взоръ, взглядъ; взирание на чшо.
- Ḥtuw̄h̄** (h, w̄l) родъ, видъ.
- Ḥtuw̄b̄b̄d** (w̄b̄w̄h̄, b̄l) вижу.
- Ḥtuw̄r̄w̄b̄** (h, w̄l) зрѣлице.
- Ḥtuw̄h̄l** (w̄l̄b̄w̄b̄, b̄w̄d̄p) видъ; видѣніе, сонъ, сновидѣніе.
- Ḥt̄r̄l̄** (ḡy, n̄l) лиспъ.
- Ḥt̄b̄b̄d** (t̄ḡh, b̄l) продолжаю.
- Ḥt̄p** (w̄b̄w̄n̄b̄, w̄d̄p) господиць; Богъ.
- Ḥt̄p̄n̄l̄h̄** (h̄, p̄) держава, государство, владычество.
- Ḥt̄h̄h̄b̄** (h̄b̄n̄ḡ, w̄d̄p) барыня, госпожа, принцеса.
- Ḥt̄r̄b̄d** (t̄ḡh, b̄l) владѣю. Ḥt̄w̄r̄r̄b̄w̄ȳs̄n̄l̄p̄ h̄ d̄w̄r̄d̄h̄w̄ b̄ȳ, не одоль огонь шелесемь ихъ.
- Ḥt̄r̄w̄q̄b̄w̄b̄d** (t̄ḡh, b̄l) владѣю, обладаю; царствую.
- Ḥt̄d̄n̄d̄h̄n̄u** (h, h̄l) Тимафей.
- Ḥt̄l** (w̄n̄l̄b̄ḡh̄w̄b̄, w̄d̄p) день.
- Ḥt̄w̄r̄w̄b̄w̄d** (w̄ḡy, w̄l) о слабѣваю.
- Ḥt̄w̄r̄n̄l̄h̄** (h̄, p̄) слабоспъ, болъзь.
- Ḥn̄s̄d̄** (h, h̄l) родъ, кольно.

- нація, племя, поколѣніе.
- $\begin{matrix} \text{S}^{\text{nl}}\text{p}^{\text{h}} \\ \text{S}^{\text{nl}}\text{p}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}} \end{matrix} \left. \vphantom{\begin{matrix} \text{S}^{\text{nl}}\text{p}^{\text{h}} \\ \text{S}^{\text{nl}}\text{p}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}} \end{matrix}} \right\} \text{Товіа.}$
- $\text{S}^{\text{nl}}\text{p}^{\text{h}}\text{nl}$ ($\text{b}^{\text{g}}\text{h}$, b^{L}) удовле-
шворюю, вознаграждаю.
- $\text{S}^{\text{nl}}\text{b}$ (nlw^{h} , nlp^{h}) домъ,
жилище; храмъ; родъ,
племя, поколѣніе.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{h}^{\text{h}}\text{nl}$ (h , nl) Трифонъ.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (w^{g} , o^{p}) ропша-
ніе, ропошь.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{b}^{\text{g}}\text{h}$, b^{L}) ропщу,
ропшаю.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{b}^{\text{g}}\text{w}$, b^{L}) печа-
люсь.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (h^{r} , p^{r}) печаль,
гореснь.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (v , ζ) печальный.
- $\text{S}^{\text{r}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (nlw^{h} , nlp^{h}) край
плащья, ризы.
- $\text{S}^{\text{o}}\text{h}$ (h , b^{L}) празднесшво,
праздникъ.

В.

- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ до.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (nlw^{h} , b^{L})
понижаю, унижаю, по-
клоняю.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (h , nl) сухой; су-
ша.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (w , nl) ушро.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{b}^{\text{g}}\text{h}$, b^{L}) сью.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{w}^{\text{g}}\text{w}$, nl) желаю,
хочу.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{w}^{\text{g}}\text{w}$, nl) же-
лаю, хочу.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (w , nl) болѣзнь,
спрадавіе, гореснь.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (h , b^{L}) родъ, племя,
поколѣніе.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (w , nl) день; днемъ.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (h , p^{r}) радоснь,
веселіе.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{h}^{\text{r}}\text{w}$, nl) пше-
ница.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{w}^{\text{g}}\text{w}$, nl) жезль,
посохъ.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{w}^{\text{g}}\text{w}$, b^{L})
показываю, указываю.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (h^{r} , p^{r}) распуш-
сшво, невоздержность.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{b}^{\text{g}}\text{h}$, b^{L}) nlw^{h}
 nlp^{h}
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ ($\text{b}^{\text{g}}\text{h}$, b^{L}) раз-
сѣиваю, распочаю.
- $\text{B}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{nl}^{\text{h}}\text{p}^{\text{h}}$ (w , nl) роса.

Ф.

- Фашуѣлѣ (тш, тл) убѣ-
гаю, бѣгу.
 Фашуѣлѣ 'т шрлш, искашь
убѣжища, укрывашься.
 Фашуѣлѣ шл, обра-
щашься въ бѣгство.
 Фашуѣлѣ (шшшш, шшшш)
бѣгство, побѣгъ.
 Фашуѣлѣ (тш, тл) запи-
раю, заключаю.
 Фашуѣлѣ (шшшш, шшшш)
молнія.
 Фашуѣлѣ (т, тл) дерево; дрова.
 Фашуѣлѣ (ш. ѝ) деревян-
ный.
 Фашуѣлѣ (тш, тл)
славлю.
 Фашуѣлѣ (тш, тл)
славлюсь.
 Фашуѣлѣ (ш, шр) слава,
честь.
 Фашуѣлѣ (т, шл) Фара-
онъ.
 Фашуѣлѣ (тш, тл) обни-
маю.
 Фашуѣлѣ (т, т) сладо-
спрастіе, удовольствіе.
- Фашуѣлѣ (тш, шл) нѣж-
ный, мягкій.
 Фашуѣлѣ (т, тл) заповоры.
 Фашуѣлѣ (т, шл) Фине-
сь.
 Фашуѣлѣ (т, тл) зяць, же-
нихъ.
 Фашуѣлѣ (тш, шл)
женюсь.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) слонъ.
 Фашуѣлѣ (т, тл) началь-
никъ надъ слонами.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) Фи-
липпимлянинъ.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) заемъ, ссуда.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) вмѣсто.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) за по-
чпо, поелику.
 Фашуѣлѣ (тш, тл) пере-
мѣняю.
 Фашуѣлѣ (тш, тл) пере-
мѣняюсь; переселяюсь.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) труба; гор-
шанъ.
 Фашуѣлѣ (тш, шл) тру-
бишь.
 Фашуѣлѣ (т, шл) спогна,

- улица, переулокъ.
- Ф^ту[^т (ф^ту, т)] скоро-
рый; скоро.
- Ф^тр (т, т) упроба, чре-
во, живопись.
- Ф^трδ[^т (т^т, т)] ис-
пынываюсь.
- Ф^тл[^тш[^т (т^т, ш)] спѣ-
шу.
- Ф^тл[^тш[^тш[^т (т^тш)] по-
спѣшно, скоро.
- Ф^тл[^тт[^т (т^тш)] поспѣш-
но, скоро.
- Ф^тл[^тш[^т (т^тш, т)] пучекъ;
хохоль.
- Ф^тл[^т (ф^тш, т)] перніе.
- Ф^тл[^тш[^тш[^т (т^тш, т)] из-
мѣняю, перемѣняюсь.
- Ф^тл[^тр (т^т, т)] мало, не-
много.
- Ф^тл[^тр[^т (т^тш[^т, ш)] малень-
кій.
- Ф^тл[^тш[^т (т^тш, т)] спасаю,
изцѣляю.
- Ф^тл[^тш[^т (т^тш, ш)] спаси-
тель, избавитель.
- Ф^тл[^тш[^т (т^т, т)] спасеніе.
- Ф^тл[^тш[^т (т^тш, ш)] гор-
жусь, раздуваюсь, наду-
ваюсь.

Р.

- Р^тш[^тш[^т (т, т)] Священ-
никъ, Іерей.
- Р^тш[^тш[^тш[^тш[^т (т^т, т)]
первосвященство, Іерар-
хія.
- Р^тш[^тш[^т (т, ш)] городъ.
- Р^тш[^тш[^тш[^т (т^т, ш)]
Халдей.
- Р^тш[^тш[^тш[^т (т^тш, т)] голод-
ный.
- Р^тш[^тш[^т (т, т)] сладкій,
пріятный.
- Р^тш[^тш[^т (т^тш, ш)] Хамъ
- Р^тш[^тш[^т (т^тш)] нежелн.
- Р^тш[^тш[^тш[^тш[^т (т^тш, т)]
Ханаанскій.
- Р^тш[^тш[^тш[^т (т^тш[^т)] ибо, пое-
лику, пошому, чшо.
- Р^тш[^тш[^тш[^т (т, ш)] ша-
ланшь.

- Քաջ (ի, իւ) храбрый.
 Քաջալերեմ (եցի, ել) ободряю.
 Քաջանամ (ացայ, ալ) храбрюсь.
 Քաջասիրտ (սրտի, իւ) мужеспивенный.
 Քաջուհի (իւ, ի) храбрость.
 Քառասուն (սնի, իւ) сорокъ.
 Քար (ի, իւ) камень.
 Քարկոծեմ (եցի, ել) побиваю камнями.
 Քաւ լիցի (ճալ) никакъ, опинюдь.
 Քերբոն (ի, աւ) Хевронъ.
 Քեսոցի (ւոյ, եաւ) Кефянинъ.
 Քերուրէ (էի, իւ) Херувимъ.
 Քէն (քինու, ու) мщеніе, мездъ.
 Քիրտն (քրտան, աճք) пошь.
 Քնոր (ի, աւ) лира.
 Քոյ (քոյոյ, ուլ) пивой, ая, ое.
 Քոր (քեւ, քերք) сестра.
 Քորեք (այ, աւ) Хорекъ. (гора.)
 Քուն (քնոյ, ուլ) сонъ, усыпленіе.
 Քուրձ (քրձոյ, ուլ) мѣшокъ, куль; покаянное одѣяніе.
 Քուք (քքոյ, ուլ) кнушь, бичъ, хлысь.
 Քսան (ի, իւ) двадцать.
 Քսան հազար արանց, двадцати тысячъ людей.

Օ

- Օգնական (ի, աւ) помощникъ.
 Օգնականուհի (իւ, ի) տեսչուհի
 Օգնեմ (եցի, ել) помогаю, вспомоществую.
 Օգնուհի (իւ, ի) помощъ, вспоможеніе.
 Օդ (ոյ, ուլ) воздухъ.
 Օծանեմ (օծի, ել) помазую.
 Օծեալ (եւոյ, ուլ) пома-

- занный, помазанныкъ.
- Օձ (ի, լւ) змѣя.
- Օլ (ոյ, ու) пепля.
- Օլի (ւոյ, եււ) вообще
написки кромѣ краснаго
випа.
- Օն և օն (մտի) такъ и
и такъ.
- Օտար (ի, տւ) чуждый,
спранный, различный.
- Օտարակողմի (ն. հ) чуже-
странецъ, иноспранный,
привзжій.
- Օտարատի (ւոյ, եււ)
спранный, различный; чу-
жеспранный.
- Օր (առւր, առւրր) день.
- Օրէն է (դիմաց) долж-
но.
- Օրէնադիր (դրի, տւ) за-
конодатель.
- Օրէնք (ինաց, օր) законъ,
заповѣдь; завѣсть.
- Օրինակ (ի, տւ) примѣръ,
образецъ.
- Օրհնեմ (եցե, ել) бла-
гословляю.
- Օրհնիմ (եցայ, ել) бла-
гословляюсь, освящаюсь.
- Օրհնութի (ի, ը) благосло-
веніе.

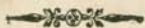
Յաւելիքն անտիօր այն քանի թի էստէ, զոր տնկողն-էրնն
Գրաշարին ՚ի էսոյ Երուսալէմ Է :

- Ակնջ (ի, տւ) ухо.
- Անտա (ի, տւ) лѣсъ.
- Ասիկար (ի, տւ) безсил-
ный, слабый.
- Ասկարար (մտի) львопо-
добно.
- Արճրաշատի (ի, տւ) ве-
ликій ростомъ.
- Արկեցուցանեմ (ուցի, ել)
произвожу.
- Գեղեցկատեսիլ (ն. հ)
прекрасный, милый, пре-
лестный, благосклонный.
- Գերդաստան (ի, տւ) се-
мейство, фамилія.
- Դաանդան (ն. հ) весь-
ма горькій.
- Դաւաճանութի (ի, ը) про-
нырство, обманъ; вѣро-
ломство.

- Երկիրալի** (*лг, вшл*)
 страшный, ужасный.
- Իւղ** (*г, нл*)
 масло.
- Չահափմ** (*ггш, вл*)
 за-
 спаяюсь, въ безднѣ грѣ-
 ховной валяюсь; волочусь.
- Չովանմ** (*гш, шл*)
 прох-
 лаждаюсь, освежаюсь, о-
 бодряюсь.
- Չրահաւորեալ** (*влгш, нл*)
 вооруженный.
- Չրաւիմ** (*ггш, вл*)
 со-
 вершаюсь, окончиваюсь;
 умираю.
- Թաւ** (*нл, нл*)
 гусный, частый, дремучій.
- Թարեաշ** (*и. џ*)
 бѣлоку-
 рый, свѣшлый, русый.
- Թաղ** (*в, вл*)
 берегъ мор-
 ской, поморье, болоши-
 сное, шоккое мѣсто.
- Թար** (*и. џ*)
 глубокий, неу-
 добопоняшый, глубоко-
 мысленный.
- Չամար** (*в, шл*)
 поясъ, ку-
 шакъ.
- Չարանմ** (*гш, шл*)
 ослѣп-
 ляюсь.
- Չեծեծանք** (*гш, ор*)
 спонтъ,
 сшпенаніе, оханье; плачь,
 скорбь.
- Չեաւիմ** (*ггш, вл*)
 слѣ-
 дую, иду за кѣмъ; подра-
 жаю.
- Մաշեմ** (*ггв, вл*)
 пошу,
 съѣдаю, изнуряю.
- Միանմ** (*дшл*)
 однажды.
- Մեղիանմ** (*гш, шл*)
 смяг-
 чаюсь, разслабью.
- Մերձեցուանմ** (*нлгв,
 вл*)
 приближаю.
- Միտաւորալեալ** (*влгш,
 нл*)
 предвѣщанный, пред-
 сказанный.
- Որմ** (*гш, нл*)
 спѣна камен-
 ная.
- Ուկն** (*гшн, шдг*)
 ухо.
- Պայքորեմ** (*ггв, вл*)
 сра-
 жасью; ссорюсь.
- Պատախանմ** (*нлв, шл*)
 опвѣщчикъ, порука,
 а-
 пологисшь, зашщникъ.
- Պղինձ** (*шгвдв, вл*)
 медь.
- Չրաւոր** (*в, шл*)
 бѣдный,
 недосшачочный, нищій.
- Սարա** (*ш, шл*)
 Сараа.

ՀԱՄԱՌՈՒԹ ՕՒՊՈՒՆՆԵՐԻՆ ԸՆՈՒՆ ՀԱՅԿՄԷՆԻ
ՂԵՏԱՐԱՆԻ ՏԵՐԻՂ ԼԱՊԱՐԵԱՆԻՅ ։

Հայկական ազգալոյս ճեմարանն Արևելեան լեզուաց, որ արդէն երևելի գտեալ ընդ ամ Ռուսաստան յինքն հանգոյց զհովանաւորութի տիեզերակալ կայսերն Ռուսաց, ընկալեալ ՚ի նմանէ զանուն Ինստիտուցի (որ է ճեմարան), կառուցաւ ՚ի Մոսկով ՚ի ներգործական ներքին խորհրդականէ ՚ի հրամանատարէ և Ասպետէ Յովհաննու Լազարեանց և յերջանկայլշատակ Եղբօրէ նորին յիշխանապետէն Յովակիմայ Լազարեանց ՚ի 1846 ամի որք ՚ի պէտս մշտնջենաւորութեան սորին եղին զմեծ գլուխ դրամոց ՚ի կայսերական լոմբարդն յարդիւնաբերութի, այլ և թողին զպէսպէս շինուածս, յորս և զայլ բազումս յաւելին երեք որդիք վեհազնեայ իշխանապետին Յովակիմայ Լազարեանք, որոց ամենեցուն զին ցամա 1830 հաշուի իբր միլիոն մի ռուպլի։

Նպատակ ճեմարանիս է նախ՝ պատրաստել զմանկունքս յարբունի զինուորական և ՚ի քաղաքական պաշտամունս։ Երկրորդ՝ ուսուցանել զգլխանական և զգործնական ուսմունս արևելեան լեզուաց, առ ՚ի պատրաստել զթարգմանիչս հարկաւորս տէրուր ՚ի քաղաքական և ՚ի վաճառական կապակցութիւնս ընդ ասիական տէրուրս։ Երրորդ՝ հասուցանել զվարժապետս ՚ի պէտս հայկական դպրոցաց յայլեայլ քաղաքս ռուսաստանի և հաստանի հիմնելոյ։ Չորրորդ՝ հանդերձել զլուսաւորեալ պաշտօնեայս եկեղեցւոյ լուսաւորչակրօն հայոց։ Եւ հինգերորդ՝ պատրաստել զբժիշկս։ ՚ի կառուցմա-

մանէ անտի ճեմարանիս մինչև ցայսօր՝ աշակերտք իբրև չորեք հարիւրք աւարտեալ զընթացս ուսմանց մեկնեալ են ՚ի զանազան քաղաքս Ռուսիոյ և նուիրեալ զանձինս յայլ և այլ պաշտամունս. ՚ի սոցանէ իբր յիսունք օրինաւոր հարցաբննութեամբ Այսսերական համալսարանին Մոսկովայ ընկալեալ են զարժանաւորութի ուսումնասիրաց՝ որ է ստուգէնդից և զանդիտատաց :

Ճեմարանս մինչև ցամն 1827, օգոստոսի 19 կայր ը հոգասարուք զօրադիւսպետին թնդանօթական զօրաց Կրաֆ Ալէքսեյ Անդրէասեան Արակչէնի, զօրուք հըրովարտակին տուելոյ ՚ի մեծ կայսերէն յԱլէքսանդրէ առաջնոյ ՚ի 30 յունիսի 1825 ամի : Իսկ յօրէն 19 օգոստոսի 1827 ամի, ըստ օրինակի այլոց ուսումնական դպրոցաց՝ անկաւ ընդ վերատեսչութեամբ նախարարին ազգային լուսաւորուէ, ապա ըստ օրագրուէ նախարարակցտ ժողովոյն (քոմիտեդ) ՚ի 1828 ամի հաստատուք նորին Այսսերական մեծուէ յանձնեցաւ զօրադիւսպետին հեծելազօրաց զեներալի Ալէքսանդրու Քըրիտապիրեան Պենկենդորֆի : Հոգաբարձու ճեմարանիս է այժմ անդրանիկն յորդիս Իշխանապետին Յովհակիմայ Պետական խորհրդականն և Ասպետն Յովհաննէս Յովակիմեան Լազարեանց . Կառավարիչ է եղբայր սորա Պետական խորհրդականն և Ասպետն Խաչատուր Յովակիմեան Լազարեանց . Անդամ խորհրդարանի ճեմարանիս է եղբայր սոցա Հազարապետն քի պօլկովնիկ և Ասպետն Լազարոս Յովակիմեան Լազարեանց . Իսկ Կարգավար է Միքայէլ ծայրագոյն վարդապետն Սալլանթեանց :

Բաց յայսցանէ գտանին և այլ պաշտօնատարք, այն է, վերատեսուչ, կրօնուսոյցք յեկեղեցականաց, դա

սատուք, աւագ և կրտսեր ուսուցիչք, վերակացուք, բժշիշկ ՚ի հիւանդանոցի վասն տկար մանկանց, անտես, ատենադպիր, համարակալ, դատաքննիչ գրոց, կառավարիչ տպարանին, և այլք, որոց թիւ հասանէ իբր ցերեսուն, և որոց ոմանք են ՚ի համալսարանէ տէրութեանն : Առ վերակացուութիւն աշակերտաց՝ վարձուկալեալ լինին ՚ի զանազան ազգաց արք հմուտք, բարեբարոյք և լեզուագէտք, որք յամենայն ժամանակի ընդ մանկունս գոլով՝ դէտ լինին վարուց նոցա ՚ի վրոյցս զանազան լեզուաց : Թիւ ձրիավարժ աշակերտաց ճեմարանիս սահմանեալ է լինել երեսուն կամ թէ առաւել քառասուն, որոց տասունք միշտ լինելոյ են զաւակք աղքատ եկեղեցականաց հայոց և ինքեանք քահանայացուք կամ վարդապետացուք. իսկ մնացեալքն՝ որդիք աղքատ աշխարհականաց մերոց, զայսպիսի որդեգիրս ընտրէ և ընդունի խորհրդարանն ճեմարանիս, որոյ անմիջական անդամք են երեք որդիք և երեք փեսայք նոյն Տեսրց Լազարեանց, Կարգավարն և այլ զօրագլխապետք. իսկ պատուանուն անդամք են ծայրագոյն Պատրիարզն ամ հայոց և վիճակաւոր Արքեպիսկոպոսք հայոց Արաստանի և Ռուսաստանի : Բաց ՚ի ձրիավարժ աշակերտաց ընդունի ճեմարանս ՚ի հայոց և յօտար ազգաց, զայլ լիաթողակ, կիսաթողակ և զերթեկ աշակերտս, յորոց առաջինք՝ վասն միոյ ամի հատուցանեն զ750 ռուպլա. երկրք՝ զ450 և երրորդ՝ զ250 : Չրիավարժ որդեգիրք՝ ընկալեալ լինին ՚ի ճեմարան ՚ի 10 ամաց հասակէն մինչև ց14, որք ՚ի մտանել իւրեանց՝ պարտին ընդ ինքեանս բերել զաղերսագիրս և զվկայագիրս զօրինաւոր ճննդենէ իւրեանց, զմկրտութենէ, և զստանալոյ բնական և պահպանող պիսակաւ ծաղկի՝ ստորագրեալ ՚ի բժշիշկ :

Աւարկայք ուսմանց և գիտուելոց 'ի Ճեմարանիս յայժմեան վիճակի են սոքին :

1 Անդու հայոց :	41 Թուաբանուելի :
2 Անդու ուսաց :	42 Այլկեպրա :
3 Անդու դաղղիացաց :	43 Երկրաչափուելի :
4 Անդու գերմանացաց :	44 Բնադիտուելի :
5 Անդու լատինաց :	45 Գեղադիտուելի :
6 Արծնադիտուելի քրիստոնէական ըստ հայոց, և ուսաց դաւանուելի :	46 Հողեբանուելի :
7 Քերականուելի 'ի հինգ լեզուս :	47 Տրամաբանուելի :
8 Ճարտասանուելի 'ի հինգ լեզուս :	48 Բարոյադիտուելի :
9 Պատմուելի ընդ հանուր քաղաքական :	49 Պատմուելի եկեղեցական :
10 Աշխարհագրուելի :	20 Ատուածաբանուելի հաւատաճառ :
	21 Այցելչադրուելի :
	22 Նկարագրուելի :
	23 Արքաուսմն :

Բաց 'ի սոցուսնց 'ի կանոնադրուելի անդ ճեմարանին որ տպեալ է հայերէն և ուսներէն և դաղղիերէն, նշանակեալ կան այլ և այլ լեզուք և զանազան ուսմունք գիտուելոց, որոց դասատուութիւն կախի զյաճախուելի ուսանողաց և ուսուցչաց : Աշակերտք ուսանին զամս եօթն և յիւրաքանչիւր ամի զամիսս մետասան, և 'ի յուլիսի հանդստանան զբօսանօք . բաց 'ի կիւրակէից և հանդիսաւոր տօնից՝ յամ աւուրս ձգի ուսուսմն ժամս ութ, յառաւօտու 'ի 8 ժամէ յ12 . զկնի ճաշու յ2 ժամէ յ6 ժամըն : Բաժանին աշակերտք 'ի չորս դասատուսն, յորոց յիւրաքանչիւրսն միան գրեթէ զամս 2 և ըստ չափու զարգացման ամբառնան 'ի բարձր դասատուն, և

անտի 'ի համալուսարանն Այոերական : Ունին աշակերտք 'ի պատրաստի գլմմ ուսուցիական գործիս , զմատենսս գիտուհից , զգրիչ , զթուղթ , զաշխարհացոյց պատկերս , զարուեստակերտ գունտս , զազիւսակս , զգործիս նկա չութեան , զմատենադարան , և զայլ նմանս : Ըյալիսի կարևոր հանդամանօք զարդարեալ ճեմարանս՝ մարթի կարգիլ 'ի դասս երևելի մեծագործութեանց , ըստ որում յանձին բերէ զանբաժան կնիքս նոյննց , ըզցանցառութիւնն իմն , զօգտակարուին և զհարկաւորութիւնն : Ընթերցեալ մեր զպատմուհի ազգիս՝ զտանեմք այն զի բազումք 'ի հայոց կառուցեալ են զեկեղեցիս , այլք քաղաքս , ոմանք զվանորայս , այլք՝ զայլինչ , սակայն բաց 'ի Տփլիսոյ Ներսիսեան օգտակար դպրոցէն և տպարանէն , սակաւ տեսանեմք թէ 'ի մերայնոց ոք կանգնեալ իցէ ճեմարան անշարժ եկամտիւք յաւերժացեալ և յուրուք լեզուաց , գիտուհից , ուսուցչաց և գործեաց հարստացեալ . յորոց թէ քանի՞ անթիւ բարուիք հոգւոյ և մարմնոյ զօրեն գետանալ յեկեղեցի և յազգ հայոց՝ չէր ինչ դժուարին մարգարէանալ , եթէ տրամադրուի ազգին զուգաչափ ձայնակցէր նպատակի ճեմարանիս և հիմնադրացն , այլ սակայն փորձն ցուցանէ թէ ազգ մեր տակաւին չէ այնչափ բորբոքեալ հրով լուսաւոր գիտուհից հաւասար այնց ազգաց , յորոց միջի բնակէ , և տայէ Տէր զի օր ըստ օրէ ընդունելով զօգուտ և զլուսաւորուի այսր ճեմարանի զոյգ ընդ մեծահարուստ և գերօգտակար տպարանի սորին , ևս և այլոց դպրատանց , հուսկ ուրեմն մտցէ 'ի շարս այլոց լուսաւորեալ ազգաց , որ այժմ ծաղկին յերոպոլիս ամենայն կենցաղօգուտ գիտուք և իմաստութեամբք :

Վ Լ Խ Ղ Լ Ն

